

41

A GYERMEK

ÉS AZ IFJÚSÁG

DAS KIND • L'ENFANT

ZEITSCHRIFT DER
UNGARISCHEN GESELLSCHAFT
FÜR KINDERFORSCHUNG
UND JUGENDKUNDE

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ
HONGROISE POUR L'ÉTUDE DE
L'ENFANT ET DE LA
JEUNESSE

ALAPÍTOTTA: NAGY LÁSZLÓ 1907.

BOGNÁR CECIL

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

CSER JÁNOS

FŐMUNKATÁRS

SZÉKELY KÁROLY

XXVIII. ÉVFOLYAM BUDAPEST, 1936.

7—10. SZÁM

KIADJA A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

Tartalom. — Inhalt. — Table des matières.

Vitéz Duzár József dr.: Elnöki megnyitó 67

Tanulmányok, értekezések.

Baranyai Erzsébet: Iskolai kiválogatás 71

Cser János: Mechanikai próba 10—14 éves korra 82

Figyelő. 89—93

Irodalom.

Könyvek. — Benoschofsky Ilona: Serdülő leányok emlékezete. (*Révész Emil dr.*) — Eng Helga—Székely Károly—Rojkó Antal: Gyermekrajz. (*Cser János dr.*) — Gönczi Terka: Gyerekek és felnőttek. (*Dobos László.*) — Harsányi István: A hazugság mint nevelési probléma. (*Hamvai Vilmos.*) — Ifj. Kunfalvi Rezső: English Made Easy (*K. A.*) — Masszi Ferenc: Bevezetés a középiskolai nevelésbe. (*Farkas László dr.*) — Móra Ferenc: A Vadember és családja. (*Dobos László.*) — Palló Imre: Történelem a munkafüzetben. (*Dobos László.*) — Patay Katalin: Kerschensztein pedagógiai rendszere. (*Szabó Miklós dr.*) — Perjessy Kálmán dr.: A preventív egészségtan vázlata. (*cs. j.*) — Szivós Donát dr.: A ma diákja. (*B. C.*) — L. Ujváry Lajos: A mai gyermek és a könyv. (*Dobos László.*) — Vajthó László: Könyvnelküliek. (*Dobos László.*) — Zentai Károly: A nemek együttes nevelésének kérdése. (*Révész Emil dr.*) — Just, Dr. Günther: Schulauslese und Lebensleistung. (*Révész Emil dr.*) — Pfahler, Dr. Gerhard: System der Typenlehren. (*Révész Emil dr.*) — Jean Piaget: Le jugement moral chez l'enfant. (*Blaskovich Edith dr.*) — A VIII. nemzetközi Pszichotechnikai Kongresszus beszámolója. (*Kovács Aladár.*) . . . 93

Folyóiratszemle

Magyar folyóiratok. (*Székely Károly.*) 109

Külföldi folyóiratok. (*Tobisch Irén, Kováts Albert dr.*) 115

Ifjúsági irodalom.

Vitéz Boksa Antal: Kényszerleszállás a gleccserekben. (*Dobos László.*) 116

Társaságunk élete.

Igazgatótanácsi ülés és közgyűlés 117

Előadásorozatunk 124

Inhaltsangabe. — **Résumé.** (*Karl Székely. S. noch Umschlag S. 3.*) . . . 125

Kéziratokat nem adunk vissza!

Minden cikkért szerzője felelős.

A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság elnöke: **v. Duzár József dr.** egyetemi tanár, Pécs, ügyvivő elnöke: **Bognár Cecília dr.** egyetemi rk. tanár, Budapest, főtitikára: **Cser János dr.** tanár; hivatalos helyisége: Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 8., I. em. Ide küldendők a kéziratok, könyvrendelések, reklamációk stb.

A Társaság évi tagdíja **5 P**, melyért **A Gyermek és az Ifjúság** című folyóirat jár. Csekkzáma: Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság 35557.

Elnöki megnyitó.

Elmondta a Magyar Gyermektanulmányi Társaság 1936. nov. 13-i ülésén

Dr. v. Duzár József

egyetemi ny. r. tanár.

Mély meghatottságot érzek, amikor a Magyar Gyermektanulmányi Társaság megtisztelő bizalmából az elnöki széket elfoglalom.

Meghatottá tesz a visszapillantás a mult nehézségeire, amelyekkel ennek a kis Társaságnak megalakulása pillanatától meg kellett küzdenie. Felidézem azokat a kiváló elődöket, akik ezen nehézségek minden megpróbáltatásán keresztül igyekeztek nemes célkitűzéseiket megközelíteni. Még frissen él köztünk legutolsó, boldogult elnökünk, az általunk oly nagyrabecsült Weszely Ödön professzor emléke, aki a gyermekszerető férfi és a pedagógiai tudományokban nagy jártasságú tudós minden gyengédségével és szakszerűségével karolta fel a Gyermektanulmányi Társaságot és áldozta munkás élete legjavát annak célkitűzéseire.

És mélyen elfogódottá tesz, ha ennek a sok vihart látott és oly nagyrahitott Társaságnak jövőjére kell gondolnom, amelyet az elődökhöz méltóan irányítani magamat igazán gyengének és méltatlannak érzem.

A gyermekorvos nem pedagógus is egyúttal. És annál inkább, minél vérbelibb klinikus, csakis a beteg gyermekek vagy az orvosi irányítása körébe került egészséges gyermekek keresztül nyer pedagógiai tapasztalatokat és tud adni helyes pedagógiai tanácsokat.

Azt hiszem azonban, nem túlzok, ha azt állítom, hogy a pedagógia és a gyógypedagógia mégis egészen vérbeli rokonai a gyermekorvostannak, és nem véletlen, hogy a szülők a gyermekorvosban nemcsak gyógyítót, de gyermeknevelőt is látnak, akihez időnként bizalmas tanácsokért fordulhatnak.

Rége, a házi-orvosi intézmény formájában, bőven módjában állt az orvosnak egy-egy gyermek fejlődését jóformán a

születése pillanatától egészen nagykorúságáig nyomonkövetni, sőt azt akár a szülők, vagy esetleg már a nagyszülők körül szerzett tapasztalatok felhasználásával helyesen irányítani. Ma ez kevés gyermekorvosnak áll módjában, és inkább csak a jó-módúaknak a szomatikus és pszichikus fejlődés különböző periódusaiban megmutatott gyermekei, vagy esetleg a szegényebbek dispensaire-rendeléseken, kórházakban, klinikákon bemutatott egészséges utódai azok, akik a testi fejlődéssel párhuzamos szellemi élet kialakulásának alaptípusait az orvos részére megadják, és vele a patológiával való összehasonlításra módot adnak.

Az egészséges gyermek fejlődésében minden nagyobb szomatikus fejlődési fordulat egyúttal a pszichikai funkciók egy-egy magasabb fejlődési állomását jelenti és egyszersmind új és fokozottabb nevelési feladatot ró pedagógusra, orvosra egyaránt.

A csecsemőkor után az 1 éves gyermek elindulásával — és egyidejűleg a beszéd elkezdődésével — a korai kisgyermekkorban nevelés szempontjából annyira fontos periódusa következik. Hasonlóan fontos korszakot jelent a 3 éves kor, amelyben a statikai funkciók fejlődése már a sportszerűen koordinált izomteljesítmények nivóját közelíti meg, egyidejűleg pedig a beszéd és az érdeklődés élénk fejlődése, valamint a velük kapcsolatos pszichikus funkciók sorozatos kialakulása az óvodáskor szellemi nivójára emeli a gyermeket. A centrális gátlások fejlődésének, az asszociációk első kiépítésének és így a komolyabb nevelhetőség kezdetének korszaka ez, amelyben már a maradandó tapasztalatok gyűjtése is megindul.

A 6 éves gyermeknél a koordinált testi funkciók további plasztikus kialakulást mutatnak. Pszichikailag pedig a gyermek megérett a rendszeres értelmi adatgyűjtésre és így az iskoláztatásra is. Nem véletlen, hogy az iskoláztatás általában a 6. évvel kezdődik. Orvosilag is megállapítható, hogy a gyermekek zöme ebben az időben már a szisztematikus emlékkép- és ismeretgyűjtésre alkalmas, gyorsan fejlődő asszociálóképességgel rendelkezik és a társas együttlét részére kellemes alkalmat ad a koordinált szellemi és egyéniségbeli, valamint a szociális irányú fejlődésre.

A 10 éves korral, azaz a középiskolás korral a statikai funkciók az egészen rendszeres sport- és tornaszerű megnyilvánulások, akár versenyszerű sportteljesítmények magas fejlettségi állapotát érik el. Pszichikailag ez a kor — az agyi gátlások szisztematikus kifejlesztésével, a szellemi képességek rendszeres fokozásával, a tanulmányi adatgyűjtés állandó, szinte tréning-szerű emelésével — az örökölt szellemi tehetségek gyermekkori kibontakozásának periódusa lesz.

Végül az utolsó, de legfontosabb korszaka a fejlődésnek az ivarérettség kora, amely az értelmi és lelki fejlődés nemileg deter-

minált jellegét adja meg, és így a végleges, a felnőtt egyéniség kialakítója lesz.

A gyermek testi és pszichikus fejlődése ezen szorosán összefüggő fázisaiban a gyermekorvos gyakran áll tanácsával a szülők mellett. Igaz, hogy ma legtöbbször csak időnként van alkalma látni az egészséges gyermeket. Azonban annál többször nyílik alkalma beleszólni a beteg gyermekek keresztül a gyermek nevelésébe. Igen sokszor éppen az orvos az az idegen tekintély, aki a családi környezetben még hatni tud a helytelenül nevelt vagy kimondottan nehezen nevelhető gyermekekre. Különösen jótékonyan hat az orvosnak megjelenése azoknál a gyermekeknél, akiknek betegségük alatt a szülők mindent megengednek és akiknél így a korábbi nevelési hibák még további lényeges rosszabbodást mutatnak. Természetesen csak akkor van az orvosnak sikere, ha a gyermek bizalommal várja. Ha a szülők és a nevelők nem ijesztgetik őt az orvossal, mint valami kellemetlen rosszal, és ha a szükséges orvosi vizsgálatokat maguk is olyan természetesnek találják, esetleg az egészséges és jó közérzetű gyermekek gyakorolják is, mint ahogy azokat az orvosnak is a legtermészetesebb beavatkozásként, szinte megörögzött szokásként vagy játékból kell a gyermekek elvégezni.

De ha alkalma van az orvosnak gyermektanulmányi és pedagógiai megfigyeléseket tenni csak pár percig előtte megjelent egészséges, vagy a rövidtartamú, interkurrens betegségben megbetegedett gyermeknél, akkor még inkább módjában áll megfigyelni azokat a testi hibákat, zavarokat, vagy megbetegedéseket, amelyek a gyermek lelki fejlődésére súlyos, sokszor patológikus hatást gyakorolnak.

Ma már az összes betegség-típusok közül ismerünk olyanokat, amelyek a gyermek pszichéjének kialakulására jelentékeny befolyással bírnak. Súlyos szervi megbetegedések: szívbaj, tüdőbaj, vesebaj, krónikus és súlyos formájának a gyermek pszichéjére gyakorolt súlyos következményeire ma már talán fölösleges rámutatnunk. Azonban egész sorát ismerjük az egészen könnyű szervi elváltozásoknak, esetleg csak funkció-zavaroknak, amelyek a gyermek idegrendszerét átmenetileg vagy akár tartósan is áthangolhatják. Gondoljunk csak a bélférgék vagy a túltengő garatmandula jelentőségére, amely utóbbi néha szinte elmebajt utánzó idegrendszeri zavarokat hozhat létre. A fertőző betegségeknek legkülönbözőbb típusai ismeretesek, amelyek a központi idegrendszert könnyebb vagy súlyosabb, anatómiai vagy funkcionális elváltozások révén befolyásolni képesek és esetleg súlyosabb karakterváltozásokra is vezethetnek. De ismeretesek a belső szekréciós mirigyek váladékainak hiányosságai, a vitamin-hiányok vagy -szegénységek, valamint az egyoldalú táplálkozásoknak egyéb kóros hatásai is, amelyek mind-mind könnyebb-súlyosabb funkcionális, idegrendszeri és

pszichikai zavarokra vezethetnek, és a gyermek szellemi fejlődését és nevelhetőségét lényegesen befolyásolják.

Ha meggondoljuk, hogy mindezek felül az orvosnak van leginkább módjában azokat a milieu-hatásokat is megfigyelni, amelyeknek a gyermek a fejlődés alatt ki van téve, mert hiszen az orvos látja őt legtöbbször a családban is, nemcsak az óvoda, az iskola, a középiskola és a különböző testi és szellemi megnyilvánulások körében — akkor kétségtelen, hogy ha nem is az orvos feladata a gyermek nevelése, és ha nem is az orvos szükségszerűen a legjobb pedagógus és gyógypedagógus is, mégis az utóbbiak munkáját gyermektanulmányi megfigyeléseivel, szinte nélkülözhetetlen orvosi tanácsaival, esetleges szomatikus vagy pszichikus gyógybeavatkozásaival hathatósan támogathatja. Jó pedagógiai és különösen gyógypedagógiai munka pedig szinte el sem képzelhető a nélkül, hogy a gyermek nevelője és tanítója a gyermekorvossal szoros kapcsolatot ne tartana fent.

Pfaundler szerint az újszülött már szomatikus fejlődése 95⁰/₀-át maga után hagyja, amikor a világra jön, és az újszülöttkortól egészen az ivarérett és a testi, valamint a szellemi funkciók maximumáig feljutott felnőtt koráig már csak testi fejlődése további 5⁰/₀-a van hátra. Ezzel szemben az újszülött agyában a pszichikai centrumoknak csak halvány nyomait találjuk, és a magasabb agykérgi központok fejlődése csak az újszülöttkor után indul meg, végleges kialakulása pedig az egyén szellemi életének legmagasabb fokozatáig folytonosan tart. Ha a mindennapi tapasztalat nem bizonyítaná, maga ez a fejlődéstani tény is elegendő volna annak a ténynek dokumentálására, hogy a szellemi funkciók kialakulása mennyivel inkább függvénye a környezeti benyomásoknak, és hogy bizonyos adottságok határain belül külső befolyásokkal mennyivel inkább alakíthatjuk a gyermek szellemi és lelki, mint testi fejlődését.

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy minden felnőtt alkalmas is arra, hogy a gyermek lelki fejlődését irányítsa, csak azért, mert értelmileg messze felette áll a gyermeknek. Ennek a hosszú tartamú, sok oldalról veszélyeztetett és sokszor rendkívül gyors lendületet mutató fejlődésnek igazán gyermekkori részét — mint azt Stern, a kiváló német gyermek-pszichológus nyomatékosan hangsúlyozza — csak az tudja megközelíteni, aki maga is értékes emlékeket lopott át magával saját gyermekköréből felnőttkori életébe, aki maga is tudott bizonyos fokig gyermek maradni, és aki mindezek felett megőrizte magában annyi őszinte szeretetet a gyermek iránt, hogy a gyermekszoba küszöbén a felnőttkori gondokat mindig le tudja rázni magáról. Aki az üde és naiv gyermeklélek könnyedségével tud a gyermekhez közeledni, bekapcsolódni annak sajátos lelkivilágába és az egészséges gyermeklélek természetes fejlődésének feltételeit

ellesve, szelíd, de biztos kézvonásokkal igyekszik formálni annak kialakulását.

De ha ez a hosszú és fáradságos munka annyi odaadást és szeretetet igényel, akkor abból nekünk sohasem lehet elég. Ezért hozom én is örömmel ide, a Magyar Gyermektanulmányi Társaságba, 17 éves gyermekgyógyászati munkában kipróbált gyermekszeretetemet, annyi szívet a gyermek iránt, amennyit csak az gyűjthet össze, aki sokat volt szenvedő gyermekek között és aki mindegyiknek fájdalmában vagy panaszzaiban úgy igyekezett osztozni, mint a saját gyermekeiében.

Ez a gyermekismeret és gyermekszeretet adhat talán valami szerény jogcímet arra, hogy a Magyar Gyermektanulmányi Társaság illusztris pedagógus vezetőinek és tagjainak munkájába bekapcsolódhassam. Ezzel a szeretettel szemben kérem az Önök további bizalmát és jóindulatát, amelynek birtokában hiszem, hogy munkánk méltó lehet felejthetetlen elődeink emlékéhez.

TANULMÁNYOK, ÉRTEKEZÉSEK.

Iskolai kiválogatás.*

Írta: *Baranyai Erzsébet.*

Iskolai kiválogatáson általában a felsőbb tanulmányokra való alkalmasság vagy alkalmatlanság megállapítását szokták érteni. Régi időkben, amikor az iskolai gyakorlatnak vajmi kevés tudományos alapja volt, sőt még ma is, például nálunk, az iskolai kiválogatás mintegy magától megy végbe: a rossz osztályzatok következtében egyszerűen kihullanak azok, akik a többiekkel nem tudnak együtt haladni. Ma azonban sok helyen megvan már a törekvés arra, hogy az iskolai kiválogatásnak tudományos alapot adjanak és ezen az alapon azt remélik, hogy a tanuló jövőndő tanulmányi pályáját illetően majd egészen megbízható prognózist is tudnak készíteni. A prognózistól pedig nemcsak annyit várunk, hogy a tanulónak valamilyen tanulmányi menetre való alkalmasságát vagy alkalmatlanságát állapítsa meg, hanem hogy ennek az alkalmasságnak vagy alkalmatlanságnak sajátos irányait és fokait is fel tüntesse. Ez azt jelenti, hogy a prognózist részletes diagnózisnak kell megelőznie és a kiválogatással kapcsolatos kérdés —

* A Magyar Paedagógiai Társaságban 1936. április hóban elhangzott előadás.

a tudomány újabb fejlődése szerint — most már nem az, hogy a művelődési eszmény által kiszabott, egyetlen tanulmányi pályára alkalmas-e a gyermek, vagy nem, hanem hogy egyáltalában mire alkalmas?

Az iskolai kiválogatás gyakorlata már maga igen sok kérdést ölel fel. Például az a szempont, amely ma a lélektanban és a neveléstudományban is megköveteli az összefüggések vizsgálatát, a kiválogatás kérdésében is sürgeti azt, hogy a tanuló értelmi állapotán kívül, annak érzelmi és akarati vonásait, az előbbiekkal kapcsolatban, tanulmányozzuk. De ezenkívül a kiválogatás kérdése az elméleti területeken is, pl. a neveléstudományi filozófiai részében (pl. a kiválogatás célja), rendszertani részében (a kiválogatás kérdésének helye e neveléstudomány rendszerében), lélektani részében (pl. a tanító szubjektív ítéletének szerepe a kiválogatásnál) és más részeiben is jelentős helyet foglal el. A kiválogatás kérdésének vonatkozásai pedig a neveléstudomány területén túlra is kiterjeszkednek, pl. a művelődéspolitikára. Amint látszik, a kiválogatás igen összetett és bő tartalommal bíró tárgy, melynek egész köre máig sincs feltárva.

A következőkben ezeket az általánosabb jellegű, szélesebbkörű kérdéseket nem fejtegetve, a kiválogatás gyakorlatának főbb elveit óhajtom jelezni, és ezzel egyszersmind alapelveit adom annak a kísérletnek, melyet a kiválogatást illetően Szegeden végeztünk, legnagyobbbrészt Pauer Ilona szegedi tanítónővel együtt és amelyet a továbbiakban be szeretnék mutatni.

Az első elv a kiválogatás alapjával kapcsolatos. A kérdés az, milyen alapon történjék a kiválogatás? Itt két, illetve három lehetőség szokott felmerülni. Az egyik a képességek, a másik a készségek, a harmadik a kettő kombinációjának alapján történő kiválogatás. Az első tehát az értelmességet veszi alapul, a másik a tudást és a harmadik a kettőt együtt. Álláspontunk az, hogy a folytatandó tanulmányok kijelöléséhez mind az értelmességnek, mind a tudásnak a megállapítása szükséges, akár magasabb tanulmányokról van szó, akár — a gyengébb szellemi képességű vagy tudású tanulók esetében — ezeknek valamilyen foglalkoztatásáról.

E kérdéshez tartozik az, hogy a két alapon való kiválogatás ugyanazzal, vagy külön eljárással történjék-e? Az értelmességnek és a tudásnak, e két variánsnak egy vizsgálatba való olvasztása nyilvánvalóan hibaforrást jelent ott, ahol az egyik a másik megnyilatkozását gátolja. Ilyen volna például magasabb tanulmányi fokon az olyan eljárás, melynél az értelmesség megnyilatkozása a tudástól függne. Ha például ez utóbbi hiányozna, akkor ilyen esetben az esetleg meglévő magasabbfokú értelmesség sem nyilatkozhatna meg. Tehát az ily módon történő kiválogatás mindenesetre hibás lenne. Ezt akarják el-

kerülni azok a kiválogatási rendszerek, melyek külön vizsgálják a tudást, külön az értelmességet, amilyenek például a német kiválogatási kísérletek. A kétféle alapnak egybe való olvasztása azonban felfogásunk szerint alacsonyabb tanulmányi fokon nem jár veszéllyel, például az elemi iskola második osztályában, ahol a mi kísérletünk is folyt. A kívánt ismeretek ugyanis itt még nem specializálódtak annyira, inkább általánosak és a megszerzésükhöz olyan kevés emlékezeti munkára van szükség, hogy az értelmességet és a tudást, e két variánst, ezen az alacsony fokon szinte egynek lehet tekinteni. Aki a tanulók közül élénk gondolatműködést fejt ki, tehát általában értelmes, annak az általánosabb ismeretek is birtokában vannak minden külön szorgalmi munka nélkül is. A tudást és az értelmességet itt tehát ugyanazzal a vizsgálattal dönthetjük el úgy, hogy vizsgáljuk a gondolkozást a tanulmányi anyag alapján.

Következő elv a kiválogatás tartalmára vonatkozik. A kérdés az, hogy vajjon mi legyen a kiválogatás tartalmának a meghatározója: a multban mutatott vagy a jövőben várt értelmesség és tudás, a multban mutatott tanulmányi siker és ennek alapján szolgáló értelmi képesség, vagy az, amire a jövő tanulmányokban akarunk építeni. Ha az iskolarendszer olyan, hogy az egyik iskolafaj a másikra van építve, amilyen nálunk az elemi-, középiskola, egyetem egyenes vonala — vagy legalább is így van elgondolva — akkor a multa és a jövőre vonatkozó követelmények egybeesnek. Más iskolarendszer, például az angol, más elvek szerint keletkezett és ott valóban a kiválogatás nem is az előző iskolai fokon mutatott teljesítmények, hanem a következő fokra való alkalmasság szempontjából történik, tehát olyan képességeket és készségeket vesz számba, melyek a következő fokon való tanulmányhoz szükségesek. A kiválogatásnak nézetünk szerint a jövő teljesítményekre való tekintettel kell történnie, amely elv például a pszichotechnikában jut különösen világosan érvényre, amikor valamely foglalkozásról, illetve annak egy részletéről, pl. a lámpaszereletről, pontos és minden mozzanatra kiterjedő analízist, Amerikában job-analysis-nek nevezett vizsgálatot végeznek és ennek az analízisnek alapján állítják fel azután a képességeknek és készségeknek azokat a mértékeit, amelyek a kiválogatásnál döntőek lesznek. A jövő követelmény szem előtt tartásának elve egyaránt áll a tudásra és az értelmességre. Nemcsak a továbbtanuláshoz szükséges ismereteket kell megvizsgálni, hanem ki kell kutatni az értelmességnek a különböző fokokon lélektanilag jellemző jegeit is és ezekre nézve is vizsgálat alá kell vetni a tovább tanulni akarót. Így például az egyetemre belépővel szemben nemcsak az lesz a követelmény, hogy bizonyos feladatok reakciójaként el tudjon végezni egyszerű logikai műveleteket, mint

ahogy az most az intelligencia-teszteknél nagyobb részben van, hanem hogy például önállóan tudjon szintézist, analízist végrehajtani, hogy gondolatok fejlődését nyomon tudja követni, hogy általában olyan szellemi habitusa legyen, hogy saját indításából is tudjon szellemi munkával foglalkozni, stb.

Másik elv, a kiválogatás irányát illeti, ez nemrég még sokat vitatott elv volt. A kérdés itt az, hogy a kiválogatás negatív vagy pozitív irányban történjék-e, vagyis azok emeltesse-nek-e ki, akik visszamaradnak, vagy azok, akik továbbhaladnak. Ma a kérdés már másképen hangzik. Ugyanis ennek több síkját ismerjük most fel, míg régebben az egész kiválogatási rendszer csak egy síkon mozgott. Egysíkú az az amerikai szelekció, mely nagyobb részben csak visszaszorításra, vagy selejtezésre dolgozik objektív tesztek alapján, vagy akár a mi rostálásra törekvő osztályzásunk objektív tesztek nélkül. Mind a kettő negatív-irányú. Pozitív-irányú, de szintén egysíkú volt a berlini ú. n. Begabtschulekkel kapcsolatban, annakidején végrehajtott kiválogatás és egysíkú volt a mannheimi kombinált eljárás is, ha pozitív és negatív irányú volt is. Egysíkúságon értem a csupán egyféle mérték használatát. Manapság pedig felismerték az ember szellemi állapotának óriási változatát és egyúttal azt, hogy ennek a nagy változatnak az ábrázolása nem történhetik csak egyféle mértékkel, hanem különféle mértékek szükségesek hozzá. Tehát a kiválogatásnak többféle síkon kell mozognia. Ennek azután az lett a következménye, hogy a kiválogatásnál használt normák is differenciálódtak: az a norma, ami egykor a műveltség-eszményből folyóan egyedül volt kötelező és mereven állt, ma, a tények világa mellett plasztikusabbá lett, különféle alakokat öltött. Például más norma érvényes ma a sajátos irányban kiváló, a tehetséges tanuló számára és más az átlagon alulmaradó gyengetehetségű számára. A kiválogatás elé pedig ma azt a követelményt állítjuk, hogy az a különféle normákra való tekintettel történjék. Ezért ma voltaképen minden kiválogatásnak pozitívnek kellene lennie és a cél annak a megállapítása volna, hogy a sajátos és különféle mértékek valamelyikének megfelel-e a tanuló, nem pedig az, hogy az egyetlen mértéknek nem felel meg.

Meggondolás tárgya az az időpont is, amikor kiválogatást véghezviszünk. Természetes, hogy kiválogatásnak kell lenni akkor, mikor a tanuló valamely újfajta iskolába lép be, tehát nálunk az elemi iskolából a középiskolába, a középiskolából az egyetemre való belépéskor. Ez azonban csak a legegyszerűbb követelmény. Ha a kiválogatás kérdését csak technikailag nézzük is, akkor is látszik már első pillanatra, hogy a kiválogatásnak gyakrabban kell megismétlődnie. Ugyanis egészen világos, hogy a kiválogatás megbízhatóságát a sokszor való ellenőrzés, az újra való vizsgálás csak emeli. De ezenkívül a lélektani tények is

a mellett szólnak, hogy a kiválogatási vizsgálatot többször megismételjük. Ismeretes tény, hogy a lelki fejlődésben korszakok különböztethetők meg. E korszakok a szellemi képességeket illetően új jegyeket hoznak s azért tanácsos az ilyen fordulónál megállapítani, vajjon ezek a jegyek beálltak-e. A most ismertetendő kiválogatási kísérlet például az elemi iskola második osztályában folyt azon az alapon, hogy Piaget szerint a logikai gondolkozás kezdetei a 7—8 éves korban állnak be, a II. osztályt tehát a határkövek egyikének lehet tekinteni a szellemi fejlődésben. Meg kell tehát nézni, hogy e korban milyen szellemi állapotban van a gyermek. Hogy az első kiválogatást a második osztály végére tesszük, ezt még más tények is indokolják. Mint tudjuk, a gyengébb szellemi képességekkel bíró gyermekeknél a szellemi fejlődés mind jobban elmarad a normálisakétól, mind nagyobb és nagyobb lesz a különbség a hasonlókorú normálisak és a gyengétehetségűek között. Azért a gyengébb tehetségű gyermekeket már korábban kell megállítani, illetve lassúbb tempóra fogni vagy más irányba terelni, különben mind nagyobb és nagyobb erőfeszítéseket kell tennie később és mindinkább el is fog bátortalanodni, nem is szólva az iskola szempontjáról. A minél korábbi kiválogatást ezért tartja fontosnak Washburne is, a winnetkai rendszer megalapítója. Viszont az első osztályban a teljesítmények még nem válnak el egymástól számbavehető mértékben. Az iskolai pályafutás különféle állomásainál azután — didaktikai szakaszok, lelki-fejlődési szakaszok szerint — még sokszor kell kiválogatást csinálni.

A kiválogatás elvei közül talán a legfontosabb a módszerre vonatkozik, vagyis arra az eljárásra, amivel a kiválogatást végrehajtjuk. Ez ma a legégetőbb kérdés a kiválogatással kapcsolatban. Milyen módon menjen végbe a kiválogatás? A régi idők gyakorlatával szemben legsürgősebb követelmény volt az objektív ítéletnek a szubjektív ítélet helyébe való állítása. A régi kiválogatás túlnyomó részben a tanítótól függött, tehát egy ember véleményén állt, akinek szubjektívtását még csak bizonyos, rendszeresen kidolgozott, a véleménynek legalább objektív megalapozását adó szempontok sem enyhítették, mert ilyenek sem voltak. Pár évtizeddel ezelőtt indultak meg a vizsgálatok annak bizonyítására, hogy a szubjektív ítélet megbízhatatlan és egyidejűleg kísérletek is történtek objektív mértékek felállítására. Így keletkezett a szubjektív ítéletet kizáró tesztforma. A tesztforma igen népszerű lett és pedig nemcsak a szubjektív ítélet kizárása miatt, hanem azért is, mert még egy, az objektivitásból folyó, másik követelménynek is eleget tett, t. i. részletesen vizsgált és részletes eredményeket mutatott, vagyis a teljesítményeket jobban differenciálta, mint az egyetlen iskolai érdemjegy. Az egyes tesztek ugyanis több apró feladatot tartalmaznak, amelyek által az egyéni teljesítmények

jobban elválnak egymástól. Ha a sok rész-eredményt egy eredménybe foglaljuk is össze, akkor is pontosabban fogja a tanuló teljesítményét tükrözni, mint a tanuló minden rész-teljesítményét egyszerre egy ítéletbe összeolvasztó, szubjektív vélemény. A teszt eme előnyei miatt érthető, hogy azok, akik a kiválogatásnak megbízhatóbb alapot ígyekeztek adni, a teszt feltűnésének idején a teszt módszerre esküdtek. Az újabb időkben azonban ismét fordulat következett be. Több oldalról is felmerült az a vélemény — különösen Európában —, hogy a teszt magában nem elégséges kiválogatási tényező. A teszt ugyanis minden esetben csak reakciót hív elő, nem lehet tehát alkalmas a szabad teljesítmény megítélésére, amely szabad teljesítmény indítása nem kívülről, hanem belülről, magából az egyénből származik. A belső indítás spontán megnyilatkozásban folytatódik és így a szellemi állapot nemcsak reakcióban, hanem akcióban is áll. Mivel a reakció kívülről indul el, a teszt hozzá tud férni azáltal, hogy előhívja, de hogy tudna hozzáférni az akcióhoz, mely belülről indul el? Álláspontunk e kérdésben a következő: a tanuló szellemi állapotának megítéléséhez mind az akciót, mind a reakciót tekintetbe kell venni. Meg kell itt jegyezni, hogy a tehetség, ez a sajátos irányban vagy irányokban mutatott hajlam, a léleknek az akció-természetű megnyilatkozásainál jut legjobban kifejezésre.

Természetes, hogy a kétféle megnyilatkozást, az akciót és a reakciót, kétféle mértékkel is kell mérni. A kétféle mérték közül kvantitatív mérték a tesztek által használt mérték, amit az újabb kiválogatás csaknem kizárólagosan használt. Ez a mérték úgy keletkezik, hogy az objektív módon bírált feladat-megoldásoknak, mint pontoknak összegét a teljesítmény indexének vesszük. Az ilyen mérték felállítása, a másikhoz képest egyszerű feladat — ha sok munka és kísérletezés is jár vele — mert a normát egyszerűen mennyiségi alapon vezetjük le az átlagteljesítményekből kiindulva. A másik mérték kvalitatív természetű és a lélek akciójának értékelésére szolgál. Ennek a mértéknek a felállítása már sokkal nehezebb feladat, mert ehhez a teljesítmények kvalitatív elemzése szükséges. Itt ugyanis a magasabbrendű teljesítménynek nem egyszerűen mennyiségi háttere van, nem abban áll itt az egyéni teljesítmény fölénye, hogy valakinek több pontja van, hanem a fölény a teljesítmény olyan tulajdonságaiban rejlik, melyek magasabbrendűsége utalnak. Először tehát ki kell keresni a teljesítmény tulajdonságait. Ez pedig úgy történik, hogy kvalitatív szériákat állítunk fel. Ezek tudvalevőleg olyan csoportosítások, melyekben a klasszifikáció bizonyos minőségek jelenlétén vagy távollétén alapszik a kvantitatív szériákkal szemben, hol a klasszifikáció azon a fokon alapszik, amely fokban valamely vizsgált vonás jelen van. Meg kell tehát állapítani azt, hogy mily vonások vannak jelen, il-

letve távol a teljesítményből, továbbá azt is, hogy mely vonások magasabb-, melyek alacsonyabbrendűek. A gyermek esetében természetesen a szellemi fejlődés tényei adják az értékelés alapját, mert a magasabb fejlődés jegyeivel bíró teljesítmény ennek magasabb értékét biztosítja. Ily mérték az a kiválogatási eljárás, amit a fogalmazás vizsgálatában követtem az e téren megnyilatkozó tehetség megállapítására.

Természetes, hogy a kiválogatásnak ez a második módja nem annyira objektív, mint a teszt módszer, de, mint említettük, a teszttel, e merev technikával, a léleknek belülről jövő indításait megfogni nem lehet. Viszont az ilyen analízáló módszer a régi, teljes egészében szubjektív elbírálás felett nagy előnyben van, mert először is az ítéletet differenciálja, vagyis több vonást ítél meg külön-külön és nem egy benyomásba foglalja össze az egyes vonásokat, továbbá minden egyes teljesítményre ugyanazt a mértéket alkalmazza, ami a szubjektív elbírálásban éppen nincs meg és végre az ítélet összefoglalásában is határozott rendszert követ. Felfogásunk szerint az iskolai kiválogatás sohasem lehet tökéletes, ha nincsenek ilyen, sajátos irányban mozgó, főleg a tehetséget puhatoló, analízáló eljárásai és ha csak a lelki reakciót visszaadó teszttel dolgozik.

Az előbbiekhöz kapcsolva, még egy szempontot tartunk fontosnak. A kiválogatásnak mindig többoldalúnak kell lennie, ha azt akarjuk, hogy megbízható legyen. Nemcsak többször, de több irányban is kell vizsgálni a tanulót. Egyetlen egy teszt szinte annyira megbízhatatlan, mint egy szubjektív ítélet. A mannheimi kombinált eljárás során kiderült — mint Lämmermann írja —, hogy a tanuló egész személyiségét egybefoglaló intuitív-szubjektív ítélet a későbbi tanulmányi eredményekkel sokkal kevesebb megegyezést mutatott, mint a tanuló egyes képességeinek és készségeinek számszerűen összegezett, exakt kifejezése. A sokoldalúsági követelményeknek a háború-utáni és új rezsim-előtti, ismeretes kiválogatási kísérletek mind elegendő akartak tenni, pl. a hamburgi kiválogatás mind pedagógiai, mind pszichológiai vizsgálatokra támaszkodott, éppígy a lübecki is. A mannheimi ú. n. „kombinált” eljárás már nevével is kifejezi a sokoldalúságra való törekvést.

Ezekután szeretném bemutatni az említett kísérletünket, melyet Pauer Ilona szegedi tanítónővel együtt végeztem. A kísérlet eddig két éven keresztül folyt; a kísérletet a második évben nagyjában megismételtük megjavítva az eljárás módjait a tapasztalás szerint és kiküszöbölve egyes hibákat, tökéletesítve a technikai eszközöket, ezenfelül a kísérletet a második évben ki is egészítettem egy kvalitatív vizsgálattal. A kísérlet azonban még nincs befejezve és nem is lesz legalább egyelőre, mert végleges normák felállítása csak sok ember együttes, szervezett munkája által lehetséges. A kísérlet e korai stádiumában való

beszámolót csak a kiválogatás kérdéséről való tárgyalások fontossága és sürgőssége indokolja.

A kísérlet folyamán két módszer szerepelt: az egyik a mennyiségi mértékkel, a másik a minőségi mértékkel való eljárás, az előbbi az alacsonyabbrendű, az utóbbi a magasabbrendű teljesítmények megállapítására.

Először az alacsonyabbrendű teljesítmények méréséről szövegek. Erre a célra különféle tesztformákat használtunk. A II. osztály végén lévő kiválogatásnak anyaga a megfelelő készségek, amilyen pl. a kézírás, helyesírás, számolás stb. és a megfelelő képességek, pl. a képzetek világos elválasztása, valamely állítás helyességének vagy helytelenségének megítélése, az egy-mással kapcsolatban lévő képzetek megkeresése stb. Az alacsonyrendű teljesítmény kiválogatására szerkesztett tesztjeink mind a képességeket vizsgálták, tehát inkább a gondolkozást, a készségekre nézve még nincsenek tesztjeink.

Első tesztünk a képzetek elválasztásának képességét vizsgálta. 10 feladatot szerkesztettünk, amelyek képekben vannak kifejezve. Képet, illetve rajzot azért használtunk, mert ezen a tanulmányi fokon az olvasás még általában nehézséget okoz és mert itt még ragaszkodni kell a konkrétéhoz, lévén a szó-szimbólumra való áttétel még nehézkes. Itt is, mint a többi tesztnél, a gyermekek sokszorosított íveken, magukban dolgoztak. A feladatok közül idézem a következőt: három kép felett ez a kérdés állt: „melyiket készíti a szabó” és a három kép közül egyik fűrészt, másik cipőt, harmadik nadrágot ábrázolt. Az utasítás szerint ceruzával be kellett keríteni a megfelelőt. A másik teszt 15 feladatból állt és valamely állítás helyességének vagy helytelenségének megítélését célozta. Erre példa: „Ősszel a fenyőfa lehullatja lombját”. Ez a két tesztforma általában ismeretes és sokat használt. Az elsőt egy előbbi kísérlet alkalmával kiválasztó tesztnek, a másodikat igaz-hamis tesztnek neveztük. A harmadik formánk, a kérdés-alak kevésbé használatos. E kérdések úgy vannak feltéve, hogy rájuk csak egy helyes felelet lehetséges. Példa: „Mi lesz a hernyóból?”

Az egyéni pontszámok alapján fel lehetett állítani az ideiglenes normákat és főképen azt a minimumot, amelynél a teljesítményt még elfogadhatónak vehettük és ami alatt lévő pontszám már nem szolgálhatott alapul a felsőbb osztályba való átlépésre. Ez úgy történt, hogy a tanulók egyéni pontszámaiból összeállítottam a szóródás táblázatát minden tesztre nézve külön, és az átlagból és az állandó eltérésből, a szigma érték segítségével, statisztikai módszerrel megállapítottam a teljesítménynek azt a legalacsonyabb fokát, melyen alul lévő teljesítmény teljes sikertelenségnek számíthatott. Ezek a legalacsonyabb fokok a három tesztnél nem egyforma pontszámon állnak, az I. tesztnél legalább 4 feladat, a II.-nél legalább 3 feladat, a

III.-nál legalább 5 feladat megoldása jelentette a minimumot. Ezután egy-egy tanulóra nézve összegeztem mind a három tesztben elért eredményt. A kiselejtezendők csoportjába soroltam azokat a tanulókat, akik legalább két tesztben nem mutattak kielégítő eredményt, vagy ha csak egy tesztben is vallottak kudarcot, a másik kettőben is gyenge eredményt értek el. A 166 megvizsgált tanulóból 11 tanulót, tehát 6'62°/o-ot jelölök meg, mint olyanokat, akiket eredményeink szerint felsőbb osztályba nem kellett volna bocsátani. Ezzel kapcsolatban érdekesek azok az adatok, amiket később, a 11 tanuló további sorsáról kaptunk. Ezek közül 4-et valóban nem is engedtek tovább a III. osztályba, a többi felmentek közül 1 a következő évben is bukásra áll, 5 elégségesre és 1 általában jó eredményűnek mutatkozik. Amint látjuk, az évvégi osztályzás és a következő évi tanulmányi eredmény legnagyobb részben megerősíti a tesztekben mutatott eredményt.

Ez magában negatív kiválogatási eredmény. Ha azonban mindenféle készség és képesség irányában lesznek tesztjeink vagy más vizsgálati módszereink, akkor ezeknek eredménye, a készség vagy képesség fokait is kitéve, az egyéni képességek és készségek mindenoldalú indexét fogják adni, ami nemcsak azt mutatja, hogy mire nem képes, hanem azt is, hogy mire képes a tanuló. A vizsgálatoknak tehát diagnosztikai szerepük lesz, nemcsak selejtezők. Ha pedig egyszer odajutunk, hogy iskoláinkban legalább némileg egyéni tanítás fog folyni, akkor az egyéni diagnózis szerint fog haladni minden egyes tanuló, ami azt fogja hozni magával, hogy egyfelől elkerüljük a gyengék túlerőltetését, másfelől pedig hogy megfelelő alkalmakat adunk a különösen tehetséges tanulóknak tehetségük kifejtésére.

A tehetség felkutatására kétféle módszert használtunk. Az egyik ismét tesztforma, a másik a teljesítményt elemző vizsgálat. Az elsőt a számoló tehetség felismerésére használtuk. A számoló tehetséget meg kell különböztetnünk a kifejezésben érvényesülő tehetségtől. Ezért ennek a felismerésére is alkalmasnak találtuk a tesztformát és pedig olyan tesztet szerkesztünk, mely nem átlagos, hanem magasabb követelményeket állít a tanuló elé. A feladatok szövegesek és nem oldhatók meg gépiesen, hanem csak magasabbfokú szellemi műveletekkel, pl. következtetéssel. Ezek a feladatok is képesek, de a képek itt sem a pusztá illusztráció szerepét töltik be, hanem a feladat elemeit képviselik. Ilyenféle számtani teszt mintáját még sehol sem találtuk, de azt tapasztaltuk, hogy sikerrel használható. Példa: egy nagyobb és egy kisebb bögre van rajzolva egymás mellett. A nagyobbon a jelzés 1 liter és a fülére cédula van akasztva az árával, a másikon a jelzés 2 dcl. és a fülére akasztott cédula üres. A kérdés ez: mennyit fizetsz a kis bögre tejfelért? Mivel az egész teszten keresztül magasabbfokú telje-

sítményt hívtunk elő, joggal tehetjük fel, hogy az itt legmagasabb pontszámmal bíró teljesítmények valóban a sajátos irányban megnyilatkozó tehetséget jelzik. Ez a teszt is 10 feladatból állt. Itt a teljesítmények felső határát kellett megállapítani az átlagból és az állandó eltérésből. A felső határ 7,22 volt, tehát aki 8, 9 vagy 10 feladatot megoldott, azt a számolás terén tehetségnek lehet tekinteni, akinek a további tanulmányok folyamán különös gond szentelendő.

A másik eljárás, amit a tehetség megállapítására használtam, a teljesítmény elemzése és ennek alapján a tehetség jegyeinek meghatározása. Ilyenféle vizsgálatom csak egy volt eddig, egy osztályban, de az ilyenféle kísérletről való beszámolót is fontosnak tartom. Az eljárást a spontán és szabad alkotásnál lehet alkalmazni, amikor nem reakciót, hanem akciót vizsgálunk vele. Ezért nem mennyiségi, hanem minőségi mértékeket használunk. Egy osztály tanulóinak minden előkészítés nélküli, spontán fogalmazását vizsgáltam meg egy szegedi elemi iskolában. A fogalmazás előzménye az volt, hogy egy gyermek éppen egy pojácát hozott az iskolába, a gyermekek ezzel játszottak, amikor beléptünk és az esetet célunkra akarván felhasználni, az osztályt tanító Burghardt elemi iskolai igazgató igen ügyesen manipulált tovább a pojácával, hogy nyujtsa az „élményt”. Ezt az eseményt írták le azután a tanulók. A dolgozatokat végigolvasva úgy láttam, hogy az elemzés három irányban kínálkozik. Első irány a gondolatok gazdagsága és az elbeszélés tagoltságának mértéke, vagyis a mondatok száma. Előfordult, hogy sok volt a gondolat és kevés a mondat, vagy fordítva, sok a mondat és kevés a gondolat. A legmagasabb pontszámot természetesen a sok gondolattal és sok mondattal bíró fogalmazások kapták. A második irány, amit vizsgálni kellett, a mondanivaló előadásának módja, a stílus. Itt egész rangsort kellett felállítani. Ez a szaggatott stílussal kezdődött, melynek alfajai voltak a zavaros, értelmetlen gondolatmenetű, egész mondatokat, frázisokat vagy szavakat kihagyó stílusok. Következett a nehézkes stílus, melyet jellemzett a szavak vagy frázisok ismétlése, majd a sztatikus stílus, mely a gondolatokat kapcsolat nélkül, egymasmellé téve adta és végre a legmagasabbrendű stílus, amit dinamikusnak nevezünk, és pedig az az írásmód mely által a gondolatok egymásraépülnek és a gondolatmenet mindig fejlődik. Itt négy árnyalat mutatkozott: az egyszerűen regisztráló, tényszerű előadás, a szemléletes beleélő stílus, a tolmácsoló, magyarázó stílus, mely nemcsak az élmény adott elemeit használja, hanem újakat is hozzáfűz és végül az, mely az egyéni benyomást annak sajátosságában, egyéni zamattal, plasztikusan tükrözi. Ez utóbbi szinte művészi alkotásnak mondható. E stílusokra, emelkedő sorrendben, pár példát idézek a dolgozatok részleteiből:

- szaggatott: Burghardt bácsi egy babával játszott az osztály és én is úgy lestem hogy könnyezett a szemem úgy. táncolt hogy az egész osztály olyan neveléses volt a baba stb.
- nehézkés: ... úgy ugrott mint a gumilabda odatartottuk a Gyovai sapkáját és megnyomtuk a fejét és odatartottuk, tanító bácsi megnyomta a fejét... stb.
- sztatikus: ... az én kis Ludasmatyim olyan jól tud ugrani hogy olyan magasat nem ugrik egy tornász és én kimentem az asztalhoz és felugrasztottam és tanító bácsi megijedt... stb.
- dinamikus, regisztráló: Sárkány hozott egy babát és a gyerekeknek mutogatta. Tanító bácsi félt tőle és nem mert hozzá nyulni. A gyerekek szerettek volna vele játszani. Tanító bácsi azt mondta a gömböcnek hogy nyomja meg és mikor megnyomta elugrott... stb.
- dinamikus, egyéni benyomást tükröző: A mai napon, amikor az iskolába beértem, Sárkány elébem állt egy piros nadrággal. Később láttam, hogy a piros nadrágból áll ki egy fej, két kar és két láb. Persze hogy fából volt... stb.

Az elemzésnél használt harmadik irány a nyelvtani szerkezet volt. Itt a magasabbrendűség az összetett mondat használatában nyilatkozott meg, de itt is rangbeli különbségek voltak, mert pl. úgy látszott, hogy a tárgyas mellékmondat („azt láttam, hogy”) nem ér annyit a fogalmazás értékei tekintetében, mint pl. a tulajdonságjelző mellékmondat az „amilyen” kötőszóval, vagy az „és” kötőszóval kezdődő mellérendelt mondat nem ér annyit, mint a vessző két mellérendelt mondat között. Az értékkülönbségeknek lélektani alapjuk van, pl. két tárgynak viszonybaállítására és ennek kifejezése a gyermeki gondolkodás fejlődésében magasabb fázist képvisel, tehát az ennek megfelelő nyelvtani szerkezet is magasabb értékű, mint az egyszerű állítás.

A most vázolt kategóriák mind az előttem lévő anyagból folytak, egyet sem vettem fel a priori. A három irányban elért egyéni pontszámokat összegeztem, s így a tanulókból ranglista került ki, mely a normális szóródásnak megfelel. Legtöbb itt a közepes teljesítmény, a skála két vége felé mindjobban csökken a gyakoriság és a kiváló teljesítmények között van egy jelenség, mely bennünket most különösen érdekel. Itt van egy olyan pontszám, mely a kiválóak közül is valósággal kiugrik. A pedagógiai statisztikában még nem sikerült olyan formulát találnom, mellyel ezt a jelenséget matematikailag ki lehetne fejezni, de formula nélkül is nyilvánvaló, hogy e rendkívüli teljesítményt felmutató tanulót a kifejezés készségében különösen tehetségesnek kell tartani. A tehetségkutató, elemző eljárással tehát megtaláltuk a tehetséget, és úgy látszik, hogy ez biztosabb találat, mint az érzés-szerinti, szubjektív ítélet.

A kiválogatás módszerét célzó, itt bemutatott kis kísérlettel nem lehetett célunk az, hogy az elemi iskolai kiválogatásnak, vagy akár csak az első iskolai kiválogatásnak is végleges normáit állítsuk fel, mert, mint mondtam, ehhez a szétágazó

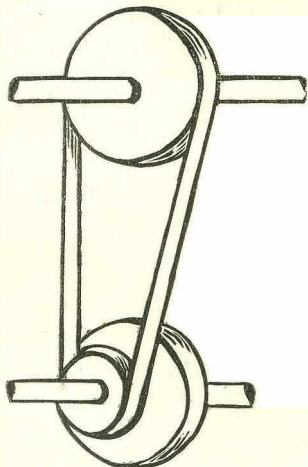
és igen sok időt kívánó munkához egy-két ember tevékenysége nem elégséges. Az egész kísérletünk csak abból a törekvésből fakadt és annak itt való előadását csak az teszi indokolttá, hogy hangoztassuk és illusztráljuk a kiválogatás szakszerűsítésének és rendszeresítésének sürgős szükségét minden iskolafajra és -fokra nézve, mert amint a bemutatott kísérletből is kitűnik, a kiválogatás módszerét és ezzel együtt az egész kiválogatási rendszert idegenből átvenni nem lehet, azt csak a magunk viszonyai, adottságai, körülményei, nyelve szerint, csak a magunk munkájával építhetjük fel.

Mechanikai próba a 10—14 éves korra.*

Írta: Cser János.

A próba ismertetése. A próbát Nagy László más formában alkalmazta, de csak egyéni vizsgálatok alakjában. Eredetije, melyhez mostani formájában hasonlít (l. 2. ábrát), a hamburgi laboratóriumban keletkezett (leírása megtalálható a *Stern—Wiegmann-féle „Methodensammlung”* c. munkában, Leipzig,

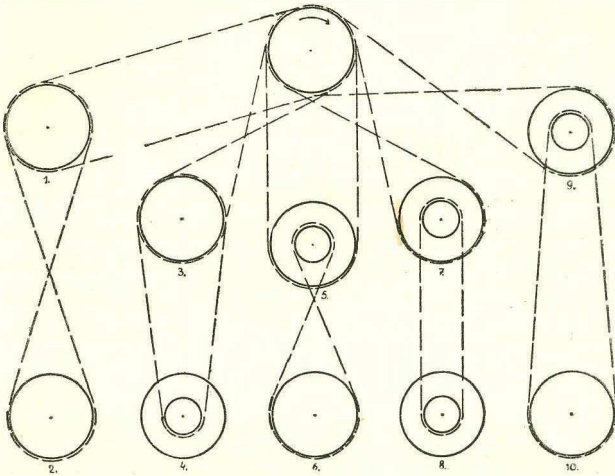

1. ábra. — A tanulók elé függesztett magyarázó rajz.

1926³. 112. lap), ahol *Roloff* végzett vele először kísérleteket. Módosított alakban *Huth* is felhasználja próbasorozatában (*Psychologische Eignungsprüfungen im Dienste der Berufsberatung*). Elsősorban a pályaválasztási tanácsadásban hasznosítható a próba. A mechanikai érzéknek igen nagy szerepe van az ipari, technikai foglalkozások szempontjából.

* Folytatólagos közlemény a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumából.

Amint a 2. ábrán látható, a kísérletet egy vázlatos rajz segítségével végezzük el. A kerékáttétel-rendszert (transzmisszió), amely 10 kerékből áll, a legfelül lévő főkerék a nyíllal jelzett irányban hajtja. Az erőátvitel a szaggatott vonalak által jelölt szíjak segítségével történik. A feladat megértetésének megkönnyítésére a természetűen rajzolt 1. ábra szolgált, amely falitábla nagyságban szíjáttételes kerék-párt ábrázol. (Ezt a kísérletekhez magunkkal vittük s a táblára függesztettük.) A mi

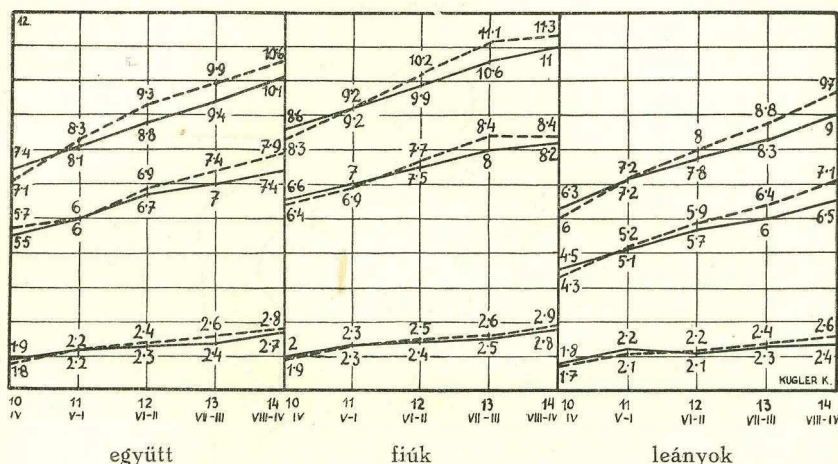
2. ábra. — A próba.

kísérletünkhöz használt ábra kevesebb kereket tartalmaz, mint *Roloff* és *Huth* ábrája. Ez, mint az eredmények feldolgozásából kitűnt, gyengéje is. A feladattal a gyermekek, különösen a nagyobbak, hamar elkészülnek és így a munkaidőt rövidre kellett szabnunk. A rövid idő alatt végzett próbának azonban állhatatlanabb a jellemző ereje és kevésbé nyújt alkalmat az adaptációra. A jövőben alkalmazandó ilyen természetű próbáknál tehát ajánlatos a nagyobbmértvű fokozatosság.

Kétféle feladatot kellett a gyermekeknek megoldaniok. Az első abból állott, hogy a legfelső kerékhez viszonyítva mindegyik keréknek meg kellett jelölni nyíllal a *forgási irányát*. A második feladat pedig abból állott, hogy az alsó keréksorba (páros számmal jelölt kerek) betűkkel meg kellett adni a *sebességviszonyt*, de a legfelső kerékhez viszonyítva.

A próba feladása. A rajzot (2. ábra) a táblára függesztjük. — *Mit juttat eszetekbe ez a kép? Hol láttál ilyet? — Hány kerék van a képen? Mi köti össze a kerekeket?* Ha nem ismerik fel az ábrát, akkor a köszörűköre, varrógépre, kerékpárra, stb. emlékeztetjük őket.

Mi történik az alsó kerékkel akkor, ha a felső kereket erre megforgatom? Kézzel jobbfelé forgó irányt mutatunk. — Mi történik a felső kerékkel akkor, ha az alsó kereket erre (mutatjuk) megforgatom? — Mi történik akkor, ha a felső kereket egyszer megforgatom (mutatjuk)? Többet vagy kevesebbet fordul-e az alsó kerék? (Helyes felelet: többet.) Mi történik akkor,

3. ábra. — A mechanikai próba átlageredményei kor- (folytonos vonal) és osztálycsoportok szerint (szaggatott vonal).
Abb. 3. — Die Mittelwerte des Tests für mechanischen Sinn in Alters- (ausgezogene Linie) und Klassengruppen (gebrochene Linie).

ha az alsó kereket forgatom meg egyszer? Többet vagy kevesebbet fordul-e a felső kerék? (Felelet: kevesebbet.) Miért? (Mert nagyobb.) Ha tehát nagy kerék hajt kicsit, akkor hogyan forog a kicsi? (Gyorsabban.) Ha pedig kis kerék hajt nagyot? (Lassabban.)

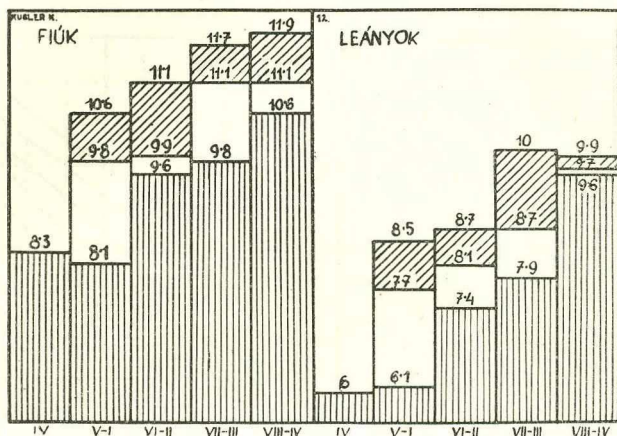
A felső kerék csak jobbra foroghat (mutatjuk). Azt szeretnők, hogy az alsó kerék ne jobbra, hanem balra forogjon (mutatjuk). Mit kell akkor tennünk? (A szíjat 8-as alakban, keresztben kell feltennünk.) — Ha nem találják ki, ami csak nagyon ritkán fordul elő, akkor ujjunkkal mutatjuk egymásután a forgási irányokat, ami 8-as mozgást eredményez.

1. Az előttek lévő rajzon egy kerék sok kereket hajt szíjakkal. Ha a legfelső kerék forog, az összes többi kerék is forog. Az egyik jobbra, a másik pedig balra. A feladat az lesz, hogy minden kerék szélére rajzoltok egy nyilat, olyant, mint a legfelső kerékben van, de az irányt nektek kell megállapítanotok. Ceruzát fel! Rajta!

Idő: 1 perc.

2. A kerekek nem egyenlő sebességgel forognak. Van olyan,

amelyik gyorsabban forog, mint a legfelső kerék, s van olyan, amelyik lassabban forog mint a legfelső kerék. De olyan is van, amelyik egyforma gyorsan forog vele. Csak az alsó 5 kerékkal foglalkozunk most, azokkal, amelyek alatt páros számok vannak. Mindegyik kerékre írunk egy betűt. Gy-betűt írunk abba, amelyik gyorsabban; L-betűt abba, amelyik lassabban és E-be-

4. ábra. — A mechanikai próba átlageredményei iskolafajtaik szerint. Függőleges árnyékolás: népiskola, üres mező: polgári iskola, ferde árnyékolás: középiskolák.

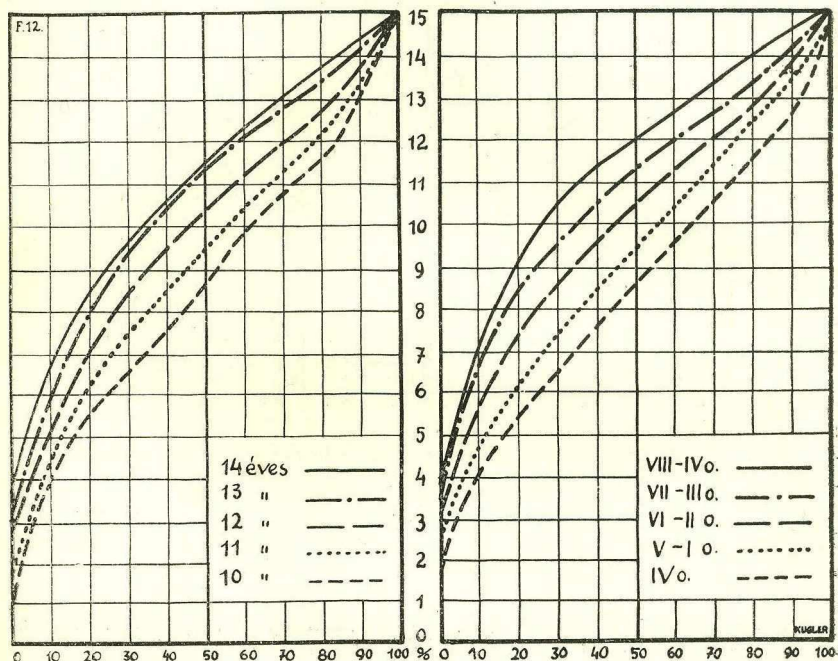
Abb. 4. — Die Mittelwerte des Tests für mechanischen Sinn in Schulgattungen. Senkrechte Schraffierung: Volksschule, leeres Feld: Mittelschule, schräge Schraffierung: höhere Schulen.

tűt abba, amelyik egyformán forog. Mindig a legfelső keréktől indulunk el. Takaró papirost levesszük. Ceruzát fel! Rajta!

Idő: 1 perc. — Aki készen van, papirosával letakarja!

Értékelés. Minden helyes részletfeladatra egy-egy pontot adunk. Mint már láttuk, tulajdonképpen két feladatsorból áll a próba. Az elsőnél, a kerekek irányának megjelölésénél 10, a másodiknál, a sebességviszony megjelölésénél pedig 5 az összes pontok száma, amely tehát együttvéve 15-öt eredményez. Az irányok megjelölésének feldolgozásakor ügyelnünk kell, mert nem járhatunk el kész formák szerint. A kerekek forgási iránya ugyanis függ egymástól, és ha a gyermek az első áttételt hibásan is jelölte meg, a másodiknál már helyes lehet a jelölése. Az irányokra vonatkozó vizsgálatok feldolgozásánál az értékelőnek magának is végig kell csinálnia az összes feladatokat. — A sebességviszony állandó a kerekek között és csak egyféle megoldás lehetséges, mely szerint a 2-es kerék egyformán, a 4-es gyorsabban, a 6-os lassabban, a 8-as egyformán, a 10-es lassabban forog. Kulcsszava: E Gy L E L.

Nem egészen szerencsés a próba abban sem, hogy a 10 irány közül csak kettő egyezik a legfelső irányával és 8 ellenkező irányban forog. Helyesebb lenne az egyenlő arányú megoszlás. Még így is számolni kellene azzal, hogy a jó megoldásokban a véletlennek is szerepe van. Ha ugyanis a kísérleti személy minden kerékbe gondolkodás nélkül ugyanazt a nyilat

5. ábra. — Fiúk értékelő táblázata a mechanikai próbához.

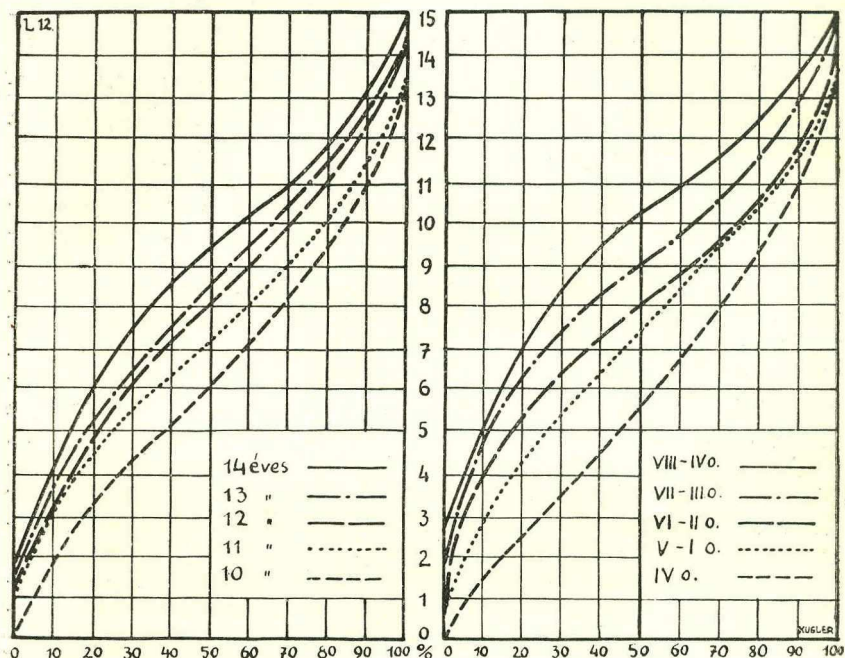
Kor- és osztálycsoportok.

Abb. 5. — Auswertungstabelle zum Test für mechanischen Sinn für Knaben. Alters- und Klassengruppen.

rajzolja bele, akkor is szerezhethet magának helyes pontokat.

Következtetések. A fejlődési vonalak némely sajátosságát a 3. ábrán látjuk. A két nem együttes fejlődése egyenletes. A 12. évben látszik kissé erősebb fejlődés az irányok megjelölésében. A legfeltűnőbb az ábrán a fiúk és leányok közötti tekintélyes különbség. A fiúk, mint az köztudomású, lényegesen jobbak az ilyen természetű feladatokban. Alig észrevehető megtorpanást árul el a 14. év a fiúknál, míg ehhez hasonló a leányoknál a 13 éves korban láthatunk. Az ábra mindegyik mezejében három vonalpárt látunk. A legalsók a sebességviszonyra, a középsők az irányra és a felsők a kettőből adódó összeredményre vonatkoznak. A sebességviszony megjelölésére csak öt feladat szol-

gál, azaz az irányfeladatok számának pontosan a fele. Ezért kissé körülményes annak a megállítása, hogy az irányok vagy a sebesség felismerése-e a nehezebb. Ha a legelső vonalpár számértékeit kétszer vesszük, állandóan alatta maradunk az irányvonalpárok értékeinek. Ebből feltehető, hogy az összetett sebességviszony felismerése a nehezebb feladat.

6. ábra. — Leányok értékelő táblázata a mechanikai próbához.

Kor- és osztálycsoportok.

Abb. 6. — Auswertungstabelle zum Test für mechanischen Sinn für Mädchen.
Alters- und Klassengruppen.

Az iskolafajták szerinti különbséget a 4. ábrán láthatjuk. A kép az eddigi. A nép-, polgári- és középiskolák sorrendjében emelkednek az átlagértékek.

Értékelőtáblázatok. — Kezelésük az előző közleményekben ismertetett módon történik.

FIGYELŐ.

Marczell Mihály dr. pápai kamarást, egyetemi c. ny. rk. tanárt Magyarország Kormányzója a budapesti kir. magyar Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi karán a keresztény erkölcstudomány ny. r. tanárává nevezte ki. Társaságunk tisztelettel és szeretettel köszönti ebből az alkalomból társelnökét.

Neveléstani, gyermektanulmányi és lélektani előadások egyetemünkön az 1936—37. tanév első felében. (Zárójelben a heti órák száma.)

1. *A budapesti kir. m. Pázmány Péter Tudományegyetemen.* A jog- és államtudományi karon: **Csorna Kálmán:** Rokonság, szülők és gyermekek közti jogviszony (2). *Az orvostudományi karon:* **Ranschburg Pál:** Orvosi pszichológia (2). **Barabás Zoltán:** A gyermekgyógyászat nepegészségügyi vonatkozásában (2). *A bölcsészettudományi karon:* **Br. Brandenstein Béla:** Lélektani gyakorlatok (1^{1/2}). Pszichológiai prosezeminárium (H. Schiller Pál vezetésével; 1 ó.). **Prohászka Lajos:** A nevelés szociológiája (2). A nevelés története a XVI. és XVII. században (2). Pedagógiai szeminárium (Az új iskola didaktikája; 2 ó.). Pedagógiai enciklopédia (prosezeminárium, Faragó László vezetésével; 1 ó.). **Bognár Cecil:** Pszichológia (2). **Somogyi József:** Test és lélek (1). **H. Schiller Pál:** A lélektan tárgya és módszere (2). A csínytevés lélektana (1).

2. *A budapesti m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdasági szakosztályán:* **Imre Sándor:** Az erkölcsi nevelés (3). Közigazgatás és köznevelés (1). A szakiskolai nevelés magyar irodalma (szemináriumi gyakorlatok; 2 ó.). Hivatás és hivatal (1).

3. *A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem ref. hittudományi karán:* **Csikesz Sándor:** A gyermek-istentisztelet a valláspedagógia keretében (valláspedagógiai szeminárium; 1 ó.). *A bölcsészettudományi karon:* **Tankó Béla:** Lélektan (2). A néplelektan problémái (1). **Mitrovics Gyula:** A neveléstudomány bölcséleti alapjai (3). A klasszikus ókor nevelése (2). Emlékezet- és típusvizsgálati gyakorlatok (2). **Karácsony Sándor:** Testi (fizikai) és lelki (vallásos) nevelés az iskolában (1). Az iskolai akaratnevelés irodalma (1). **Balogh Béla:** Embermérés (anthropometria, tekintettel a fejlődésre, a nem, alkati és faji különbségekre; 1 ó.).

4. *A pécsi m. kir. Erzsébet Tudományegyetem ev. hittudományi karán (Sopronban):* **Podmaniczky Pál br.:** Keresztény neveléstudomány (3). Luther pedagógiai iratai (szeminárium; 1 ó.). *A bölcsélet-, nyelv- és történettudományi karon:* **Halasy-Nagy József:** Pszichológia (2). Pszichológiai olvasmányok (2).

A nevelés története a XIX. században (2). *Barankay Lajos*: A magyar nemzeti nevelés alapvetése (2).

5. *A szegedi m. kir. Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán*: *Bartók György*: Lélektan (4). *Mester János*: Tanítói etika (4). *Várkonyi Hildebrand*: Bevezetés a neveléstudományba, III. r.: Módszertan (2). Gyermeklélektan (1). Neveléstörténet (2). Pedagógiai-lélektani gyakorlatok (2). *Tettamanti Béla*: A neveléstudomány a XX. század első negyedében (2). *Boda István*: A személyiség szerkezeti viszonyainak pedagógiai értékesítése (2).

Egyetemi pályatételek. A *debreceni* egyetem ref. hittudományi karán: A valláspedagógia legújabb fejlődése a németnyelvű protestantizmus körében (1900—1935-ig); a bölcsészettudományi karon: Az emlékezet pedagógiája, különös tekintettel a kísérleti eredményekre. A *szegedi* egyetem orvostudományi karán: Milyen a gyermekek gümőkóros fertőzöttsége a szegedi tanyákon? A bölcsészettudományi karon: Valamely téren végzett tesztvizsgálatok leírása és eredményei.

Szabadegyetemi előadások a Pázmány Péter Tudományegyetem és Budapest Székesfőváros Szabadegyetemének 1936. évi őszi félévében: *Várkonyi Hildebrand*: Új utak a nevelésben (10 előadás; tárgyak: A gyermekkor lélektana. A gyermek testi és szellemi fejlődése. Gyermeknyelv. Játék. Az értelmiség fejlődése. Erkölcsi fejlődés. Az ifjúkor lélektana. Intelligenciavizsgálatok. A nevelői ráhatások. Tanítás. Példaadás. Jutalmazás és büntetés. Tekintély, szeretet.) *Gáspár János*: A magyarság fajbiológiája. (10 előadás.) *Honti János*: A magyar népmese világa (5 előadás; ennek keretében a mese, a mesélés és a mesehallgatás lélektana).

A Magyar Tanítók Szabadegyeteme 1937. évi *budapesti* előadássorozatából a következő előadásokat emeljük ki: *Várad József*: A magyar állampolgár nevelésének alapelvei (1 ó.). *Cser János*: A gyermek megismerése (2). *Imre Sándor*: A neveléstudomány és az iskolai munka (1). *Marczell Mihály*: Világnézet és nevelés (1). *Bálint Antal*: A tízéves kor pályaválasztási problémája (1). A tanító mint pályaválasztási tanácsadó (1). Az intelligenciavizsgálat az iskolai nevelés szolgálatában (1). *Vitéz Barnabás István*: A tanítónő nőnevelő hivatása az iskolában és az iskolán kívül (1).

A szegedi tankerület továbbképzőtanfolyama második évi előadásaiból kiemeljük a következőket: *Várkonyi Hildebrand*: A gyermeklélektan mai állása. *Mester János*: A tanulás lélektana. *Kramár Jenő*: Az ideges gyermek. *Kisparti János*: Nevelés és világnézet. *Erdélyi László*: A nemzeti történelem nevelő hatása. *Sik Sándor*: Az irodalom és a nevelő.

A Magyar Pedagógiai Társaság szeptemberi felolvasóülésén *Kornis Gyula* elnök megnyitója a testi kultúra és világnézet kérdését világította meg, majd *Tóth Antal* adott elő a magyar kisdidnevelés és óvónőképzés reformjáról, októberben *Kovács Rezső* fejtegette a mozgásművészet, mozgástechnika és mozgásöröme vonatkozó gondolatait, decemberben *Bognár Cecil* beszélt a tanártípusokról, *Somogyi József* pedig a munkaiskoláról és a régi iskoláról.

A Magyar Filozófiai Társaság okt. 20-i ülésén *Bühler Károly* egyetemi tanár tartott előadást a pszichológia jövőjéről.

A Magyar Pszichológiai Társaság okt. 22-i ülésén *Szabó Zoltán* Az örökléstudomány és *R. Goldzieher Klára* Ikrek írása, okt. 28-án pedig *Brandenstein Béla br.* Közoktatásunk pszichológiai elmélyítése és *Tomori Viola* Módszertani és különlegesen magyar kérdések a közösséglelektanban címen adott elő.

Az Individuálszichológiai Társaság okt. 30-án vitaestét rendezett a következő címmel: A nyári gyermekközösségek lélektani utóhatásai gyermekre és szülőre. Felkért hozzászólók *Pásztor József*, *Schorr Gyuláné* és *Takács István* voltak.

Az Orsz. Középiszkolai Tanáregyesület kebelében működő *Budapesti Tanári Kör* elnökévé *vitéz Fraknóy József* c. gimnáziumi igazgatót, Társaságunk működő tagját választotta meg. Az új elnök gazdag programot adott, amely sok pontban örvendetesen érintkezik Társaságunk célkitűzéseivel. A program megvalósításának során elsősül a tanulók kiválogatásának kérdése került szőnyegre. A tervezett sorozat megnyitó előadását Társaságunk ügyvezető elnöke, *Bognár Cecil* egy. c. ny. rk. tanár tartotta, Szelekció és osztályozás címen, november 26-án.

A Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesülete dec. 21-i taggyűlésén *Szabó József* miskolci tanár beszélt természetutáni rajzoktatásunkról a gyermek és a rajzpedagógus szemszögéből.

A Nemzeti Egység Pártja fővárosi tanügyi szervezete meghívására dec. 12-én *Lenkei István* tanítóképzőint. tanár tagtársunk a székesfőváros gyermekjóléti intézményeit ismertette.

Népművelő előadások a Székesfővárosi Népművelési Bizottság különféle telepein 1936 őszén: *Baloghy Mária*, *S. Jankovich Adél* és *Undi Rózsa*: Drága kincsünk, a gyermek (orvosi, nevelői tanácsok és játékkészítés). *György Júlia*: Pályaválasztás. *H. Révész Margit*: A lélek egészségügye. (Az életszakaszok jellemzése. A kisgyermekkor zavartalan örömei. Iskoláskorú gyermekek észszerű szoktatása. Egészséges fiúk a serdülőkorban. A leányok harmónikus fejlesztése serdülőkorukban stb.) *Kosáryné Réz Lola*: A fiatal leány problémái. *Loksay*

Jenőné: A mai leány hivatása. *Mándy Olga*: Hol gondolják egészségünket? (Látogatás a gyermekmenhelyen; Hogyan gondoskodik a Stefánia Szövetség az anyákról és gyermekekről? Bölcsődék és napközi otthonok gyermekeinek gondozása. Az iskola egészségvédelmi munkája.) *Ugyanő*: Család és egészség. *Noszlopi László*: Nem és jellem. A házastárs megválasztásának lélektana. *S. Jankovich Adél*: Női és gyermekmunka. *Szokol Hubert*: Képességvizsgálat. Ezenkívül a Bizottság kirándulást szervezett a Magyar Királyi Gyermeklélektani Intézetbe, Kisanyák Iskoláját és számos csecsemőgondozó, játékkészítő, egészségügyi tanfolyamot rendezett és gyermekszórakoztató előadásokat tartott.

Rádióelőadások. Szept. 20-án *Bognár Cecil*: A gyermek és környezete. Okt. 1-én *Menyhárd Irén*: Az anya és gyermeke; 14-én *Vaághy László*: Hogyan tanuljunk? 19-én *Molnár János*: A helyes tanulás; 27-én *Sipos Lajos*: Hogyan élnek a francia diákok? 30-án *Trencsényi-Waldapfel Imre*: A pozsonyi önképzőkör. Nov. 11-én *Kovács Paula*: Hogyan él a magyar diák Szlovéniában? 19-én *Nádai Pál*: Kellemes gyermekszobák és *M. Déchy Liane*: Matróruhás művészek (a bécsi Sängerknaben énekkarról); 23-án *A. Hegyi István*: Diákkori emlékek egy székelyföldi kollégiumból. Dec. 2-án *Takács István*: A hazug gyermek; 6-án *Drozdy Gyula*: A száz év előtti magyar iskola; 10-én *Nemesné Müller Márta*: Neveljünk bátor gyermekeket! 21-én *Trencsényi-Waldapfel Imre*: A régi sárospataki és debreceni önképzőkör; 25-én *Szabó Zoltán*: A matyó gyermek karácsonya.

Vallásos ünnepély az Új Iskolában. Az először áldozók tiszteletére Domokos Lászlóné iskolájának növendékei az elmúlt tanév végén szép misztériumot terveztek, szövegeztek és játszottak. A gyermek alkotó tevékenysége szerencsésen és valódi vallásos hangulatot árasztva elevenítette meg a drámában a vallásos képzeteket. A műsoron ezenkívül egy a Szent Erzsébet oratóriumából kiemelt kardal, énekek és szavaltatok szerepeltek. (H. V.)

Leányifjúsági vezetőket képző tanfolyam volt augusztusban *Esztergomban* és *Szegeden* a Katolikus Leányok Országos Szövetsége rendezésében. Az egyhetes tanfolyamokon főleg a falusi leányifjúság kérdései kerültek szőnyegre.

Az új svábhegyi Iskolaszanatórium felavatása október 25-én történt meg. A legmodernebb orvosi és pedagógiai elvek alapján berendezett százágvas intézet egészséges helyen, a Mártonhegyi-úton épült, abban az ötholdas ősparkban, amelyet *Dreher Jenő* és *neje* adományoztak.

Tüdőbeteg iskolásgyermekek számára Újpesten a város, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium és az Orsz. Társadalombiztosító Intézet támogatásával gyógyítva-nevelő iskolát állított az Orsz. Tüdőbeteg-szanatórium Egyesület. Ennek napközi otthonában egyelőre 80 beteg tanulót helyeztek el teljesen díjmentesen; evvel egyrészt a beteg gyermekek kezelését és tanítását biztosították, másrészt a többi gyermeket védték meg az iskolában való fertőzéstől. Jövőre internátus létesítését tervezik.

A Magyar Szülők Szövetsége újjáalakult. Elnöke *vitéz Csécsi Nagy Imre* ny. tábornok lett; a Szövetség nevelési tanácsadóját *Ozorai Frigyes* ny. főigazgató, az orvosit *Máday István* egy. magántanár, a pályaválasztásit *Bálint Antal* főfelügyelő, a jogit *vitéz Oláh Béla* ügyvéd vezeti.

Nemzetközi diákhetet rendezett a Magyar Nemzeti Diák-szövetség aug. 15—22-e között Budapesten mintegy 200 külföldi résztvevővel.

A Katolikus Pedagógusok Világszövetsége augusztusban a vorarlbergi Feldkirchben tartott kongresszusán, amely a béke kérdésének volt szentelve, elhatározta, hogy legközelebbi kongresszusát 1938-ban a Szent István-év alkalmából Budapesten rendezi.

Nemzetközi Pszichoanalitikus Kongresszus volt a csehországi Marienbadban augusztus 2—8-ig, több mint 300 orvos részvételével. A kongresszuson több magyarországi előadó is szerepelt.

A brémai Institut für Jugendkunde apr. 17-én ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Ebből az alkalomból emlékkönyvet (Festschrift) adott ki, melyben vezetője, Dr. Valentiner T. beszámol az intézet működéséről és kiadványairól, majd egy részletes tanulmányt közöl „Zehn Jahre Schülersauslese in Bremen” címen.

A Szív, De Amicis örökéletű ifjúsági regénye, most ötven éve jelent meg. Ebből az alkalomból a békéscsabai áll. polgári fiúiskola tanulói *Körösy Pál Benedek* tanár színre alkalmazásában nagy sikerrel adták elő.

Budapesti Polgári Iskola címen az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület budapesti körének kiadásában *Loschdorfer János* szakfelügyelő igazgató irányításában, *Serey Ágost* tanár szerkesztésében új neveléstudományi folyóirat indult meg. Az eddig megjelent két szám mind külső kiállításával, mind belső tartalmával a legszebb várakozásokat kelti.

Nevelésügyi Szemle címen Szegeden új folyóirat indul meg január havában. A folyóiratot *Kisparti János, Várkonyi Hildebrand* és *Somogyi József* közreműködésével *Tettamanti Béla* egy. magántanár szerkeszti; megindító az egész magyar nevelésügyet kívánják vele szolgálni és figyelmük elsősorban a nevelés és oktatás gyakorlati kérdéseire fog irányulni.

Vitéz Pécsváry-Hermann Miksáné Baross Magda az 1935. évi brüsszeli családvédelmi kiállítás rendezéséért és a gyermekvédelem terén való irodalmi működéséért magas belga kitüntetésben részesült.

Elhunytak. *Gaál Mózes* ny. tanker. kir. főigazgató, az édeszavú ifjúsági író, július 12-én, 73 éves korában. — *Éltes Mátyás* ny. áll. gyógypedagógiai int. igazgató, a gyógypedagógiai tanárképző előadó tanára, számos szakmunka, köztük „A gyermeki intelligencia vizsgálata” c. könyv szerzője, okt. 19-én, 64 éves korában.

I R O D A L O M.

K Ö N Y V E K.

Benoschofsky Ilona: Serdülő leányok emlékezete. 35 l. Budapest, 1936. Légrády.

A szerző vizsgálata abból a közismert megállapításból indul ki, hogy mind az egyén, mind az emberiség szépnek látja a maga multját. Emlékeink felidéződésében világosan észrevehető az emlékezetnek az a tevékenysége, mely a gyönyör keresését és a fájdalom kiküszöbölését szolgálja. A szerző arra a kérdésre keres feleletet, vajjon a serdüléskorbeli emlékezet a gyönyört, vagy a fájdalmat szolgálja-e.

Kísérleti úton jár el, s elég nagy számú középiskolai leánytanulónak egy-egy első emlékét, azután szabadon választott emlékét, majd a legboldogabb és a legszomorúbb emlékét vizsgálja.

A legelső emlékek vizsgálatánál kitér, hogy a 14—16. életévben levőknél minden, amire a serdülő vissza tud emlékezni, át van itatva érzelemmel. A serdülés korában élő leány fokozott érzékenysége fájdalmat, félelmet, csalódást vetít az első emlékképbe. Ugyanaz a tartalom, ami a 10—13 éves korban vidámsággal, kellemességgel jár, a serdülés korában fájdalmat, magárahagyottságot eredményez.

A szabadon választott emlék érzelmi szempontból azt mutatja, hogy a kritikus korban a fájdalomjellegű érzelmek a túlnyomóak és ez adja e korszaknak világfájdalmas színezetét. De ugyanezt mutatják a „legboldogabb emlék” feldolgozása alapján nyert eredmények, amelyek a 14—16 éveseknél fájdalmat is tartalmaznak. Míg a „legszomorúbb emlék” a gyermekkorban és a felnőttkor küszöbén sokszor végződik boldog megoldással, a serdülés korszakában hiányzik minden feloldó érzelem.

A gyermekkorban és a felnőttkor küszöbén az aktív cselekvések nagy része kellemes színezetű emlékképet tükröz, a passzív történesek egyrésze fájdalom jellegű, a serdülés korában az aktivitás is fájdalommal jár és a

passzivitásban is jelentkezik gyönyör. De az emlékképeknek ilyenszerűsége csak az élet néhány kritikuss esztendejére vonatkozik és hasonlít „a művészetben élvezett tragikumhoz... a fejlődő lélek a fájdalom ízeit kóstol-gatja gyönyörrel és mély kíváncsisággal”.

A szerző vizsgálati eredményei értékes adatot nyújtanak a serdülés korában levő leányok neveléséhez is.

Révész Emil dr.

Eng Helga dr.: Gyermekrajz. 132 ábrával, 7 színes lappal. Fordította: Székely Károly és Rojkó Antal. Budapest, 1935. A „Kisdednevelés” kiadása. 142 lap. Ára: 6.50 P.

Eng Helga a norvég gyermeklélektan egyik legkiválóbb képviselője, az oslói pszichotechnikai intézet igazgatója, az ottani egyetem magántanára. Munkásságát alaposság, széles körtekintés és tájékozottság, főként pedig gyakorlati szempontok, a lélektani megállapításoknak a nevelésben való értékesítése jellemzi. Munkái közül néhány a norvégén kívül más nyelven is megjelent, ezáltal kapcsolódott bele a nemzetközi tudományos munkába. E fordítás is a német kiadás (Kinderzeichnen. Vom ersten Strich bis zu dem Farbenzeichnungen des 8jährigen, Beihefte zur Ztsf. für Ägwt. Psychologie 8. kötet. Leipzig, Barth, 1927) nyomán készült és kevés elhagyással csaknem az egész anyagot tartalmazza.

Az első rész (Egy gyermek rajzolása az első vonástól a 8 éves kori színes rajzokig) a szerző unokahúgának (Margitkának) a rajzairól szól időrendben összeállítva s lélektani megfigyelésekkel és értelmezésekkel megvilágítva. Ez, mint indukciós anyag, nagy gazdagságával (több, mint 100 ábra, köztük néhány színes tábla), kitűnő és lényeglátó kiválógaot érzékre vall. A tömör jellemzések és a rajzok keletkezése feltételeinek ábrázolása rövidegénéél és gördülékenységénéél fogva teljesen elfeledtetni az olvasóval, hogy itt tulajdonképen felsorolásraól van szó. Különösen tanulságossá teszi a munkát az, hogy a rajz fejlődésére vonatkozó fontosabb megállapításokat, főleg a szerző részéről vitásnak tartott állításokat, a megfelelő helyen beleszövi. Ezzel elsősorban a munkának módszeres értékét emeli, amit megtéte a helyenként (pl. 5. év vége) nyújtott tömör összefoglalás. — Ahol lehet, körvonalazza a rajzolás, illetőleg a rajzok megszületésének külső körülményeit s indítékait is, mégis az az érzésünk, hogy itt többet nyújthatott volna a szerző. Józan és elfogulatlan Margitka rajzolótehetségének s a fejlődés ütemének megítélésében, amennyiben normálisnak, vagy kevéssé felette állónak minősíti. A gyermekek nagyobb része azonban nem fejt ki ilyen arányú és értékű rajzolótevékenységet, amit különben a szerző is röviden kifejezésre juttat. Ebben mind az öröklésbeli, mind pedig a környezeti kedvező hatások jelenlétét kell feltételeznünk.

„A gyermekrajz fejlődésének és lélektanának áttekintése” cím alatt (II. rész) azt mutatja ki a szerző, „hogy a gyermek látszólag értéktelen és tervénelküli rajzolásában alapjában jelentős és törvényszerű fejlődés nyilvánul” meg. E fejlődés egyaránt mutatkozik a rajzó- és kifejező-készség tekintetében. Ebben a munkában is, mint a külföldi irodalomban általában, a *formai* szempontok uralkodnak a fejlődési fokozatok kifejtésében. Mint tudjuk, Nagy László, a gyermekrajz első jelentős, magyar kutatója, már évtizedekkel ezelőtt inkább az *érdeklődés*, tehát a tartalom oldaláról szögezett le értékes megállapításokat. Így a munka hasznosan egészíti ki ebből a szempontból is gyér magyar irodalmunkat. Részletesen, a jelentős tanításokra való bő hivatkozással tárgyalja a szerző a gyermek rajzolását a *írkálás, vázrajz, gépiesség, tájékozás, táulat, arányok, mozgás, szín és díszítés* nézőpontjából. Majd külön fejezeteket szentel a *rajznak, mint a lelki fejlődés kifejezőjének*, ahol összekapcsolja a gyermek beszéde, fogalomalkotása s gondolkodása fejlődésével; továbbá a *gyermekrajz és népművészet* közti összefüggésnek. E gondolatmenetnek még vázlatos ismertetésére sem térhetünk itt ki; ez úgyszólván egyetlen újabb gyermekrajz-lélektani munkát az érdeklődőnek magának kell elolvasnia.

Megkönnyíti e törekvést a fordítók pompás munkája. Talán nem túlo-

zunk, mikor azt állítjuk, hogy a magyar fordítás erőteljesebb, színesebb, gördülékenyebb, mint a szerző néha darabos, nem egyszer kissé homályos német szövege. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy jó néhány kifejezést, amely a nehezen haladó magyar lélektani kifejezéstárból hiányzott, újonnan kellett megalkotniuk (pl. lengő firka, körfirka, vázrajz, lámpaember, kőrgalléros ember, fejes-lábas ember — bár e helyett a nyakigláb ember talán természetesebb lett volna — stb.), akkor becsülhetjük csak fel valójában e szép vállalkozás igazi értékét. A „Kisdednevelés” régi törekvésének töretlen lendületét igazolja újból ez az áldozatos kiállítású hézagpótló munka, melyet a magyar gyermektanulmányok a legőszintébb elismeréssel és hálával kell fogadnia. Erős a meggyőződésünk, hogy a magyar rajzoktatás sok értékes útbajgazítást nyerhet e becses munkából.

Cser János.

Gönczi Terka: Gyerekek és felnőttek. (Apró megfigyelések a gyerekről és környezetről.) *Gyermeknevelés kiadása. 1935. 54 l. Ara: 1.20 P.*

A családi nevelés konvenciói nemzedékről nemzedékre öröklődnek. Szánandó az a gyermek, akit senki sem nevel, de talán még sajnálatra méltóbb az, akit közmondássá vált szólamokkal agyonnevelnek; különösen zavaros állapotot teremt, ha a nevelőhatás sokfelől éri a gyermeket. Ilyenkor esik kétségbe a szülő, aki mindent elkövet, hogy gyermeke a jólnevelt úrigyerek látszatát keltse mindenütt, s napról-napra mégis szomorúan tapasztalja, hogy a gyerek nem eszik, nem fogad szót, nem játszik illedelmesen, nem köszön, stb. A gyermeknevelés ilyen természetű napi kérdéseivel foglalkozik ez a szülők számára kiadott könyvecske, mely éles megfigyeléseivel, okos meglátásaival és érezhetően számos tapasztalatiából lezúrt tanácsaival siet a megriadt szülők segítségére, hogy az egyszerű gyermeknevelés néhány mesterfogásával könnyítsen rajtuk. A szülők kapkodó nevelési „rendszere” alá gyermeklélektani alapot nyújt, rámutat a gyermek ideges feszültségére, ami a gyermek és a felnőtt viszonyában gyakran tapasztalható, egy-egy csökönyös gyermekhibának mélyenfekvő okait igyekszik kivizsgálni, s így felkutatva valósággal a hiba kialakulásának történetét, az alapokat kiküszöbölve segít a gyermekben. *Freudista* felfogása azonban nem viszi túlzásba, józanul csupán az ok és okozat közti összefüggést vizsgálja, s nem komplikálja az eseteket mesterségesen szőtt motívumokkal. Sőt tanácsaiban mindig a dolgok egyszerűsítése a cél, ami közérthetővé, átlátszóvá, rokonszenvesse teszi nevelői fogásait. Apró cikkei kiterjeszkednek: a gyermekbűnökre és büntetésekre, a *Köszönj szépen!* ősi problémájára, szól a gyermekszobai vendégfogadás kirívó hibáiról, a nem-evő gyermekről, az ijesztésről és megnyugtatósról, a magányos gyermekről, az önállóságához nem szoktatott gyermekből önállóan felnőttekké cserepedett „anyásokról”, végül a nevelőnőkről és a kisasszonyokról. Mindegyik kérdést egy adott esetből vezeti le, megállapítja a szülők mulasztásából vagy túlbuzgóságából keletkezett hibát, s közli az általa sikerrel alkalmazott első segélyt nyújtó módszert. Az egyes esetek természetesen elszigeteltek, mint ahogyan a sikeres javítás is elsősorban arra a gyermekre vonatkozik, akinél a gyakorlatban bevált. Mégis az az érzésünk, hogy a legtöbb esetben a hiba általános okát sikerült szerzőnek meglátnia, fölfedeznie, s ezért orvoslása is általános érvényű megoldásnak számít a legtöbb esetben. Elveit csupán ott tekinthetjük túlzóknak, amikor a nevelői gátlásokat teljesen elveti. „A nevelés csupa tilalmat hoz... Tilalokkal gátoljuk a fejlődést, a lelki emóciók szabad megnyilvánulását, s megöljük vele a tehetséget”. Később viszont arról ír, hogy „sok megrázkódtatás éri a gyermek érzelmi életét, míg az iskoláig eljut”. Azt hisszük, hogy itt ellentmondás van, mert érzésünk szerint éppen az észszerűen alkalmazott nevelői gátlások, *vagyis maga a nevelés* előzi meg a gyermek életében azokat a megrázkódtatásokat, amelyekből őt mindnyájan aggódva féltjük.

Gönczi Terka könyve őszinte szeretetből és a gyermek iránti mély rokonérzésből született. Könyve azoké a szülőké, akik eddig sok jóakarattal foglalkoztak gyermekeikkel a nélkül, hogy a gyermeki lelket ismerték és

megértették volna. Műve a családi nevelés irodalmának örvendetes nyeresége. Dobos László.

Harsányi István: A hazugság mint nevelési probléma. — *Sárospatak, 1935. A szerző kiadása. 140 lap. Ara 3.50 P.*

A gyermekkori hazugság de sok nevelő számára kényes és homályos ügy! Nem csoda. A bontakozó lélek — mint valamely magasba kúszó inda, hol napfényes, hol árnyékos utakon tör magának utat. A hazugság is ilyen árnyborított kérdése a gyermeki lélek fejlődésének, amely előtt nem egyszer áll meg a nevelő tétován, minthogy sem az okot, sem a követendő eljárást nem látja világosan. — Harsányi könyve a hivatottság minden eszközének birtokában végzi el e feltárás munkáját és egyszersmind hasznos útravaló a gyakorlat útvesztőjében. A hazugság mint valami mindenütt jelenlévő valóság behálózta az életet. A felnőtt ember épügy megbottlik benne, mint apró embertársa. De amíg a kis gyermek hazugság-indítékait az irodalom már felkutatta, a 10 éves kort meghaladó időszak területe felőrtetlen. Szerzőnk a 10—20 éves fiúk és leányok erkölcs-fejlődésére világít rá részben megfigyelés, részben kérdőíves módszer alapján. Ez utóbbi adatgyűjtés mintegy ezer gimnazista és tanítóképzős fiú és leány vallo-másának feldolgozása. A hazugság meghatározása után egész fejezetben foglalkozik származásánával, részletes lélektani elemzésével, majd pedig a közösségi vonatkozásait tárja fel. A kérdőíves eljárás sokoldalúan világít rá a hazugság okaira, melyek közt a félelem, bosszúvágy, hiúság, szépítés és ellensúlyozás vágya, képzeletbőség, megszokás, kedvtelés, élvezet, önzetlenség, mágia szerepelnek. Megengedhetőnek az apróbb hazugságokat, valamint a kényszer, tréfa, vigasztalás vagy gyengédség okából stb. elkövetett hazugságot tartják a tanulók. Kitűnt, hogy akit szeretnek, akinek tekintélye van, aki szigorú, annak kevésbé hazudnak, mint olyannak, akit gyűlölnék, vagy aki maga is hazudik.(!) A hazugságot vallási, társadalmi, egyéni és esztétikai szempontból ítélik károsnak; hazudni nem érdemes, mert a lelkiismeret szava előbb-utóbb mindenkit utolér, hangzik ki a legtöbb feleletből. A hazugság leküzdésének módszerét Harsányi maguktól a diákoktól kérdezi meg. A kérdőív eme válaszai között szerepel: a szigor, kiközösítés, megszégyenítés, leleplezés, megelőzés, vallásos élet, erős akarat, szeretet. Végül a szerző a kérdőívek tanulsága alapján a hazugság elleni küzdelem módjait tárgyalja, amelynek főbb szakaszai: a helyzet felismerése, a nevelő lelkület kellő alakítása, a megelőzés; végül a gyógyító kezelés gyakorlatának tárgyalásával zárul az értékes és mindenekfelett hasznos, tanulságokban gazdag kötet. Épen e gyakorlati becse folytán kell elolvasnia minden nevelőnek. Hamvai Vilmos.

Ij, Kunfalvi Rezső: English Made Easy. Lingua nyelvgyakorló olvasmányok 2. kötet.

Anekdotákból és újsággközlemények részleteiből összeválogatott, főleg a beszélt angol nyelv szókincséből álló olvasmányanyag. Igen alkalmas arra, hogy segédkönyvvül szolgáljon az iskolai angol nyelvtanításhoz, mert érdekessége állandóan fenntartja a tanuló érdeklődését és a szöveg mellett található szöszedet megkönnyíti a megértést.

Kár, hogy az olvasmányokhoz kapcsolódó nyelvtani magyarázatok nélkülözik a rendszerességét. K. A.

Masszi Ferenc: Bevezetés a középiskolai nevelésbe. Pécs, 1936. A szerző kiadása. 178 lap; ára kötve 3.50 P.

A világháború előtt megszoktuk, hogy a középiskola valami megcsontosodott intézmény volt, amelyhez alig jutott el az újítások levegője. Korunkban annál több a változás a középiskolában s lassan oda jutunk, hogy nehéz lesz az eligazodás is. Az előttünk fekvő könyv szerzője a mai középiskola célját és feladatát boncolja és megállapítja azokat az alapvető téte-

leket, amelyekhez minden nevelőnek alkalmazkodnia kell. A könyv első része szigorúan elméleti, a második inkább gyakorlati területen mozog.

A tanuló egyéniségének bontakozását az élet kezdeténél kell keresnünk, ahol az örökség révén össze vannak sűrítve az őszülöktől átszármasztott tulajdonságok. Az egyéniség tovább alakul a csecsemőkorban és a gyermekkor fejlődési fokozatain keresztül eljut a középiskola kapujáig. A középiskola nyolcévi tartama alatt a tanuló életében három fejlődési fok van: a gyermekkor vége, a serdülés kora és az ifjúkor eleje. Gyakorlatilag az I—III. osztályosokat a gyermekkorhoz, a IV—VI. osztályosokat a serdülőkhöz, a VII—VIII. oszt. tanulókat már az ifjúkorhoz számíthatjuk. Apró eltérések persze itt is lehetnek s ezeket figyelembe is kell vennünk, de az említett beosztás mégis megfelel az átlagos viszonyoknak.

Szerzőnk részletesen tárgyalja lélektani és gyakorlati alapon a középiskolás kor egyes fokozatait. Bennünket közelebről a „Gyermekkor vége” érdekel. Ekkor fejeződik be a járással kezdődő (kb. egýeves kor) nagyobb fejlődési korszak. A gyermek e korban vágyik a nagyok függetlensége és ereje után, hogy szabadon élhessen a hatalom, tudás, igazság és jószág légkörében. Később bekövetkezik az illúziók összeomlása. A gyermek testileg telési, izmosodási periódusban van; testi-lelki erő, tudás, tapasztaltság és gyakorlottság utáni örökös vágy hajtja. Fantáziájával az indusok világát, az autógyárak műhelyeit és a tengerek mélyét járja. Megismerjük pontos lélektani fejtegetések alapján a gyermek „energiás viszonyait”, temperamentumát, munkabírását, környezetéhez való viszonyát, kapcsolatát a felnőttekhez és másneműekhez. Megmutatkozik szociális érzése, kibontakozódik érzelmi és akarati világa; már értékkel, de csak azokat az értékeket fogadja el, amelyek harmónikusak életszemléletével. Szellemesen mondja a szerző, hogy „ebben a korban az ember nem tökéletlen felnőtt, hanem tökéletes gyermek”.

A „Serdülés kora” és az „Ifjúkor kezdete” is gondos lelki elemzéssel készült fejezetek. Sok kérdésre kapunk itt megnagyító és magyarázó választ. Például: a serdülő és a felnőttek, a diákbarátkozások, diáktragédiák, a felvilágosítás kérdése, stb.

A könyv második része gyakorlati vonatkozású. A mai középiskolai nevelés eszközei, követelményei és módjai kerülnek megvitatásra. A tanárság különösen azokért a fejezetekért lesz hálás a szerzőnek, amelyekben a tanmenet és az óraterv-készítés, az önképzőkör-szervezés, az osztályfőnöki óra, az osztályozás és fegyelmzés kérdéseivel foglalkozik. Munkája végén rövid irodalmi tájékoztatást is nyújt.

A szerző munkájával határozottan szolgálatot tett a középiskolai nevelés ügyének.

Farkas László dr.

Móra Ferenc: A vadember és családja. Budapest, 1935. Révai. 261 l.

Ára: 3.50 P.

Utolsó irodalmi korszakunk legragyogóbb tollú humoristájának klaszszikus könyve a *gyermekről*. Móra, aki az aktuális eseményekhez fűzött páratlanul szellemes mondanivalóknak volt a mestere, könyvet írt saját unokájáról, mint meg-megújuló napi életét betöltő, a mindenségben parányi, de a családi életben mindenséget jelentő állandó aktualitásról. „Apapa” bölcs mosollyal szemléli és érti meg a kis unoka valamennyi gonoszkodását, s míg a ház nepe elkeseredik *ifjabb Ferenc* csinytevésein, *idős Ferenc* hűséges pajtásává szegődik. Tragikus végzete természetesen nem kerüli el, mert ezután a legvakmerőbb tetteit éppen Apapával szemben követi el a megértés filozófiájáról még mitsem tudó unoka. De Móra ezen is mosolyog, mint ahogyan egyéb írásaiban is elnézően mosolyog a felnőttek gyarlóságain (nehogy könnyeznie kelljen boldogtalanságukon — állapítja meg róla találan egyik kritikusa). Unokáját is ezeken a könnyeken keresztül csillogó humoron át ábrázolja. S érezzük, hogy nem annak örül elsősorban, hogy az ő unokája okos, helyes, talpraesett emberke, hanem annak, hogy általában a *gyermek* ilyen. Ezért nagy műve több, mint humoros

karcolatok sorozata, hanem őszinte és tökéletes *gyermektanulmány*. Mindaz, amit a gyermek akarati hullámzásairól, szeszélyeiről, jóhiszemű törvénytársításairól, a felnőttekkel való viszonyáról, érzelmi és értelmi életének kibontakozásáról, nyelvi fejlődéséről, képzettársításairól, stb. elmond, nem elfutó megfigyelés, hanem az együttélés és a beleélés alapján végzett mesteri gyermekábrázolás. Amikor játék közben fegyveres társává szegődik unokájának, amikor a ház ellenségei (értsd: nagymama, mama, papa) ellen közös titkok szálaiból szönek összeesküvést: Móra örök gyermeki arca bontakozik ki előttünk, aki nem a gyermekkori élmények elmosódó mozaikjaiból színezi a gyermeki élet varázsát, hanem unoka-pajtása mellett újra meg újra átéli a gyermekség minden gondtalan, felelőtlen, hancúrozó boldogságát, mert érzi, hogy ez az egyedüli boldogság. Hogy közben mosolyog és nevetet, hogy meg-megcsillan a szemében a könny és az olvasókat is megkönyvezeti, ez természetes. Az elvonuló felhő nézheti így a legkedvesebb tájat, melytől tudja, hogy el kell szakadnia.

Móra stílusának lenyűgöző közvetlensége, szólásainak napsugaras fényei, egymást kergető szellemes megjegyzéseinek fáradhatatlan és kiapadhatatlan patakzása: belülről átélt valóságélményé avatják valamennyi apró rajzát a *Vademberről*. Műve az intuitív, szubjektív gyermektanulmányozás remeke, ahol a kartotékot a művészet pótolja. Dobos László.

Palló Imre: Történelem a munkafüzetben. I. kötet. 96 történelmi óraterv a polgári fiúiskola III. o.-ban. A budapesti IX. ker. gyáliúti községi polgári fiúiskola tanári testületének kiadása. 1936. 102+III lap. Ara: 3.80 P.

A történettanítás didaktikája a történetírás módszerével együtt szükségképpen megváltozott. Merőben újszerű megvilágításba került anyagegységek vesztettek vagy nyertek jelentőségükben. A módszer is igyekszik követni a szellemtörténeti irányt, s a pragmatikus feldolgozás helyett problémászerűen állítja a tanulók elébe az eseményeket, a tanulók beleélését felhasználva szinte cselekvő részeseivé teszi a gyermeket egy-egy történelmi mozzanatoknak. *Palló Imre* könyve is korszerű felfogásból született, a megvalósításban azonban a korszerűség inkább a külső alakra, mint a feldolgozás belső tartalmi értékeire vonatkozik. Magáévá tette az irányító-iskolában szokásos anyagrendezést, azt újszerű és eredeti ötletekkel gazdagította, a fokozott rajzoltatással erősen belevonta a gyermeket az anyag cselekvő feldolgozásába, mindegyik óraegység probléma-felvetéssel indul, s újabb probléma felvetésével zárul: mindez arról tanúskodik, hogy szerző mint tanár, tisztában van a cselekedtető oktatás minden csínjábínjával, eszközeit fölüeny tárgyi- és rajzbéli fölkészültséggel kezeli, tehát minden lehetőség megvan benne, hogy élménnyé avassa óráit. Művében, sajnos, mégsem tudta hiánytalanul értékesíteni a felsorolt jótulajdonságokat. S itt nem annyira az anyag aránytalan s néhány részletében túlméretezett voltára gondolunk (pl. Szent István szervező munkája a 30. óra, tehát az összes óraszám *egyharmadrészében* foglalkozik a pogány magyarság őstörténetével!), hanem az egyes anyagrészek módszeres feldolgozására. Ugy érezzük, hogy a sok táblázat, évszalag, eseménykivonat inkább a régi módszer megmerevedett skémáira, mint a problémakeltés mai megoldásaira emlékeztet. A szerző elveiben és elveinek megvalósításában csupán korszerűnek tűnik, de lelke mélyén a régi iskola híve, a letűnt magyar történelmi események romantikus lelkű szemlélője, rajongója. Ez a két felfogás természetesen csak annyiban ütközik, hogy a kétféle szempontnak való áldozás az anyag túlméretezésére vezet. Néhány módszeres egység könnyed és egyszerű megoldása (74. óra: *A várnai csata*) viszont arra mutat, hogy szerzőben nem hiányoznak a helyes meglátások, csupán fékeznie kell adatközlő szenvedélyét. Külön ki kell emelnünk a kötet gazdag rajzanyagát, a vázlatok biztos vonalvezetését és az elvontabb tárgyú anyagrészeknek eredeti ábrázolását, amelyek nemcsak a szerző rajzkészségét, hanem elemlyedő szaktudását is dicsérik. Történelmi munkafüzetét vezérkönyvnek

szánta; kellő mérséklettel bíró tanár kezében azzá is válhat. Különösen rajzanyagából válogathat örömmel a tárgyával szeretettel foglalkozó tanár.
Dobos László.

Patay Katalin: Kerschensteiner pedagógiai rendszere. Bölcsészetdoktori értekezés. Budapest, 1935. A szerző kiadása. 82 lap.

Kerschensteiner gyakorlatból kinőtt s lassan kifejlődött rendszerének legismertebb elvei, az állampolgári nevelés s a munkaiskola e dolgozatban kiegészülnek a jellemnevelés, Kerschensteiner iskolaszervezései, nevelésmélete s nevelés-szervezése fejezeteivel, valamint bevezetőül a rövid történeti áttekintés után Kerschensteiner életútjának, befejezésként pedig fejlődésének és jelentőségének vázolásával.

„Korunk Pestalozzija”, Kerschensteiner (1854—1932) a 80-as és 90-es évek iskolai gyakorlatából érthető *pozitivistikus* korszakában a „használható állampolgárt” látja a nevelés céljának. Ez majd a munkaiskola gyakorlati megvalósításához és helyes elvi felfogásához (a manuális értelmezés helyett az önálló szellemi munka hangsúlyozása) fogja elvezetni. Második, *idealisztikus* korszakában J. Dewey s a német személyiségpedagógusok befolyásolták: az eddigi hangsúlyozott közösség mellett már az egyén is helyet kap gondolataiban. Később mindkét fogalom átízíneződik, ő maga pedig Windelband és Spranger hatására már mint *kultúrpedagógus* írja összefoglaló műveit: *Theorie der Bildung* (1926) és *Theorie der Bildungsorganisation* (1933).

Az értekezés hat törzsfjezete összefüggően mutatja be Kerschensteiner gondolatait s munkásságát. Az állampolgári nevelés célja bizonyos erkölcsi készség kialakítása a jog- és kultúrállam szolgálatában, már az iskolai keretek között. Ezt legtökéletesebben a munkaiskola valósíthatja meg, ahol a foglalkozásra nevelés, ennek (iskolai munkaközösségek révén) az állam eszményi lényege értelmében történő etizálása, s végül így magának a közösségnek tökéletesbülése történik. A munkaiskolát módszere: a lelki alaperők (akaraterő, itélőképesség, érzékenység, lelki felindíthatóság) kifejlesztésére irányuló törekvése egyben a jellemképzés iskolájává is teszi. A műveltség fogalmát Kerschensteiner értékelméleti, pszichológiai és teleologikus oldalról vizsgálja. Az első megadja a műveltség célját: értékek átélése, előfeltételeit: értelmi, akaratit és érzelmi képzés, végül útját: a művelés tárgya (a tanuló), a kultúrjavak, a tanuló szellemi magatartása: a művelő eljárás. Ez utóbbinak alapelvei (totalitás, aktualitás, tekintély, szabadság, aktivitás, szocialitás, individualitás) pedig a nevelési intézmények szervezésének alapjául szolgálnak.

Kerschensteiner adta végeredményben a Spranger—Litt-féle kultúrpedagógia első kidolgozott nevelésméletét, s mint ilyen is méltán volt Spranger mellett a német pedagógia vezéralakja.

A szerző szeretettel mélyedt el az erős filozófiai érdeklődést feltételező tárgyba és világosan tagolta mondanivalóját; ennek köszönhető, hogy munkájának sokat és részleteset nyújtó tömörsége mégsem vált az áttekinthetőség rovására.
Szabó Miklós dr.

Dr. Perjéssy Kálmán: A preventív egészségtan vázlatja. Budapest, 1935. (Sokszorosítás.)

A Bevezető világosan körvonalazza a munka célját és létrejöttének indítékát: „az egészségtan-tanítási szakfelügyeleti látogatások alkalmával szerzett megfigyelések, — az egészségtan tanárai által minduntalan kifejezésre juttatott kívánságok eredője a vázlat, amely azzal a szerény szándékkal jelenik meg az egészségtan-tanítással foglalkozók előtt, hogy beleérjen a tanítás új szemléletének pedagógiai lelkületébe, hogy abból formálódjon ki.”

Főtörekvése a korszerű egészségügyi és biológiai ismeretek olyan formában való nyújtása, hogy a betegségek megelőzésére, az egészség, munkaképesség megőrzésére vonatkozó ismeretek révén szolgálja a nevelés egye-

temes célját. — Az 56 tanítási egység együttvéve egy pompás vezérkönyvet alkot, amelyben minden tétel didaktikai, biológiai és preventív szempontok szerint állítódik be. A függelékül közölt szemléltető normál, valamint a rövid, de mélyenjáró általános utasítás jellegű tájékoztató teljessé egészíti ki a rendszeres gondolkodást, elméletileg és gyakorlatilag egyaránt korszerű tájékozottságot eláruló becses munkát.

cs. j.

Dr. Szívós Donát: A ma diákja. (Ifjúsági szentbeszéd.) Szent István Társulat, 1936.

Szívós Donát könyve — mint alcíme is mutatja — ifjúsági szentbeszédet tartalmaz. Ismertetése mégis ide kívánczok folyóiratunkba, mert a gyermeknek, különösen pedig a serdülő ifjúnak lelki világával foglalkozik. Idetartozik nemcsak tárgyánál fogva: felvonulnak előttünk mindazok a kérdések, amelyek a gyermeket és az ifjút foglalkoztatják, amelyek sokszor gyötrő problémák számukra, — hanem ahogyan a szerző ezeket a problémákat boncolgatja: a diáklelek mélységes ismeretével, bőséges tapasztalatainak felhasználásával.

Anyaga nagyon gazdag. Előkerül mindaz, ami megnehezíti a diáknak, hogy a válaszüton az erény ösvényére lépjen és a jóban állhatatos legyen. Szól a felfokozott igényekről, amelyek korunkra szomorúan jellemzők, és amelyek annyi embert csábítanak a rosszra. Az emberek — a diákpanaszok — véleményéről, amely gyakran a bűnt magasztalja, vagy legalább is igazolni törekszik, a jót pedig kicsinyli, kigúnyolja. A félelem, hogy kinevetik szorgalmáért, ártatlanságáért, komoly törekvéseiért, hány diáknak bénította meg energiáját és hányat riasztott el — meggyőződése ellenére — a jótól. Az elpuhultság, a lustaság, a meg nem felelő szórakozások veszedelmei élénk színekkel vannak festve. Szó van a szeretetről, a szociális érzékről, a pályaválasztásról, különösen pedig a serdülő diák életében nagy fontosságú szexuális kérdésről.

A tanév kezdetével foglalkozik az első szentbeszéd, a nagyvakációra ad útravalót az utolsó. Végigkíséri a diákot a könyv az egész iskolaéven, mintha gyengéd szeretettel kézenfogná valaki, hogy támogassa botladozásaiiban.

Az író költőien szép stílusban fejtegeti eszméit, megkapóan alkalmazza az evangélium szavait, érdekes példákkal, vonzó képekkel állítja sokszor egészen új megvilágításba a kérdést. Felhasználja úti élményeit, messze földön szerzett tapasztalatait.

A könyv elsősorban diákoknak van szánva. Bizonyára sokan olvassák majd nemes gyönyörködéssel és nagy épüléssel. Sokat meríthetnek belőle az ifjúság lelki vezetésével foglalkozók, de maguk a tanárok, főképpen pedig a szülők is. Megismerik belőle azokat a problémákat, amelyekkel gyermekeik vívódnak — talán a nélkül, hogy a szülők észrevennék, megsejtenék ezt a küzdelmet. Megtanulhatják belőle, hogyan lehetnek megértő támogatóik akkor, amidőn legnagyobb szükségük van megértésre, gyengéd, támogató irányításra.

B. C.

L. Ujváry Lajos: A mai gyermek és a könyv. A tanítás problémái. 14. szám. 72 l. Ára 1.20 P.

A nevelés láthatatlan és ellenőrizhetetlen tényezői közt fontos szerepet játszanak a gyermek olvasmányai. Erőtlenjes szervezeti és módszeres reformok végrehajtása közben eddig túlbecsültük az iskola nevelő-erejét és kényelmes állásponttal a családra bíztuk mindazt, ami tanulóink lelkét az iskola falain kívül éri, vezeti, irányítja. A család azonban éppúgy válsággal küzd, mint a mai iskola. Lelkiismeretes pedagógus nem áltathatja tovább magát azzal, hogy a gyermekre leselkedő veszedelmeket a család gondossága elhárítja majd köréből. Ha sikerült (bár ezidőszert még csak a jövőbeli siker körvonalait szemlélhetjük) a *mozit* aktív nevelő-tényezővé emelni s behozni az iskolába, kell, hogy a *könyvet* is kiemeljük rangnélküli

állapotából. Az eddig szokásos heti iskolai-könyvtári könyvcserek zsákba-macska-játékhöz voltak hasonlók: a tanuló beadott egy-egy kötetet s kért helyébe „egy másikat”. A névsor vagy a könyvhalom sorrendi szeszélye döntötte el az a heti olvasmányát; sem a tanuló különleges érdeklődését, sem az irodalmi nevelés magasabbrendű szempontjait kielégíteni nem tudtuk, hiszen iskolai könyvtáraink szinte kivétel nélkül elavult, elrongyolt, érdekességüket jórészt elvesztett könyvekből állanak. Mindez nem csábító az olvasóigényeiben kényesebb tanulóra, de mi magunk is rászoktattuk az olvasásra való nevelés egyik legnagyobb veszedelmére: a kezeügyébe akadó könyvek olvasására, mert nem tudtuk sohasem azt adni, ami a gyermeket egy-egy fejlődési korszakában pillanatnyilag érdekelte. Pedig ezzel az érdeklődéssel számolnunk kell, aminek legfőbb bizonyítéka *L. Ujváry Lajos* most megjelent tanulmánya.

A századforduló ifjúsága egy-két tucatnyi könyvön nőtt fel: a mai gyermeknek ennyi pár hónapra is kevés. Tizesztendős korára többet olvas, mint apái, nagyapái egész gyermekségükben. A könyvmoly manapság diák-típus, nyíltan és titokban egyaránt falja a betűt. Az irodalom olyan eleme már, mint a hálnak a víz: benne él, lélezkzik, általa formálódik. Vajjon hogyan és mivé formálódik? — teszi fel a kérdést a szerző. Azzá-e, amivé szülei, nevelői szeretnék, vagy egészen másképp és mássá? Abban, hogy a gyermek és a könyv mai viszonyát „tragikusnak” tartja, benne van a válasz. A könyv megnövekedett pedagógiai jelentőségét az arra hivatottak nem vették idejében észre s így természetes, hogy előnyeit sem használták ki. Mikor azután tájékozódni akartak a könyv-dzsungelben, a termsékkor özőnével találták magukat szemben, hogy annak irányítására, de még áttekintésére sem vállalkozhattak. Pedig a nevelői ellenőrzés és irányítás nélkülözhetetlen. Hiszen még ha csupa pedagógiaileg értékes könyv forogna is a gyermekvilágban közkezen, akkor is meghiúsíthatná az olvasás hasznát, sőt egyenesen rombolást vihetne végbe a lelkekben az olvasmányok helyes sorrendjének felborulása. A tizesztendős gyermeknek méreg lehet, ami a tizenhatesztendősnek építő élmény; a túlfutott képzeletének olaj a tűre, ami a képzeletszegénynek csak elmemozdító orvosság. Ujváry fenti aggodalmait fokozza az a meggyőződése, hogy család és iskola egyaránt olyan válságba került, ami a zavart még kúszáltabbá teszi.

Ezután az általános helyzetkép után ismerteti azt a vizsgálatot, amelyet négy fővárosi és egy falusi (mezőkövesdi) gimnázium tanulóifjúságán végzett. Az öt intézetre rövid egymásutánban, egy-egy intézetnek valamennyi osztályára egyúgyanazon órában, meglepetésszerűen „csaptak le” a kísérlet vezetői a következő három kérdéssel: 1. Melyik a megkérdezettnek pillanatnyilag legkedvesebb könyve? 2. Hány könyvet olvas átlag hetenként? 3. Tagja-e az iskola ifjúsági könyvtárán kívül valamilyen más közkönyvtárnak? „Jobb híján” a kérdőíves módszer „nem egészen alaptalanul támadott” módjához fordultak. (Nehéz ugyan elképzelni, hogy 2500-as tömegvizsgálatnál sikerült volna-e egy *kevesebbet támadott* módszert alkalmazni?) A beérkezett válaszok fele négy közismerten népszerű ifjúsági írónak nyújtja az elsőség pálmáját: Gárdonyinak, Jókainak, Maynak és Vernének. Népszerűségüket más író még csak meg sem közelíti! 27% megoszlik 16 ismert író közt, míg a fennmaradó 23% szétszóródik teljesen. Érdekes a fiúk érdeklődésének éles irányváltozása a negyedik és ötödik osztály küszöbén és meglepő, hogy aránylag milyen korán jutnak el az egyes könyvtípusok a gyermek kezébe. A fejlődés üteme tehát gyorsabb lett, a mai gyermek rövidebb ideig gyermek, mint régente volt. Jellemző, hogy ez az élet sodrától távolabb eső falusi gyermekre kevésbé vonatkozik.

Ujváry gondosan összeállított kimutatásai, grafikonjai, beszédes számai, amelyek a mai diák olvasmányainak nemcsak mennyiségére, hanem minőségére is vonatkoznak, feltárják mindazokat a hibákat és mulasztásokat, amelyeket az olvasmányok irányítása terén elkövettünk. Anyaggyűj-

tésének értékét nagyszerűen egészítik ki azok a gondolatok, melyeket könyve utolsó fejezetében, mint az első segélynyújtás sürgős tennivalóit közöl. Széleskörű tájékoztatás, füzetes magyarázatos leltár, fokozottabb könyvtári munka, könyvtáros- és tanárképzés-reform: valóban új korszak bevezetői lehetnének.

Dobos László.

Vajthó László: Könyvnélküliek. (A tanítás problémái. 8. szám. 32 l.)

Ismerjük a könyv nélkül tanult versanyagra vonatkozó gyakorlati szabályokat, rendeleteket s a szerzővel együtt valamennyien érezzük, hogy ezek elsősorban a mennyiségre vonatkoznak, s nélkülözik az esztétikai és lélektani követelményeket. Régibb utasításaink különösen nagyigényűek voltak, ma már egyre inkább az a vélemény alakul ki, hogy a verbális tudáson kívül nem járt kellő haszonnal a könyvnélküliek fokozása. A könyvnélküli az átlagtanulónál az olvasottság mentsvárát, az emlékezés teljesítménye, esetleg bravúros elmondás. „Figyelme vigyázz-állásba kerül s ebben a pózban merevül meg a szép élménye helyett. Ezért van, hogy a legtöbb ember nem tud mit kezdeni költői emlékeivel, legfeljebb ékszerként fitogtatja. Tapasztaljuk ezt a közéleti tósztokban, ünnepi beszédekben. Mily szánalmasan úszik egy-egy idézet a hozzáfűzött szavak frázistengeren!” Csupán a könyvnélküli vers tehát ízlésünket nem javítja, stílusunkat nem fejleszti. Az előadókészséget még kevésbé. Ezt sokkal jobban fejleszti a prózai szöveg. Fő, hogy a tanuló hangos szavalás helyett *értelmesen mondja el* a költeményt. A tanulók általában könnyen felejtik a könyvnélkülieket, amit az sem enyhít, hogy amikor kívánták, még „fújták” őket. Hol itt a hiba? A tanulás, a tanítás módja, vagy a költemény alkalmatlansága okozta-e az elpárolgást? A tanulmány szerzője másban találja meg a hiba forrását. A leggyengébb tanuló is magában hordja mindhalálíg egy sereg költői anyag emlékezetét. De ez leggyakrabban nem a verstanulás gyümölcse, hiszen egész költeményeket, de különösen rengeteg kiragadott versrészletet tudunk felejthetetlenül könyvnélkül, a nélkül, hogy valaha tanultuk volna. Amiben gyakran gyönyörködünk, szerves egészként él bennünk, s tapadó-erejével lelkünk örök kincse maradt: fennakadás nélkül elmondjuk, érezzük, tudjuk, s szinte a költő szerzőtársaként szerepelünk. „Ez a verstanulás legnemesebb fajtája” — *Vajthó* szerint. Számolni kell a tanárnak azzal is, hogy vannak versek, amelyek a legkeményebb dreszszúrával sem tapadnak meg hosszabb időre emlékezetünkben (pl. a *Mohács*), viszont ennél sokkal tömörebb verset is tudunk örökre, mert tanulás nélkül, élvezetből tettük magunkévá. Elvégre a verset nem azért írták, hogy megtanuljuk, hanem hogy gyakran gyönyörködjünk benne. Minél esztétikaibb eszközökkel tanítjuk a könyvnélkülieket, költői műveltségünk annál természetesebben gyarapszik. Versből senki se kapjon szekundát, büntetést! A szigorú terminus is a vers halála lehet. Vegyük figyelembe a tanulók különböző típusait. Így elérhetjük, hogy a vers azzá válik, aminek *készült: örök visszhang* marad a lélekben.

Dobos László.

Zentai Károly: A nemek együttes nevelésének kérdése. 96 l. Szeged, 1936. (Közlemények a Szegedi Ferencz József Tudomány-Egyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből. 8. szám.) Juhász J. könyvnyomdája.

Zentai K. doktori értekezésében a koedukáció kérdését először történeti alapon, aztán a gyermekkor és az ifjúkor alapvető lélektani sajátosságai alapján neveléslélektani szempontból vizsgálja.

A szerző az együttes nevelés kérdésének történetét a természeti népeknél kezdí és végigmegy az ókori kultúrnépek iskoláig, aztán a közép- és újkor minden fontosabb idetartozó nevelés-oktatásügyi mozzanatán. Először az elemi, majd a középiskolai, végül a főiskolai és egyetemi együttes nevelés képét tárja elénk. Megállapítható, hogy a népiskolai fokon mindenütt az a helyzet, ami Magyarországon, nevezetesen a népiskolák nagy többsége együttes tanítású. A nemek elkülönítése ezen a fokon ott érvényesül, ahol elegendő tanterem és tanító áll rendelkezésre; elsősorban

a városokban. A középiskolákban általában a nemek elkülönítése az uralgó szempont, míg az egyetemen mindenütt az együttes nevelés érvényesül.

Zentai ezután „az általános pedagógia nemes művelőinek” felfogását ismerteti problémája szempontjából és foglalkozik *Vives, Comenius, Fénelon, Rousseau, Comte Á., Stuart Mill* és a legújabb kor számos pedagógusával, természetesen a magyarokkal is és ezekből arra a következtetésre jut, hogy az együttes nevelés a 10. életévig helytálló, később azonban nem ajánlatos.

A következő fejezetekben a szerző a két nem testi-lelki különbségeit vizsgálja és rámutat arra a nagy különbségre, amelyet a két nem fejlődésritmusa, érzékszerveinek érzékenysége és az egyes tantárgyakban való iskolai teljesítménye szempontjából mutat. De vannak a két nem lelki működésében is különbségek, és pedig az általános intelligencia, az absztraháló, számoló, gondolkodó és emlékezőképesség szempontjából. Foglalkozik még a két nem képzelőerejével és affektív életével és végül a felnőtt férfi és nő közötti pszichés nemi különbségekkel.

Ezek után az együttnevelés megvalósításának lehetőségével kapcsolatban azt mondja, hogy az együttes nevelés indokolt a családban, továbbá az elemi iskola IV. osztályáig bezárólag, majd az egyetemen, de a középiskolában a két nem között fennálló testi-lelki sajátosságok miatt az elkülönített nevelés-oktatás vezet a célhoz.

A tanulmány végén a felhasznált irodalomról is beszámol a szerző, akinek tanulmánya jó áttekintést nyújt a kérdés jelenlegi állásáról.

Révész Emil dr.

Just, Günther, Dr.: Schulauslese und Lebensleistung. Mit 4 Abbildungen. 13 l. Leipzig, 1936. Hirzel.

Just ebben az értekezésében azt vizsgálja, hogy az iskolában kiválónak minősített tanulók az élet számára is a legkiválóbbak-e. A vizsgálatok kizárólag egyetemi végzettséghez kötött életpályán működő egyénekre vonatkoztak.

Nagyon elterjedt vélemény, hogy az iskola használhatatlanjai és mintadiákjai az életben fordított szerepet játszanak. Ezzel áll szemben az a tapasztalat, hogy az iskola ítéletét az élet is igazolja. Ezek az ítéletek szubjektív és inkább feltűnő egyes esetek általánosításai. Tárgyilagos döntés okából a szerző megvizsgálta az iskolai bizonyítvány, a választott életpálya és az életpályán végzett teljesítmény közötti összefüggést és kutatja, hogy a hivatásteljesítmény mennyiben egyezik az iskolai teljesítménnyel. Just 10.000 olyan érettségizett egyén pályaválasztását és későbbi életpályáját vizsgálja, akik 1810—1919. évek között érettségiztek.

A szerző jelzi, hogy az érettségizett nők csak abból a szempontból képezték a vizsgálat tárgyát, mennyiben töltik be anyai hivatásukat. Eredmény: teljesítményük e téren kisebb, mint az magasabb értelmiségüknel fogva kívánatos volna, de az okot nem a tanulmányokkal, hanem a gazdasági viszonyokkal magyarázza.

A megvizsgált anyag azt mutatja, hogy az iskola nemcsak igen kiváló és igen kis tehetségű tanulókat különböztet meg, hanem kiválasztja a különböző irányú tehetségeket is. Érdekes megállapítása a szerzőnek, hogy a felsőbb iskolák és az egyetemek filozófiai képesítései tanárainak iskolai teljesítményei túlnyomóan kiválóak, míg az orvosi pályán működőké átlagos, vagy annál is kisebb értékű iskolai teljesítmény. Tehát a régi gimnázium tudósképző volt. Ebből a nép egésze szempontjából az következik, hogy az iskolának egyformán kell fejleszteni az elméleti és a gyakorlati intelligenciát. Az iskola ismerje fel a különböző irányú tehetségeket és fordítson nagy gondot azok kiművelésére, mert ezek a tehetségsajátóságok befolyásolják a pályaválasztást és a hivatásteljesítményt. A szerző a vizsgált anyagból azt is megállapítja, hogy az akadémiai életpályákon működő egyének jóval érettségi vizsgájuk előtt választották azt a pályát, amelyen működtek.

A szerző azt állítja, hogy az iskola akkor tölti be helyesen hivatását, ha sokoldalú tehetségek kiművelésére törekszik, továbbá nemcsak a tanulók egyéni képességeinek megnyilváníttatása legyen a célja, hanem engedje megnyilvánulni a tanuló vágyait, reményeit is. Továbbá fontos, hogy az iskola állapítsa meg a tehetségek fokát is. Az ifjú ember különlegesebb értékű teljesítménye legtöbbször az iskola felsőbb tagozatában jelentkezik, azért legyen az iskola alsó tagozata egységes és csak a felsőbb tagozatban különböző irányú. A tanulóknak a felsőbb tagozatban végzett céltudatosabb és fokozottabb tevékenysége lehetőséget nyújtana a tagozat időtartamának megrövidítésére, ami fajhygiéniai szempontból lenne jelentős.

Just végső következtetése, hogy annál összhangzóbb lesz az iskolai és az életteljesítmény, minél jobban megtalálja a tanuló az élet minden változatosságát és színességét az iskola szűkebb életében és munkakörében.

Révész Emil dr.

Pfahler, Gerhard, Dr.: System der Typenlehren. Grundlegung einer pädagogischen Typenlehre. Zweite durchgesehene Auflage mit 20 Abbildungen im Text. Zeitschrift für Psychologie Ergänzungsband 15. 1936. 334 l. J. A. Barth, Leipzig. Ára: 13.50 P.

Pfahler könyvének első kiadása 1929-ben jelent meg. Azóta a típusvizsgálatok sokoldalúbbak lettek, de lényegbe vágó újabb megállapítások nincsenek. Ezért a szerző könyvének második kiadása alig tér el az elsőtől. Pfahler főtörekvése, hogy a típusokra vonatkozó vizsgálatok eredményeit a nevelői eljárás számára hasznosítsa, mert szerinte a tipustan mai helyzetében a nevelés eredményességét valóban előmozdíthatja. Figyelembe kell venni, hogy a mai osztálytanítási rendszer mellett a nevelőnek olyan módon kell az osztály egyes tanulóira hatni, hogy e nevelői tevékenysége közben el ne hanyagolja a tanulók közös vonásait. A pedagógiai lélektan a különböző életkorokra általánosan érvényes leírásokból indul ki és az egyedülállóra, az egyénre csak a tipikusnak, azaz bizonyos egyéniségcsoportokra érvényesnek fokozatain keresztül juthat el. A típus tehát csak átmenet az egyéniség kutatásához, csak eszköz az egyes ember lelki szerkezetének megismerésének megkönnyítésére. Ilyen felfogás mellett a típusok nem válnak az egyéniséget megszüntető sémákká. Részben ez is a magyarázata annak, hogy ma olyan sokféle tipológiával találkozunk. A sokféleség teszi szükségessé a közöttük való összefüggések megvilágítását, egységes szempont szerinti rendezését.

Hogy ezt a szerző megtehesse, két fontos kérdésre keres feleletet: 1. Az átöröklés fogalmának következetes szem előtt tartásával: mit szabad örökölnünk s azért mindig és mindenben az emberi lény hatékony alapjának tekinteni?; 2. mennyire függnek össze az emberi alkotások és élmények ezekkel az alapokkal? Ismerni akarjuk tehát az örökölhető alaperőket, amelyek az ember minden életmegnyilvánulásában hatnak, és tisztába kell jönnünk a nevelési aktus számára oly fontos hajlam és miljö viszonyával. Ezért a szerző szigorú kritikai elemzés alá veszi az átöröklés és hajlam fogalmait. Szerző szerint hajlam és miljö élesen elkülönítendők egymástól, nehogy bizonytalanság és ellentmondás származzék. Pfahler hajlamon alaki alapfunkciókat és azoknak működését érti. A miljö fogalma pedig magában foglalja a hajlamok szerkezetére kívülről jövő összes hatásokat. Minden tartalmi a miljö és a hajlamok élő és tartós kölcsönhatásának tekintendő. Ha tehát pedagógiailag használható tipustant akarunk alkotni, akkor a tanulók megfigyelésénél a miljö adottságain át a tanítvány hajlamaihoz kell fordulnunk. Ezért a pedagógiai aktusnak a legáltalánosabb gyermek-szerűségek megállapítása mellett tekintettel kell lennie a tanulók egyéni hajlamainak tipikus különbségeire.

Ezután kimutatja a szerző, hogy a tanulmány tárgyává tett összes típusrendszereknek minden esetben egy határozott kérdésfeltevés az alapja. Így *Spranger* az egyénnek az egyes kultúrterületek és azok normáihoz való beállítottságából indul ki. *K. Groos* az ideális dolgok gondolati szerkeze-

tének stílusalkotó tényezőit kutatja. *Nohl* a festőművészeknek a látható világgal szemben mutatkozó különböző felfogási szempontjait vizsgálja. *Kretschmer* két, egymástól elválasztott típusrendszerére, a testalkati és jellembelire az egymásra vonatkoztatottság a döntő. De az összes típusrendszereknek végső problémája maga: az *ember*. És bármi legyen is a vizsgálati szempont, nincs olyan szellemi működési terület, melyen ne a formális hajlambeli különbségek hatnának elkülönítően és tipizálóan. Minden egyéniség, amely valamely típus keretébe sorozható, végezetül is sokkal változatosabb, elevebb és talányszerűbb, mint maga a típus, és ezért minden típus egy közbülső tag a legáltalánosabbtól az egyedülhez vezető úton.

Pfahler áttekinthető képet ad a különböző tipustanokról. Részletesen tárgyalja Spranger életformáit, melyek szerinte a szélsőséges miljötipusok ösképei. (A miljö csak kifejlődési tér és anyag, amelyen a hajlam keresi kifejlődési útját.) Tárgyalja *Adickes* heteronom és autonom, valamint valálási (theista, deista, pantheista) típusait. Nem mellőzi *Ostwald* klasszikus és romantikus, valamint *Dilthey* világszemléleti típusainak tárgyalását. Az összes típusokat a szerző elég könnyedséggel sorozza be a Spranger-féle elméleti életformákba és ugyanazt teszi Schiller, *Nohl* és *Wölflin* típusaival is, mely utóbbiak közös vonása bizonyos filozófiai és művészeti felfogás, amely a világ átélésének általános módján alapszik és kiindulása az egyén hajlamszerkezetében gyökerezik. Az eddigi vizsgálatok alapján tipikus különbségeket láthatunk az akaratú életben, a kedély követelményeiben, a lelki történések lefolyásának tempójában és végül az élmények határozott formájú befogadásában és feldolgozásában.

Az eddigieknél sokkal behatóbban foglalkozik a szerző *Kretschmer*nek valódi hajlamfaktorokon nyugvó testalkat-jellem típusaival, melyet a szerző megkísérel továbbfejleszteni. A tudomány jelenlegi állása kétségtelenné teszi, hogy gyakori az összefüggés bizonyos lelki magatartás és valamely testalkat közt, de az eddigi megfigyelések még nem jogosítanak fel arra, hogy felállíthassuk a testalkat és a jellem közötti összefüggések zárt rendszerét. Csak annyi bizonyos, hogy akár az agyrendszer, akár az idegrendszer, vagy a mirigyrendszernek bármily fokú minőségi, vagy mennyiségi változása messzemenő hatással van mind a testi, mind a lelki működésre. Szerző szerint mind a testi, mind a lelki jellegzetességre a velünk született anyag a lényeges, míg a környezet csak jelentéktelen változásokat okozhat, amelyek talán önmagukban jelenthetnek valamit, de az egész szempontjából elhanyagolhatók. Behatóan foglalkozik *Kretschmer* a temperamentum fogalmával, melyet a biotónusból és az életérzelemből vezet le. Tudvalevő, hogy a biotónus az emberi sejtállomány életenergiájának mennyiségi ereje, míg lelki területen ennek megfelelője az embert uraló életérzelem. Ha jó az életérzelem, akkor a lelkiélet üteme más, mint pl. csökkent biotónusnál. Az ember figyelme erősebb, koncentráltabb, gyorsabb gondolkozású, jobban tud asszociálni, tettekre szebb, gyorsabb elhatározású, stb. Lelkiéletünknek a biotónusra visszavezethető tényezője, valamint az erősségnek és az élet-ütemnek minőségileg emelkedni és esni tudása: a temperamentum. Pfahler bemutatja *Kretschmer* megállapításait a testalkat és jellem, valamint a temperamentum közötti összefüggést illetően, de arra az eredményre jut, hogy testalkat és temperamentum között teljesen egyértelmű összefüggésről szó sem lehet. Még megkísérli *Kretschmer* típusait egybevetni *G. E. Müller* perszeverációs típusaival is, és úgy találja, hogy a *schylothym* erős, míg a *zychlothym* típus gyenge perszeverációs képességű.

Mindezek után a nevelő munkájára azt mondja, hogy a nevelési aktusban az egyén és bizonyos tanulócsoportok között sokszoros kompromisszumra van szükség. A nevelőnek fontos kötelességei vannak az egyénnel, de ugyanolyan fontosak a tanulók közösségével szemben. Az a nevelő, aki nem ismeri tanítványainak igen sokféle, miljöadta kötöttségeit, az sem a rábizott tanulókat nem ismeri, sem az azokból fejleszthető lehetőségeket.

Nevelés és tanítás feltételezi a pillanatnyilag elért és folyton változó fejlődési állapot ismeretét, valamint mindama változhatatlan hajlmalapoknak felismerését, amelyen minden fejlődés épül. Aki tehát embert akar nevelni, annak ismernie kell azokat az egyéni és tipikus alaptörvényeket, amelyek szerint minden létező lett és minden leendő lesz.

Pfahler kimutatja könyvében a hajlamok szerkezete három alaptényezőjének rendkívüli jelentőségét és pedig az ingerbefogadás és feldolgozás tipikus formáit, a kedélyélet jellegzetes követelményeit és az aktivitásnak jellemző alakjait. A nevelőnek tehát ismernie kell a típusproblémák elméletét, tisztelnie kell a mások lelkiéletét, mert minden hajlamszerkezet tipikus formája egy sorsot jelent, amelyet kétféleképpen lehet irányítani: jóra vagy rosszra. Minden típusnak megvan a lehetősége jót vagy rosszat tenni; az igazat a hamistól, a szépet a csunyától megkülönböztetni. Az egyetlen biztos alap, amire a nevelő építhet, a hajlamok adottsága. A nevelőnek nem szabad szem elől tévesztenie, hogy környezet és hajlam elválaszthatatlanul egymásba fonódott tényezők. És a nevelő nap-nap mellett szert tehet arra a keserű tapasztalatra, hogy egy ellenséges környezet olyan fejlődési irányt adhat a hajlamnak, amelyet a legjobb szándékkal sem tudunk megváltoztatni.

Ha Pfahler könyvében vannak is vitatható állítások, azért a mű kétségtelenül értékes és tanulságos, mert képet ad a típusrendszerekről. Ha tekintetbe vesszük kritikai feldolgozásának kiválóságát, megkapjuk a második kiadás szükségességének magyarázatát.

Révész Emil dr.

Piaget, Jean: Le jugement moral chez l'enfant. Librairie Félix Alcan, Paris, 1932. 478 lap. 60 frank.

A genfi egyetemen, a gyermeklélektani felfedezések európai híru központjában Piaget professzor egyénisége képviseli a dinamikus hajtóerőt. A közel 500 lap terjedelmű könyv 5. tagja a gyermekről írt sorozatnak a szerző tollából.

Piaget empirikus kutató módszerrel vizsgálja a gyermek erkölcsi ítéletének és magatartásának fejlődését. Egyrészt pillanatfelvételt készít társulásának spontán alakulatairól, másrészt *klinikai módszerrel* egy kérdés-sorozaton keresztül, előre kitűzött cél irányában tisztázza a gyermeki társas alakulás, egyéni erkölcsi állásfoglalás sajátos jellegét.

Megállapításait a genfi *Rousseau*-intézet hallgatóinak, mint munkatársaknak bevonásával érte el. Az eredmények 6—12 éves korú gyermekanyagon végzett kísérletekből szűrődtek le. Az első fejezet *Játékszabályok* címen megfigyeli a gyermek kényszer nélküli magatartását játék közben. A különböző korú gyermekektől a legellentétesebb, helyszínen felvett nyilatkozatok abból a szempontból bíraltattak el: 1. milyen formában teszi a gyermek a játékszabályokat a különböző életkorban magáévá; 2. milyen mértékig tekinti azok kötelezettségét magára nézve mérvadónak?

Kérdéssorozatot állít fel: hogyan kell játszani? Tud-e a gyermek új szabályt feltalálni? Jó-e az általa felállított szabály? Változnak-e felfogása szerint a szabályok az idő folyamán?

Az adott szemszög szerinti vizsgálatból szerző a mentális fejlődés *négy fokát* különbözteti meg: a) a motorikus és egyéni fok (2—5 év), a szabály teljes respektálása, tekintetbevétele nélkül; b) az egocentrikus fok (5—7 év között) a közösen végzett, de szabályok nélküli egyéni tevékenység foka; c) az együttműködés kezdőfoka (7—9 év), amelyben a gyermek a tevékenységét összehangolja, de az általános szabályokat legyszerűsíti; d) a szabályok elfogadásának kora (11—12 év).

Fejtetéseinek eredményét összefoglalva: a gyermek bizonyos életkorban adott tényekkel szemben tipikus magatartást tanúsít. A játékszabályokkal szemben tanúsított magatartása egyúttal morális állásfoglalásának mentális görbéjét adja.

Morális szempontból csak a két utolsó foknak van értéke. Amikor lelkiismereti kérdéssé válik a szabály követése, a gyermek hisz a szabály

szükségességében. Ettől a pillanattól fogva annak értékét a közösség véleménye szentesíti. A legmagasabb fok: meggyőződve lenni arról, hogy a fennálló szabály a közösség szempontjából a leglegálisabb forma. E fok elérése ellen dolgozik a fejlődés természete szerint a gyermekben felbukkanó anarchia.

Második fejezet: *A felnőtt kényszere és a gyermeki hozzájárulás* címmel azzal a kérdéssel foglalkozik, milyen mértékig teszi magáévá a gyermek a feladatok s morális értékek világát.

Az, amit a gyermek a morálról gondol, semmi vonatkozásban sincs azzal, amit tesz. Más síkon mozog a morális cselekvés és az erkölcsi vélemény. Annak a megállapítása fontos, hogy ez a kettő milyen viszonyban van egymással. Ez a megállapítás nehéz. Klinikai módszer csak azt tárja fel, amit a gyermek a morálról, vagyis a felnőtt által felállított s követésre méltónak ítélt szabályokról gondol. A cselekvésben erősebb az ösztönök dinamikus lendítő szerepe, mint az értelemé. Felmerül az a kérdés is, vajjon a gyermek morális ítélete a 11—12 éves korig, nem pusztán ismétlése-e annak, amit a felnőttektől hallott? Van-e ezeknek a megállapításoknak egyáltalában vonatkozásuk az instruktív morállal?

Általánosan megállapítható, hogy a felnőtt kényszerére a gyermek részéről kettős vonalú reakció támad: a) a *kényszer-morál*, jellemzi az egyöntetű fegyelmeltség és passzivitás. (Ne loj! — Hogyan kell viselkedni?) Ezt a morált a felnőtt adja s a gyermek elfogadja. Ez alól azonban szabadulni akar a gyermek, amint lehet. b) A *belsőleg magáévá tett morál* — funkcionális. Együtműködés alapján jött létre. A gyermek autonóm szerepet visz benne. Gyakorlásához saját lelkiismeretére támaszkodik. c) *Félig-autonóm morál* (a kettő között). A gyermek nem engedelmeskedik vakon a felnőtt által felállított morálnak. A szabályokat általánosítja és eredeti módon alkalmazza.

Hogyan érkezik el a gyermek fejlődésében az önkormányzathoz? Hogyan próbál másokat kormányozni a helyett, hogy kormányoztassék? Erről szól a harmadik fejezet. A jog fogalmának kifejlődése a kooperáció módszerével.

A nevelő feladata azokat a belső reakciókat keresni, melyek a lelkiismeretet élővé teszik. Tanulmányoznunk kell a gyermeki szolidaritás megnyilatkozását, mely szemben áll a felnőtt tekintélyi törekvéseivel. Megfigyelhetjük, mely korban válik a gyermeki szolidaritás erővé, s mikor emelkedik a felnőtt tekintélye fölé.

Másik probléma az együtműködés problémája. Tudnunk kell, hogy a gyermeki együtműködés és így az autonómia milyen korban milyen mértékig lehetséges. Tanulmányoznunk kell a büntetés kérdését és a közösségi felelősséget. Ez magában foglalja a jogosság érzésének fejlődési problémáját is.

Gyermeki feleleteken keresztül rajzolódik itt elénk a büntetések értékkrangsora. Adva van a-b-c-x lehetőség, melyik a cselekedetre szabott, legméltóbb büntetés? Az adott feleletek alapján a szerző a fejlődés három fokát különbözteti meg: *Első korszak*: közömbös a jogosság fogalma iránt. A felnőtt befolyását kritika nélkül fogadja el. Csak azt érzi jogtalannak, ami következetlen. *Második korszak* (7—8 éves kor): átmenet. Fejlődés a jog fogalmának megértése felé. Jellemző e fokra az autonómiára való törekvés s az egyenlőség keresése az elbírálásban. *Harmadik korszak* (11—12 év): feltámad az érzék a viszonylagosság iránt. Helyzeteket a körülmények szerint ítél meg. Hézagos fejlődés a jogosság érzése területén.

Negyedik fejezet. Érdekes elvi szembeállítás a kétféle morálnak: Melyik a nevelés szempontjából a helyes álláspont, a kényszermorál, vagy az együtműködés módszerével kifejlesztett, a lelkiismeret egyéni erejére támaszkodó erkölcsiség? *Dürkheim* legszigorúbban teszi fel a kérdést: *auktoritás* v. *autonóm-morál*, és védi a hagyományos nevelés pedagógiáját

azokkal a törekvésekkel szemben, melyek a belső szabadság alapján szervesen fejlődő erkölcs eszményképét tűzik maguk elé.

Ezzel a felfogással szemben *Bovet* következőképpen körvonalazza a modern pedagógia állásfoglalását. Szerinte nem a lényegben, de a módszerben van itt a különbség. Ha a gyermek lelkiismeretét kívülről közelítjük meg, nem jutunk el a lelkiismeret belső meggyőződésének fejlődéséig. Szerző a két eljárás közötti lélektani alapra fektetett egyensúlyt akarja megtalálni. Az individuumnak szerinte el kell sajátítania a funkcionalitást a belső egyensúly kialakításának területén. Ez csak a gyakorlat: a személyes belső részvétel módszerével lehetséges, a durkheimi kényszer ezt nem fejleszti ki. *Foerster* és *Ferrière* könyvei megadják a feleletet arra, hogy ez a különböző életkorra szabottan milyen mértékig lehetséges.

Blaskovich Edith dr.

A VIII. Nemzetközi Pszichotechnikai Kongresszus beszámolója. (*Comptes Rendus de la VIIIe Conférence Internationale de Psychotechnique. Publié par Comité National d'Organisation. Prague, 1935. 846 l.*)

Folyóiratunkban szerkesztőnk — aki a főváros megbízásából vett részt a kongresszuson — már foglalkozott a kongresszussal. Most a nyomtatásban megjelent hatalmas kötetet kívánjuk ismertetni, amely 10 részre oszlik. A lehetőséghez képest rendszerezve közlik az elhangzott előadásokat s a velük kapcsolatban lezajlott hozzászólásokat.

A gazdag anyagot még vázlatosan sem ismertethetjük, ezért csak a legjelentősebb tanulmányokra térhetünk rá.

I. Megnyitó beszédek (Fő-jelentések) fejezetéből kiemelkednek *Baumgarten*, *Lahy*, *Spearman* jelentései; részletesen ábrázolják a pszichológiai kutatások eredményeinek gyakorlati alkalmazását, főleg a használhatóság s pontosság szempontjából. Meghatározták a pszichotechnika fogalmát, kijelölték helyét a tudományok rendszerében.

II. Ipar, kereskedelem, ügyvitel. 15 előadó foglalkozik e fejezetben a különböző országokban folyó kutatások eredményeivel és azok felhasználásával. *Gemelli* (Milano) *Tanulékonyág és gyakorlékonyág* címen ismertette állatkísérleti eredményeinek a pilótavizsgálatoknál való felhasználását. **III. Közlekedés.** *Azoy* (Barcelona) pilótavizsgálatairól, *Ponzo M.* (Milano) vasúti alkalmazottak, *Biegel* irodai alkalmazottak vizsgálatairól számolnak be. E vizsgálatokat nálunk ma még alig alkalmazzák. **IV. A gyermekek karakter-vizsgálatai pályaválasztásuk szempontjából.** *Bálint Antal* (Budapest) a pályaválasztási tanácsadás egyik alapkérdésével „*A pályaválasztási értékszám*”-mal foglalkozott (l. *A Gyermek és az Ifjúság* 1934. 7—9.). *Baumgarten Franziska* a gyermeki érdeklődés, *Lahy B.* (Paris) a gyermek ízlésének kutatásával foglalkoztak. **V. Érettségizettek pályaválasztása.** A mai korban nagy fontosságú kérdéssel az előadók igen nagy számban foglalkoztak. *Rupp H.* (Berlin) a németországi, *Doležal J.* (Prága) a csehországi, *Silberer P.* a zürichi érettségizettek vizsgálatait ismertette. A fentemlített országokon kívül még számos más országban is kötelező az ilyenfajta vizsgálat. (Nálunk most van tárgyalás alatt kötelező elrendelése.)

VI. A munka pathológiája és fiziológiája c. fejezet nagyrészt inkább orvosi kérdésekkel kapcsolatos értekezéseket tartalmaz e tárgykörből. **VII. Pszichotechnika és orvostudomány.** *Bena* a fiziológiás szelektiót, *J. M. Lahy* a pszichiátria és pszichotechnika kapcsolatait ismerteti. **VIII. Módszer és más különleges kérdések** című fejezetben *Blumenfeld* az intelligenciavizsgálatok és gondolatpszichológia, *Boda István* (Budapest) a tiszta értelemszámvizsgálatok módszereiről értekezett. **IX. Pedagógiai alkalmazás** az iskolába járó gyermekek, az ipari pályákon működő gyermekek vizsgálatairól szól. *Ohera F.* az intelligenciavizsgálatok eredményeiről a környezet és az iskola hatása alatt címen értekezik. **X. Munkaszervezetten** nagyrészt már összefoglalásokat tartalmaz.

E néhány cím csak ízelítőt kíván adni a gazdag anyagból. A résztvevők névsorában feltűnő az a nagy szám, amellyel az utóállamok képviselők

seltették magukat e kongresszuson. Nagy előrehaladásról tesznek tanulságot megbízottaik beszámolói. Ennek ösztönzésül kell nekünk is szolgálni. Ná-
iunk is kívánatos lenne, hogy egy, e kérdések minden ágát felölelő szak-
értő, felelős intézményt szervezzenek és az ilyen irányú munkát széles
körben megindítsák. E nélkül ugyanis nehezen biztosíthatjuk fölényünket,
nem szólván az eredmények észszerű felhasználásának hasznáról.

Kovács Aladár.

F O L Y Ó I R A T S Z E M L E.

MAGYAR FOLYÓIRATOK.

A Cselekvés Iskolája (III. évi. 5—10., IV. 1—10., V. 1—4. sz.). Tíz
közlemény látott eddig napvilágot *Várkonyi Hildebrand* hatalmas, a *nevelés
és gyakorlati lélektan* kérdésének szentelt összefoglaló tanulmányából. Mint-
hogy e fejtegetések tudomásunk szerint — bár talán kissé változott for-
mában — meg fognak jelenni a Pedagógiai Szakkönyvek sorozatában, most
csak azt jelezzük, hogy a szerző először a gyakorlati lélektan feladatait
tüzi ki, és ennek a családi neveléshez való viszonyát fejtegeti, azután felveli
az iskolai pszichológus alkalmazásának kérdését. Majd foglalkozik a gyer-
meki személyiség megismerésével, az alkat (és az öröklés), a fejlődési jel-
legzetességek és a pszichés nemi különbségek, ezzel kapcsolatban az együt-
tes nevelés problémájával; ezt követi a nevelőhatás lélektana: a tanítás,
példaadás és utánzás, feladat (és konkrét alakjai: a parancs és tilalom),
a büntetés és jutalmazás, végül a tekintély elemzése. A szerző nemcsak
leírja és lélektani szempontból elemzi a felsorolt jelenségeket, hanem min-
denütt levonja belőlük a nevelői gyakorlatban hasznosítható következmé-
nyeket és tanulságokat is. (V. évi. 1—2. sz.) *Dobos László* kérdőíves kísér-
lettel meggyőződve róla, milyen kevéssé ismerik polg. isk. tanulóink mai
irodalmunkat, megmutatja: hogyan lehetséges az *élő irodalom tanítása* a
mai keretek nagyobb megbontása nélkül.

A *Jövő Újtáin.* (3. sz.) *Magyaryné Tschert Margit* beszámol az *anya-
és csecsemővédelem Oroszországban* tapasztalt mai állapotáról. *Sándor
Klára* tanácsokat ad az *ideges csecsemő* helyes kezelésére. *Dénes Magda*
kifejti, hogy a *büntetésről* ma azt kell tartanunk, hogy mellőzendő; nem
azért mert fáj, hanem mert nem nevel; csak mint végső fegyelmi eszköz
alkalmazható. Érdekes *Nánay Béla* beszámolója a *szeghalmi ref. realgim-
náziumban* tett látogatásáról, ahol Nagy Miklós igazgató, Nagy László egy-
kori munkatársa, jól megválogatott tanári karával számos korszerű újítást
valósított meg, úgyhogy ez az iskola „minden kedvezőtlen körülmény ellen-
nére is előljár” intézeteink között. A 4—5. sz. a beszéd- és nyelvkultúra
ügyének van szentelve. *Kenyeres Elemérné* férjének hátrahagyott gyermek-
naplója alapján elmondja: *hogyan tanult meg egy hétéves magyar gyermek
franciául?* Vácolja az előzményeket: milyen állapotban fog hozzá kisléa-
nyuk a francia nyelvhez, hogyan folynak le az első napok a genfi iskolá-
ban, majd következik a „beraktározás ideje”, az első hónapok munkája.
Blaskovich Edit kifejti: *melyek az idegen nyelvek tanításának didaktikai
problémái az aktív iskolában* (a nyelvfejlődés fókái, az egyének nyelvtanu-
lási típusai, a csoportok megszervezése, a nyelvi készség). *Kremsier Irma*
beszámol az Új Iskola II. középiskolai osztályában folyó *csoportoktatási
kísérletekről*, míg *Reinitz Laura* megmutatja: *hogyan folyhatik aktív nyelv-
tanítás a családban.* Az „Élmény és irodalom” rovatban *Házy Albert* rá-
mutat arra, *hogyan lehet az olvasmány a tanár és tanuló közös élménye,*
majd *Ungváry Lajos* fejti ki: *miért legkedvesebb olvasmány az Egri Csilla-
gok a középiskolában.* A 6. sz. cikkei az Új Nevelés Világigájának VII.
angliai (cheltenhami) kongresszusáról számolnak be; magyar területre hoz

vissza a Nagy László szellemében megindult debreceni ev. iskola történetéről szóló megemlékezés.

Budapesti Polgári Iskola. (I. évf. 1. sz.) Dobos László a szókinccsvizsgálat szokásos módszereinek rövid ismertetése után adatokat közöl a fővárosi tanulók szókinccséhez. Tizenhét, a közbeszűdben állandóan szereplő idegen szó értelmét kellett megadnia 141 tanítványának; tudta, mit jelent: négus 90, start 88, gangszter 87% (jó átlag), modern 72, téma 61, politika 58, akció és kultúra 54, rekord, riport és proletár 53, sablon 48, diplomata 32% (közepes), kurír 16, ideális 13, koncentráll 12 és reális 8% (gyenge átlag). Osztályonként is összeállítja, sőt részben grafikonon is bemutatja az átlagot, megállapítja a fejlődést, a szó értelmének tudatosodását (igen érdekes az egyes szavak értelmezésének sokféle változatát bemutató rész), végül levonja a pedagógiai tanulságokat is.

Gyermekvédelem. Az 1—3. sz. közli a nőnevelésről rendezett széleskörű anketé hozzászólásait. (2. sz.) Schuler Dezső tanácsnok ismerteti a főváros gyermekvédelmi tevékenységét, míg Tatár István elmondja, mit tett újabbban Debrecen a család és gyermekvédelem terén. A 3. sz.-ban Olasz Péter azt vizsgálja, mit váltott ki a képviselőválasztás élménye a prepuber-táskorban a gyermekekből. Nemes Lipót elmeséltatása az antiszociális gyermek kérdését veti fel. (4. sz.) Kósa Ferencné megmutatja, milyen elhanyagolt még mindig a fővárosban az iparosleánytanoncok védelme. Megdöbentő Thaly Ida riportja a szeméttelép-környéki gyermekek nyomorúságos sorsáról. Tuszka Ödön felsorolja a gyermek első konfliktusait az élettel. (5. sz.) A szerkesztő közli Bornemisza Géza iparügyi miniszter nyilatkozatát a tanonckérdésről, ill. szociális helyzetüknek és egészségüknek javítására törekvő terveiről (többek között ki akarja építeni, sőt esetleg kötelezővé tenni a pályaválasztási tanácsadást). S. Jankovich Adél ismerteti a pályaválasztási tanácsadás állását Németországban. E számban újabb anketé kezdődik az osztályfőnöki óráról. (6. sz.) Arató István a közzei ev. leánygimnáziumban folyó új kísérletekről (szakteremrendszer, túlterhelés kiküszöbölése, képességvizsgálat) számol be. (7. sz.) Imre Ilma adataiból kiderül, hogy a fiatalkorú leányok védelme tekintetében milyen fontos a lakáskérdés megoldása, ill. átmeneti otthonok létesítése és a védett korhatárnak legalább a 16. évig való felemelése. Nagy Sándor nagyobb figyelmet követel a gyermek lába számára, Pikler Edit pedig az 1889-ben alakult és most 2500 fiókkal a gyermekhíndzás ellen küzdő angol egyesület működését ismerteti. (8. sz.) Máday István más vonatkozásban is nagyon megszívlelésre méltó megjegyzéseket közöl a harmadik Nyomorékügyi Kongresszus budapesti tanácskozásaiával kapcsolatban; hiányokat, intézményeink sorsának személyhezkötttséget kifogásolja és népünk lelkiismeretének felébresztését sürgeti. Vágó Károly elmondja: hogyan alakította jellemképzési órák rendszeresítésével az erkölcsi nevelést a fiatalkorúak intézetében. (9. sz.) Imre Ilma statisztikai adatokkal bizonyítja, mennyire szükséges a fiatalkorú leányok továbbképző foglalkoztatása és szociális gondozása. Barabás Zoltán számol az OTI idei tanoncnyaraltatásáról (három balatoni telepen 6000 inas nyaralt két hétig). A 11. sz.-ban Schuler Dezső tanácsnok ismerteti a főváros újabb gyermekvédelmi intézményeit és működésüket. Máday István újabb esettel kapcsolatban foglalkozik a diáktragédiák ügyével. (12. sz.) Hájós Miklós megvilágítja a gyermek sorsát a budapesti munkáslakásokban és egészséges építkezést kíván. Imre Ilma pedig ismételten sürgeti a leányok erkölcsi védelmét.

Iskola. (1—2. sz.) E megcsonkított című erdélyi folyóiratban Dobos László gyermektanulmányi alapon kifejti, hogy a tanulók újságolvasása nagy szerepet játszhatik az élet iskolájában. Ugyanebben a számban kezd meg Cser János cikksorozatát a gyermek megismeréséről: néhány általános bevezető megjegyzés után a test vizsgálatát mutatja be s foglalkozik

a mérés technikájával, a 3—4. számban pedig a testi teljesítmények mérését szemlélteti és a testi (faji és testalkat) típusokat mutatja be.

Iskola és Egészség. A III. évfolyam 4. száma csaknem egészen az iskolaorvos és lélektan viszonyának van szentelve. *Molnár Imre* cikke a *természettudományos pszichológia szerepe a középiskolában* címen az iskolában nehezen boldoguló gyermekek sorsával foglalkozik, és bizonyítja, hogy ezt az iskolai pszichológus munkája nagy mértékben segítheti dülőre juttatni. Hogy ez az *iskolai pszichológus mint az ifjúság bizalmasa* működ-jék, de épen ezért ne legyen az intézet valamelyik tanára, azt *Olasz Péter* kívánja és okolja meg. *Dénes Magda* a hatéven alóli *kisgyermekek lélektani vizsgálatáról* szól és a Böhler-Hetzer-féle ú. n. bécsi tesztrendszer ismerteteti. *Barcza Erika* svájci tapasztalataira hivatkozva a *nehezen nevelhető gyermek* kezelésének kérdését világítja meg. *Hajós Elemér* azt keresi, hogyan mutatkozik meg a *lelki válság a statisztika tükrében*; két éven át majdnem 3000 gyermekem végzett vizsgálatok anyagát dolgozta fel és kimutatja, hogy a legtöbb baj az egyetlen, majd a legkisebb és a legnagyobb, a legkevesebb baj a középső gyermekkel van. *Kovács Ilona* tanulmánya az *agyvelőgyulladás utáni jellemváltozást* állítja be, mint nevelési problémát, *S. Lóránd Blanka* részletesen leírja a *lappangva fejlődő elmébej* két szomorú esetét (13 és 15 éves leányok). *Zsindely Sándor* rendkívül érdekes ismeretlen adatokat mutat be a *magyar iskolai egészségügy történeti emlékeiből* a XV. századtól 1777-ig. *Zemplényi Imre* kifejti, hogy az *iskolai egészségügy és a jövő nemzedék* sorsa szorosan összefügg. *Plenczner Sándor* vizsgálatai megszívlelendő adatokat szolgáltatnak a *fiatalkorúak vérnyomási viszonyaihoz*. A tanulók egészségügyi adatainak feljegyzésére és megőrzésére *Huzella Sándor* legalkalmasabbnak tartja az *iskolai értesítőkönyvecskék* (indexek) felhasználását; ennek „biológiai értesítőlapjai” egyrészt az iskolaorvosok munkájának folytonosságát biztosítanak, másrészt nagyban hozzájárulnának az egészségvédelem fontosságának köztudatba viteléhez.

Katolikus Nevelés (3. sz.) *Olasz Péter* arról ír: *hogyan lehet megnyerni és megtartani a fiúk bizalmát* a serdülést megelőző és a serdülő korban. (6. sz.) *Witz Béla* fájjalja, hogy az *ifjúság nélkülöz* a *mindent magával sodró célkitűzést* mind nemzeti, mind vallásos és erkölcsi téren. (9. sz.) A szerkesztőség az *ifjú kommunisták mozgalmának tanulságai* alapján az ifjúság erősebb szociális nevelését sürgeti. (10. sz.) *Olasz Péter* ismerteti a *Gyermeklélektani Intézet* szervezetét és működését és felveti a hitoktató papság belekapcsolódásának kérdését.

Kereskedelmi Szakoktatás. (46. évf. 1. sz.) *Bartócz József* először a veszprémi felsőkereskedelmi iskola tanulóit, aztán az ország 27 intézetének 2580 fiú és 781 leánytanulóján 32 kérdéssel végzett *diákszociográfiái felvételéről* számol be; bemutatja külön a fiúk és leányok szüleinek előképzettségére és keresetére, valamint a tanulók szórakozására vonatkozó adatait. (2. sz.) *Eckardt Elek* tanulmánya sokoldalú megvilágításban mutatja be az *osztályozás* kérdését.

Kisdednevelés. A 7—8. sz. közli az *új kisdedóvási törvényt* és indokolását, egyben részletesen ismerteti annak országgyűlési tárgyalását. (9. sz.) *Johan Béla* államtitkár, az új rend szerint a kisdednevelés ügyének legfőbb intézője a *gyermekvédelem hazánkban* való mai állását ismerteti. (10. sz.) *Szabó Lajos* ötéves *kisleánya nyelvéről* közöl adatokat. (11. sz.) *Kósa Szabó Erzsébet* hosszabb tanulmányt kezd a *gyermeknyelv pedagógiájának alapvonalairól*, amely könyv alakban is megjelenik és akkor külön foglalkozunk vele. (12. sz.) A belügyminiszternek a kisdedóvási törvény végrehajtásáról szóló rendelete után *Rusztly-Rusztiek Károly* szól a *kisdedóvásügy átvételéről* és annak jelentőségéről.

Magyar Középiskola. (6. sz.) *Farkas István* bemutatja az ifjúságot fenyegető veszedelmeket és elhárításuk módját. **(8. sz.)** *Péchy Aladár* foglalkozik tanulóink túlterhelésével, ennek az iskolától függő és iskolán kívüli okaival és javaslatokat tesz a baj enyhítésére. **(9. sz.)** *Csapody Vera* a tanulóanyag iskolánként és osztályonként változó minőségéből kiindulva vizsgálja az osztályjellem kérdését. A homogénebb alsó fokon való bánásmód vizsgálása után a IV. osztály után egyéniesülő osztályokat nagyjából négy típusba sorolja és útmutatást ad helyes kezelésükre. **(10. sz.)** A gyermeknél különösen erős a környezet hatása, ezért *Bognár Cecília* megvizsgálja a gyermek és a környezet viszonyát. Végigmegy a gyermek környezetének különböző formáin: a családon, iskolán, internátuson, magán az emberi társadalmon, az egyházon és államon, a természetben, végül kifejti a falusi és városi élet különböző hatását.

Magyar Tanítóképző. (8—9. sz.) A játék lélektanának megfejtsége közelebb visz minket a kisgyermek testi-lelki életének megértéséhez, s így nevelését is megfelelőbben irányíthatjuk. Ezért *Tóth Antal* azt vizsgálja: mi a játék az újabb lélektan megvilágításában, vagyis: mi a játék, milyen tényezők váltják ki, s mi az a hatalmas vonzóerő, amely olyan egyetemessé teszi a gyermekek világában. Kant és Schiller nézeteinek megemlétsége után ismerteti a múlt század játékelméleteit, amelyek mindegyikében van valami igaz vonás, de egyiküknek sem sikerült valamennyi játékot kielégítően megmagyarázni. Sorra kerül és beható bírálatban részesül Lazarus üdülési, Spencer erőfölösleg-, Hall öröklési, Carr megtisztító, Groos begyakorló, Adler kiegészítő, Claparède képzeletfejlesztő, Freud gyönyörködtető, Buytendijk dinamikus és Stern perszonalisztikus elmélete. A tanulmány eredménye: „A játék újabb pszichológiájának tanulmányozása kétségtelenül arról győz meg bennünket, hogy a játékban önkifejeződségünknek, tökéletesedésünknek a természet által nyújtott és jól megalapozott, igen értékes eszközt és módját lássuk. Megéretteteli velünk, hogy a játék útján kibontakozó képességeink szolgáltatják az alapot felnőtt korunk lelki életének kiépítésére”.

Múzeum. (VII.: 10—12. sz.) *László Dezső* szóvá teszi a mai iskola és a gyermek viszonyát. Iskolarendszerünk a gyermek optimista szemléletének a felvilágosodásban gyökerező továbbfejlesztéséből állott elő. Az állami érdekek hangsúlyozása egyéb közösségek és a magánvontakozások elhanyagolásával jár, az anyag túlméretezettsége, a módszerek folytonos, kapkodó változtatása, a sok iskolai bürokrácia, a gyermek óriási elfoglaltsága egészségügyi és lélektani szempontból kifogásolható. A gyermek idealista szemléletét egész életkorára kiterjedő realisabb látásnak kell felváltania, az iskolai nevelés hiányait nevelői közösségek (cserkészlet) szervezésével és öntudatos családi neveléssel kell ellensúlyozni.

Néptanítók Lapja. (14. sz.) *Németh Béla* a helyes fejlődés érdekében azt kívánja: engedjük a gyermekeket játszani és a játék kellékeiről szól. **(15. sz.)** *Lendvay Béla* Montessori M. rendszerének tanulságai alapján a gyermekek érzékszerveinek fejlesztése terén való teendőket fejtegeti; *Bodnár László* megmutatja: hogyan kell bánni a lábadozó és ideges gyermekekkel az iskolában, hogy testi-lelki erejüket visszanyerjék. **(16. sz.)** *Gyarmathy Aurél* Nagy László gyermekfejlődéstani kutatásainak felhasználásával világítja meg a közép- és népiskola kapcsolata sokat vitatott kérdését, *Szalatnyai Ödön* pedig bemutatja az új iskola főbb jellemvonásait. **(18. sz.)** *Kereskényi Mihály*: *Mentsük meg a gyermekeket!* A tanítónak az iskolán kívül is rajta kell tartania kezét a gyermekben és a serdülő ifjúságon; a cikkirő a falusi gyermekek nevelésére ad leleményes útbaigazításokat. **(19. sz.)** *Iványi Dénes* néhány példán bemutatja, hogyan tett kérdések és képszemléltetés segítségével a gyermek erkölcsi életének vizsgálatára kísérletet. *Loczka Alajos* kifejti, mit várhatunk az új törvénytől a hisdedővóban

folyó nemzetmentés tekintetében. (20. sz.) *Paál Sándor* a didaktikai materializmus és formalizmus kérdését tárgyalja a *szellemi képességek fejlesztése* címén s rámutat azokra az újabb módszerekre, amelyekkel e két végletet kiegyenlíteni és a szellemi képességeket erősíteni, fejleszteni lehet. *Hajós Elemér* szerint az általános eldurvulás ellen korszerű *szociális neveléssel* kell küzdeni. Jó mintát adnak erre *Amerika* iskolái, amelyek a gyermek következő tulajdonságait figyelik meg és osztályozzák bizonyítványaikban „állampolgárság” főcím alatt: egészséggel való törődés, készség, megbízhatóság, önuralom, önbizalom, együttműködés, udvariasság, szorgalom. (21. sz.) *Padányi-Frank Antal* igazgatói tanévmegnyitója az *önzetlenség és a hála* kérdését tárta tanítónövendékei fel. Iskolájának életéből vett elriasztó majd kívánatos példákat sorakoztat fel, értékelő megjegyzéseket fűz hozzájuk és alkalmas kérdések felvetésével igyekszik a leendő tanítókat rábírní, hogy önzetlen és hálás lelkiületet alakítsanak ki magukban. (22. sz.) A Népművelési Tájékoztató c. mellékleten *Petrányi Győző* a magyar fajvédelem egyik legégetőbb kérdésével, a *gyermek és a gümökör* problémájával foglalkozik. Ismerteti a betegség lefolyását, majd statisztikai adatokkal bizonyítja megdöbbentő elterjedtségét (óvodáskorban 9—17, az elemi iskoláskor kezdetén 27—28, végén 48°/_o a fertőzött gyermek), aztán a kifejlődést elősegítő tényezőkről szól és a védekezés módjait ismerteti. (23. sz.) *Drozdy Gyula* a gyakorlatból merített példákön szemlélteti a *jutalmazás és büntetés* szerepét a mai iskolai nevelésben. (24. sz.) *Szalatsy Richárd* a nevelés tan elveiből kiindulva megmutatja: hogyan valósítható meg az *áldozatkészre nevelés* a gyakorlatban. *Rubinyi Mózes* a magyar irodalom és az iskola szemszögéből megrajzolja *Sebők Zsigmond* alakját

Igen tanulságosak azok a bö kivonatok, amelyeket a lap külföldi (amerikai, angol, belga, francia, német, olasz, osztrák és svájci) folyóiratok egyes cikkeiből hoz. Közülük, helyszüke miatt csak cím szerint megemlítjük azokat, amelyek szorosabb értelemben gyermektanulmányi jellegűek: 2. sz.: A balog gyermek helyzete a jobbkezes világban. A gyermekek hiányos táplálkozásának kérdése. Az iskola szerepe a gyermekek bünözésének megelőzése körül. 4.: Hogyan szoktassuk a gyermekeket figyelemre? A mese a népiskolában. 5.: A gyermek, ahogyan a tanító látja. 6.: A helyes ítélkezésre és okoskodásra nevelés. 7.: A veleszületett szövaktság. 8.: Az emlékezőképesség nevelése. Egy nevelő egyéniség a gyermekek megítélésében. 9.: A lengyel szabadegyalatti iskolák. 11.: A gyermek természetének megítélése. Az akarat nevelése. 12.: A gyermek erőfeszítése. 13.: Parancsadás és biztatás. 14.: A nyakleves, mint a nevelés eszköze. Baj-e az érzékenység? A környezet. 16.: Olvassanak-e a gyermekek újságot? A rakoncátlan gyermek. 18.: A gyermek félénksége. Az új lélektan szerepe az iskolában. 19.: Az új nevelés eszméinek térhódítása Franciaországban. 20.: A tekintély szerepe a gyermek életében. A falusi iskola és a szülői ház. A gyermek viszonya iskolatársaihoz. 21.: Felszabadító nevelés. 22.: Hivatás és pályáirányítás. 23.: Egy javíthatatlan gyermek. 24.: A kisedek alvása.

Országos Középkolai Tanáregyesületi Közlöny. (3. sz.) Semetkay József a salgótarjáni reálgimnázium III. és IV. osztályával végzett kísérletek alapján beszámol a *latin szókikérdő pontdolgozatok* eredményéről. Az év folyamán 30—30, egyenként 20 szöből álló, a III. osztály végén 620, a IV. elején ugyanennyi, végén pedig 960 tanult szó jelentésének ismeretét kutató dolgozatot íratott, bemutatja lebonyolításuk és értékelésük módját, valamint az érdekes és tanulságos eredményeket. E szerint az évi 30 dolgozat átlageredménye 73, az évvégié 76, az éveleji váratlan vizsgálaté 620, a IV-eseké 71°/_o-os tudást mutatott fel; abszolút számokban a III. osztály tudása 620 és 274, a IV.-é 960 és 354 szó között mozgott. Az eredmény részben az osztályozásnál, részben az anyag kiszemelésénél hasznosítható.

Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny. (4. sz.) Szenes Adolf három tanév (1929. 1931 és 1934) adataiból megállapítja, hogy a *polgári iskolai tanulók pályaválasztása* így alakult: középiskolába ment át

a fiúk 2,5, a leányok 3,5%-a, szakiskolába 27,9 (ill. 35,4), iparos v. kereskedőtanonc lett 36,6 (ill. 5,7), egyéb kereső pályára lépett 14,9 (ill. 10,2), otthon maradt 14,2 (ill. 42,1), ismeretlen pályára ment 3,9 (ill. 3,1)^{0/0}. Ezekből az adatokból azt a tanulságot vonja le, hogy a tanulók túlnyomó többsége iparos, kereskedő vagy gazda lesz, vagy pedig a középfokú szakiskolákban folytatja tanulmányait; a polgári iskola tehát valóban kereső pályára neveli a rábizott ifjúságot.

Pedagógiai Szeminárium. (VII. 2. sz.) Révész Emil részletesen beszámol a *német pszichológusok jénai kongresszusának* fontosabb előadásairól, amelyek ezúttal az érzelem és az akarat kérdése körül forogtak.

Protestáns Tanügyi Szemle. (1. sz.) Csűrös Ferenc szülői értekezletii előadásban fejtegeti: hogyan találhatják meg egymást *szülők és tanárok* a gyermek érdekében. **Borotvás-Nagy Sándor** szerint a társadalmi osztálykorlátok fokozódó eltűnésével a tehetségesek felemelkedésének intézményes biztosítására az *elagott érettségi* már nem alkalmas. Azt kívánja, hogy sorsolás útján összeállított, teljesen idegen bizottságok vizsgáztassanak, vagy pedig rendszeresítsék a versenyvizsga-jellegű főiskolai felvételi vizsgálatokat, de szabják meg pontosan a követelményeket és ehhez alkalmasítsák a központban kitűzött tételeket. Ettől az eljárástól várja a szellemi proletariátus kereteinek megszükitését és a társadalmi egyensúly helyreállítását. Igen tanulságos **Ferenczy Károly** beszámolója *bécsi emlékeiről*; modern módszerekkel dolgozó iskolákban tett látogatásairól, kül. a rajztanításról. **(2. sz.) S. Nagy János** nagyon meggyőzőre méltó megjegyzéseket fűz az *új középiskolai tanterv nevelési céljához*. **(3. sz.) Borbély András** a miniszternek a tanulók magaviseletére vonatkozó rendeletéből kiindulva meglehetősen sötétlenül szemmel vetíti elénk az *ifjúság, iskola és élet* problémáját. **(4. sz.) Vályi Armand** szerint a *korszellem és nevelés közti* szomorú ellentét idején a „középiskola nem tehet mást, mint hogy a korszellemet, kapuin belül, az egyén belsejében igyekszik átformálni és nevelni”. **Z. Barra György** tallózása a *nevelés forradalma és a középiskola* viszonyának jelenségei közt az újítókön való történeti áttekintés után összegezi legfontosabb lélektani elveiket, érinti a módszer kérdését, ismereteszteket mutat be és korszerű újításokat sürget. **(5. sz.) Hamvas Gyula** a *mondák* egységes szempontú *feldolgozásának lélektani mozzanatait* elemzi. **Szathmáry Lajos** példákön szemlélteti, milyen fontos a gyermekek szempontjából, hogy a *tanár egész ember* legyen. **Balogh István** pedig megmutatja, hogyan történik az *értelmesség- és hivatásszerinti tájékozódás* a *francia gyermekeknél*. Sok gyermek- és ifjúságtanulmányi tanulsággal jár a ref. tanárok Kecskeméten tartott *tanulmányi összejevelete*, amelyről a **6. és 7. számban Kónya Sándor** ad részletes beszámolót (az osztályfőnöki óra hatása, fegyelmi esetek, a mai tanulóifjúság magatartása). A **7. sz.-ban Csanády Sándor** a készülő új Rendtartással kapcsolatban alaposan megvilágítja a *magaviseleti jegy központisága*, ill. az általános előmenetelbe való beszámítása kérdését. **(8—9. sz.) Vetéssy Géza** a nevelésben való folytonosság érdekében az *egységes iskolareform és a gyermek lelki fejlődésének* viszonyát vizsgálja, a népiskola és a középiskola eljárásainak összhangba hozatalát sürgeti és ennek módjaira utal. **Fejér Margit** háromhetes tanulmányútja alkalmat adott *bepillantásra a mai német ifjúság nevelésébe*; beszámolója érdekes adatokkal szolgál a birodalom újult erejű munkájáról. **(10. sz.) Vermes Miklós** egy budapesti fiúgimnázium III. oszt. tanulóinak megkérdezése alapján elmondja: hogyan áll az *alsófokú fizikaanyag érdekessége a tanuló szempontjából* és kidomborítja a feleletekből adódó tanulságokat. **Belohorszky Ferenc** bemutatja, hogyan vélekednek a nyolcadikos *diákok a középiskoláról*. Két kérdésre (Milyen a mai középiskola? Mik a tapasztalataim a középiskoláról?) a hozzájuk fűzött általános irányítás alapján adott 32 válaszból kiderül, hogy a diákok jól látják a középiskola feladatát, egészségesen gondolkoznak a nevelési szempontokról, módszer

tekintetében az állandó foglalkoztatást, a dolgoztatást tartják helyesnek, belelátanak az elemi és középiskola közti szakadékba, a tantárgyakat főleg hasznossági szempontból ítélik meg (jellemző pl., hogy érzik a közgazdaságtan hiányát), áhitozzák a tanár és a tanítvány közti benső jó viszonyt és erősen kiemelik a nemzedékek közötti ellentéteket. Az igen érdekes beszámolóból az a végső tapasztalat szűrődik le, hogy az ifjúság meglepően mélyen lát e hozzá közeleső kérdésben, meghallgatása tehát komoly tanulásokkal járhat. — Az év folyamán (a 3., 4., 7. és 10. számban) több cikk foglalkozott az *önképzőkör* válságával; ezekben Péter Zoltán, Ruhmann Jenő, Harsányi István, Belohorszky Ferenc, Virágh Rózsa és Balogh István világítják meg a hanyatlás okait és fejtegetik azokat az eszközöket, amelyekkel e magyar gyökerű, nagymultú, a mai tanítási módszerekkel és az ifjúság tevékenységvágyával annyira összhangban álló intézményt újra fel lehetne virágoztatni.

Székely Károly.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK

Analele de Psihologie vol. II. — 1935. — Societatea Romana de Cercetari Psihologice — Bucuresti.

(A bukaresti Román Pszichológiai Kutatók Társaságának évkönyve. 1935. 302 l.)

A terjedelmes évkönyv első fele (159 oldal) a Társaságba csoportosult és a lélektan legkülönbözőbb területein dolgozó pszichológusok múlt évi munkájáról ad számot.

Radulescu-Motru a társaság vezetője, a bukaresti egyetemen a lélektan tanára, „Pszichotechnika és nemzeti munka” címen a készülő állami pszichotechnikai intézet jövődő munkájának fontosságáról értekezik. Ez lesz Romániában az első intézmény, amely pályaválasztási tanácsadással foglalkozik. Eddig csak az egyetem lélektani laboratóriumának irányítása alatt álló néhány iskolában és a hadsereg lélektani laboratóriumában folytak rendszeres lélektani vizsgálatok. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy e téren mi már jóval előbbre vagyunk.

I. M. Nestor: „6—7—8 éves gyermekek vizsgálata” címen a Charlotte Bühler és Herbert Winkler kutatásai felhasználásával készült román tesztek alkalmazásáról számol be. Továbbá összeállítja a bukaresti egyetem kísérleti lélektani laboratóriumában ezideig elkészült öt tesztsorozat rövid ismertetését, hangsúlyozván, hogy a tesztek standardizálása nagy számú hazai egyéni vizsgálat felhasználásával történt. Annak hangsúlyozásával, hogy a közlemény a nevezett laboratórium komoly és értékes munkásságát bizonyítja, meg kell állapítanunk, hogy szomszédaink a tesztkészítés terén most lépnek arra az útra, amelyen mi — hála a Föv. Lélektani Laboratórium úttörő munkájának — már jó néhány éve haladunk.

Const. Georgiade, „Módszerek a gyermeklélektanban” címen, Anderson amerikai pszichológus erre vonatkozó közleményéből (megjelent a *Handbook of Child Psychology*, Clark University Press, 1933-ban) indulván ki, hangoztatja a gyermektanulmány fontosságát, tisztázza az alkalmazott módszerek közti alapvető különbségeket, és felhívja a figyelmet a teszt-módszerek nagy gyakorlati jelentőségére. Elpanaszolja, hogy a román tanárok és nevelők nagy része — nem lévén tisztában a gyermeklélektan legújabb tudományos eredményeivel — bizalmatlan a modern lélektan követelte minden újítással szemben. Ez a helyzet, sajnos, nagy hasonlóságot mutat a hazai állapotokkal.

A rövidebb közlemények közül említésre méltó *I. M. Nestor* beszámolója arról a körkérdésről, amelyet a román Lélektani Kutatóintézet intézett a világ legkiválóbb pedagógusaihoz és pszichológusaihoz az iskolai egyéni lapok hasznosságára vonatkozólag. A kérdés azért aktuális Romániában, mert most határozták el e lapoknak általános bevezetését.

Nestor a kapott válaszok tanulságait a következőkben összegezi:

1. Az iskolai egyéni lapok megfelelő eredményt adnak, ha egyszerűek és főképen, ha azok kitöltését végző tanszemélyzet megfelelő pszichológiai képzettséggel rendelkezik. Ez utóbbi feltételei azonban általában nem forog fenn.

2. Az egyéni lapok haszna azonban csak úgy lehet teljes, ha hozzáértéssel vezetett adataikat megfelelő tesztek segítségével nyert adatokkal egészítjük ki. A legközvetlenebb szakemberek eme véleménye részünkre is szolgálhat tanulsággal.

Az évkönyv második részét, az elméleti és gyakorlati pszichológia és pedagógia minden ágát felölelő, legújabb szakkönyv részletes ismertetése alkotja. Több mint száz, legkülönbözőbb nyelvű műről találunk itt igen jó beszámolót. A magyar szakirodalmat a „Gyermek és az Ifjúság” 1935-i 1—3. számának, valamint Boda István: „Az érettségi vizsgálatához kapcsolódó értelmességvizsgálat” c. értekezésének bő ismertetése képviselik.

Kováts Albert dr.

Rivista Pedagogica (1936. évi. 3. sz.) Passarella Sartorelli Lina cikke a *gyermekkönyvtárak* kérdésével foglalkozik, különösen a velenceivel — La Biblioteca dei Ragazzi di Venezia —, amelynek megalapítása a nagy olasz gyermekbarát, Pezzè Pascolato Mária érdeme. A könyvtár nyitva áll minden gyermek számára, de leginkább a szegénysorsúak látogatják, akiknek az otthon se tiszta, meleg helyiséget, se lelki szükségleteiket, érdeklődéseiket kielégítő olvasmányt nyújtani nem tud. A könyvtár alapítója nagy súlyt helyezett arra, hogy a vezetők necsak kezelési munkát végezzenek, hanem foglalkozzanak is a gyermekekkel és olvassák a könyveket. A katalóguscédulákon kívül minden könyvről külön ismertetőlapot vezetnek, amelyen a szerző, cím, kiadó, év és lapszám mellett a könyvre vonatkozó kérdések szerepelnek. A tematikus kérdésekre írt feleletek tájékoztatnak azokról a korhatárokról, amelyek között a könyv megfelelő olvasmány, továbbá a tárgyról, művészi értékről, nevelő hatásról és a könyvben uralkodó szellemről. A korhatárok megjelölésénél lélektani szempontok érvényesülnek, a könyvek kiválasztásánál az irodalmi és pedagógiai érték a döntő. Ha az író egészséges gondolatokkal telíti művét, ha arányosan épít, következetes és világos, ha egyszerűen, őszintén és érthetően ír, számíthat arra, hogy a könyvtár beszerzi és az olvasó gyermekek kezébe adja könyvét. A tematikus cédulák nemcsak a könyvtárost segítik munkájában, hanem a gyermekirodalom iránt érdeklődő szülőket és pedagógusokat is. Külön polcot tartanak fenn számukra, amelyen a könyv mellett mindjárt megtalálják a könyvismertetéseket is. Így a gyermekkönyvtár nemcsak a kicsinyeknek, de a felnőtteknek is használ. A tapasztalt nagy érdeklődés kurzusok rendezésére indítja a vezetőséget. A tanfolyam ismertetné a gyermekirodalom elméletét, történetét, bírálatát, tanítaná a szép, kifejező felolvasást, előadást, a legfontosabb könyvészeti és könyvtárgazdasági tudnivalókat. Ez a tanfolyam segítené a nevelőket a gyermek iskolán kívüli életének irányításában és jelentős szerepet biztosítana az ifjúsági könyvtáraknak az ifjúság nevelésében.

Tobisch Irén.

IFJÚSÁGI IRODALOM

Vitéz Boksay Antal: Kényszerleszállás a gleccsereken. Nyolc harc-téri fényképfelvéttel. Budapest, é. n., 96 l.

A harc-téri élményeiket megőrkítő írók kétféle hatást váltottak ki az olvasóközönségből. Vagy kiábrándulást, lehangoltságot okoztak a háborús borzalmak nyers feltárásával, amivel hosszú ideig elvették az ifjúság kedvét a hősi erények követésétől; vagy pedig egyoldalúan a romantikát és a frontkatona akasztófahumorát ábrázolták az előbbinél határozottan hatástalanabb eszközökkel. Kevés olyan író akadt, aki, mint ennek a műnek a szerzője is: *a sportot*, a veszélyes, de nagyszerűen szép játékot látta 21 esztendőes fejjel azokban a feladatokban, amelyekre parancsot kapott.

Csupán egyik repülő-kalandját mondja el, de érezzük, hogy ez csak a legizgalmasabb abban a veszélyes sorozatban, amit átélt. Parancsnoksága felderítő útra küldte az ellenség háta mögé, hogy állásait fényképezze le. Hősünk elindul egy Werner nevű német pilótával, izgalmas harcba kerül ellenséges repülőgépekkel, lélekzetállító küzdelem fejlődik 4000 méteres magasságban a győzelemért, s amikor hideg számítással sikerül győztesen továbbrepülni: egy dugattyúkar-törés leszállásra kényszeríti őket a végtelen hó ismeretlen birodalmában. Itt kezdődik tulajdonképpen a két bátor repülő élethalálharc a megmenekülésért, az életért. Kemény küzdelmük igazi sportregény s az eleven élmények színes leírása különösen alkalmas arra, hogy fiatal olvasók megérezzék, hogy a kiemelkedő sportteljesítmény és a katonai elszántság voltaképpen egy: a *hősi ember* átlagonfelüli akaraterejének diadalmas megnyilatkozása. Bár ez az őszinte naplórészlet tele van veszéllyel, borzalommal s halálközelséggel, mégsem csüggesztő háborús könyv, mert ezeket az élményeket a szerző férfias nyugalma és derűs bizakodása hatja át, a repülőtiszthez méltó nyugodtság, mely nem engedi soha, hogy úrrá legyen lelkén a kétségbeesés.

Érezhető, hogy Boksay műve nem szépírói becsvággyal készült, nem igyekszik útleírását a képzelet tetszetős színeivel érdekesebbé tenni, a valóság talaján marad s ezért őszinte írás. Az elképzelést mégis művészi hatással fokozzák azok a remek légi-felvételek, melyek megrázó méretükben mutatják be a havasok háborzongatóan fenséges világát, ahol a szerző kalandját átélte. Könyvében nevelő hatású emléket állított a világháború dicsőségesen küzdő repülőinek, a levegő hőseinek.

Dobos László.

T Á R S A S Á G U N K É L E T E.

Igazgatótanácsi gyűlés és közgyűlés. 1936. évi november hó 13-án tartotta meg Társaságunk igazgatótanácsa Marcell Mihály dr. egyetemi tanár, társelnök vezetésével a közgyűlést előkészítő ülést. Az 1934-ben beadott alapszabálymódosító kérésünk végre elintézését nyervén visszaérkezett, s így lehetővé vált a közgyűlésnek az új alapszabályok értelmében való megtartása. Az elnök bejelentette, hogy elhunyt elnökünk, boldogult *Weszely Ödön dr.* emlékének méltó megörökítése az újonnan választott tisztikar feladata lesz. Majd ismertette az új alapszabályok leglényegesebb intézkedését, melynek értelmében Társaságunk 80-ig terjedő számban tagjai közül működő tagokat választhat. Az alapszabály idevonatkozó pontja szerint: „Működő tagok a hazai közoktatás s különösen a magyar gyermek és ifjúságtanulmány és nevelésügy kiválóbb munkásai közül azok lehetnek, akik a Társaság céljai érdekében önzetlen munkára vállalkoznak, s kiket ennek alapján a Társaság megválaszt. E tagok száma nyolcvannál több nem lehet.” A működő tagsági helyek betöltése előtt a kiszemelt személyiségekhez felszólítást küldöttünk, megkérdezvén tőlük, hogy elfogadják-e a megválasztást. Majd a főtítkár ismertette a beérkezett feleleteket, s ezek alapján a működő tagok névsorát (l. alább a közgyűlés

ismertetésénél). Minthogy tisztségeket csak a működő tagok sorából lehet választani, az első igazgatótanács által kiküldött jelölő bizottság (Bognár Cecil, Székely Károly, Cser János) előterjesztette tisztikari jelölését, amelyet az igazgatótanács részletesen megvitatott és kiegészítve elfogadott (l. szintén alább). Az összeállításban főleg az véteget tekintetbe, hogy a Társaság ügyeit valóban szolgálni tudó személyiségek nyerjenek tisztséget. A szakosztályok titkárait nem mindenütt jelölték ki, hogy ezzel az új elnöknek szabad kezet engedjenek munkatársai megválasztásában. Az összes működő tagsági helyekre sem jelöltek tagokat azért, hogy az új elnökség számára is maradjon választási lehetőség. Majd az elnök megköszönte Stuhlmann Patrik dr. társelnök szíves és sikeres fáradozásait, amellyel az előző évi előadásorozatot megrendezte és egyben felkérte e munka jövő évi folytatására is. Utána a szakosztályi elnökök munkatervét mutatták be. A pedagógiai szakosztály elnöke, *Domokos Lászlóné* részletes tervezete a külföldi nevelési újítások rendszeres és összefoglaló feldolgozását, valamint a nyelvtanulás lélektani feltételeinek vizsgálatát ölelte fel. Ezután előterjesztette az elnök a közgyűlés tárgysorozatát: 1. elnöki megnyitó, 2. beszámoló, 3. tisztújítás és a működő tagok megválasztása, 4. esetleges indítványok. Ez utóbbit, minthogy az ügymenetet érintő indítvány nem érkezett be, törölték.

A *közgyűlést* Anna főhercegasszony ő királyi fensége jelenlétében tartottuk meg, aki megjelenésével ismét fényes tanújelét adta Társaságunk ügyei iránti érdeklődésének és közgyűlésünket valóságos ünnepéllé avatta. Az elnök tisztelettel és örömmel üdvözölte fővédnökünket és a szép számmal egybegyűlt tagokat. Megnyitó beszédében rámutatott arra, hogy a jövőndő tisztikar egyik legszebb feladata lesz boldogult elnökünk, *Weszely Ödön* emlékének méltó megörökítése. Majd az alapszabályok fontosabb változásait ismertetve, felkérte Cser János főtitkárt jelentésének felolvasására.

Gyarló emberi elménk előtt szinte megfoghatatlan a sorscsapások ama komor sorozata, amely néhány esztendő óta Társaságunkat érte. *Nagy Lászlónak*, az alapítónak halála után nehéz küszködésekkel teli időben *Kenyeres Elemér* felé fordult a bizalom, aki erejének teljében őszinte segítséssel kapcsolódott bele Társaságunk munkájába. Előző közgyűlésünket a tőle való búcsú gyászos hangulata hatotta át, amelyet hirtelen bekövetkezett halála zúdított Társaságunkra. Ugyanakkor vezette végig első közgyűlését *Weszely Ödön*, akinek közismert munkakészsége, ügyeink iránt tanúsított megértése és áldozatkészsége, személyiségének döntő súlya biztatónan hatott mindannyiunkra. Ki gondolta volna akkor, hogy ez első közgyűlése a Gondviselés kifürkészhetetlen akaratából egyben az utolsó is lesz? Ki gondolta volna Társaságunk 1934-es esztendejében, a biztató fel lendülés évében, hogy nem is egy év leforgása után, akkor, mikor elnökünk Budapestre került, tehát reményeink megvalósulása hihetőbbé vált, egy telutói hóiharos napon e reményeségünket elnökünkkel s feleségével együtt eltemetjük. Lelke legmélyéig megrendült elnökségünk az alábbi gyászjelentéssel búcsúzott tőle.

„A magyar nevelésügy eleven és fáradhatatlan lelkű tanítója s munkása, örökbecsű gyakorlati és elméleti alkotások megteremtője, az újítás, a tökéletesítés szükségére finoman és érzékenyen megrezdülő lélek költőzött el vele örökre közülünk.

A nehéz idők következtében széthullásnak indult Társaságunk áldozatkész újjászervezőjét, régtől fogva lelkes munkását, önzellen támogatóját és sugalló erejű vezérét veszítette el benne.

Munkatársai pedig finom tapintatú közvelen magyar urat, a másokért mindenkor szószóló pártfogót, bizonytalanságukban bölcs irányítójukat és az atyai és testvéri jóbarátot siratják benne.”

Mély tisztelettel indítványozom, hogy a t. közgyűlés juttassa kifejezésre elhunyt elnöke iránt érzett igaz gyászát.

Mint ahogy legutolsó közgyűlésünk elhatározta alapszabályaink módosítását, a hosszadalmas hivatalos eljárás miatt az elmúlt esztendőben nem tarthattunk közgyűlést. A jóváhagyott alapszabályokat ugyanis csak néhány héttel ezelőtt kaptuk vissza. Így két esztendőről kell beszámolót nyújtanom. Ennek kiemelkedő eseményei a következők:

1. *Szakosztályaink* csak igen szűk keretek között működtek. A legtevékenyebb volt a pszichológiai szakosztály, amely *Bognár Cecil* szakosztályi elnök vezetésével s több lelkes közreműködővel a helyes szelekciót szolgáló tantárgy-próbák kidolgozását tűzte ki magának. Bár gyakorlati téren hasznosítható eredményeket még nem ért el, de a meginduláshoz jól használható tanulmány jelent meg a szakosztály munkája eredményeképpen *Kováts Albert dr.* tollából: „Amerikai tantárgypróbák” címen. Folyóiratunkon kívül a „Gyermektanulmányi Füzetek” sorozatában is napvilágot látott. A tanulmány szakörökben is, sőt a napi sajtóban is élénk érdeklődést váltott ki.

A pedagógiai szakosztály a még *Kenyeres Elemér* idejében megkezdett helyesírási és idegen nyelv-oktatási kérdésekkel foglalkozott.

2. *Előadásaink* 1934-ben az érés korában lévő ifjúságra terjeszkedtek ki. E sorozat előadói voltak: *Schnell János, Buday László, Szentpál Olga, Cser János, Blaskovich Edith, Hamvai Vilmos, Kremsier Irma, Vértes O. József, Vajkai Júlia, Kosztolányi István, Lindenmayer Antónia, Fodor Márk, Domokos Lászlóné, Hittrich Ödön, Loczka Alajos*, 1935-ben pedig az ifjúkor kérdéseit tárgyalták: *Marczell Mihály, Demény Károly, Bognár Cecil, Stuhlmann Patrik, Gáspár Pál.*

A neves előadók értékes előadásaikkal nagy mértékben hozzájárultak Társaságunk életképességének hirdetéséhez. Indítványozom, hogy a közgyűlés mondjon köszönetet a t. előadók önzetlen fáradozásáért.

Az előadások látogatása általában kielégítőnek mondható. Azonban mégis meg kell állapítanunk, hogy noha elég széles körben terjesztettük, az eredmény még sem állott az erőfeszítésekkel arányban. Ezen a téren újabb szervező munka látszik kívánatosnak.

3. *Folyóiratunk* 1934-ben 275 lap terjedelemben 4 ízben, esetenként 800 példányban jelent meg. Ettől az évtől kezdve változott meg a címe is: „A Gyermekek és az Ifjúság”-ra. Ezzel boldogult elnökünk azt a félreértést kívánta eloszlatni, amely elsősorban a magasabbfokú iskolákban működő nevelők körében mutatkozott lapunkkal szemben. A nagyobb tanulmányok közül több, eredeti magyar vizsgálódás eredményét tette közkinccsé, amelyet a *Székely Károly* által szerkesztett eleven „Figyelő” és gazdag „Folyóirat-szemle”, valamint a *Dobos László* által vezetett „Ifjúsági Irodalom” c. rovat, továbbá számos könyvismertetés egészített ki. „Társaságunk Élet”-ről szóló beszámolóik erősítették a tagok közötti kapcsolatot. A rövid német kivonatok pedig, melyeket szintén *Székely Károly* állított össze, külföldi vonatkozásban is hírt adtak Társaságunk újjáéledéséről. Ennek ékes bizonyossága az eleven cserepéldány viszony. Mintegy 25 magyar és 15 külföldi (francia, angol, olasz, finn, román, lengyel, cseh nyelvű) szakfolyóirattal teremtettük meg a cserélő viszonyt.

Az 1935-ös év ebben a szellemben folytatódott tovább, azonban sajnos, csökkenő lendülettel, ezúttal már csak 228 lap terjedelemben. A kezdeti lendület Weszely Ödön halálával vesztett erejéből, amely eddig legjobban működő intézményünkön, a folyóiraton is érezte hatását. Pedig a munkatársak továbbra is igaz odaadással, teljesen ingyen dolgoztak, mely áldozatukért ezúton is társaságunk leghálásabb köszönetét vagyok bátor tölcéscsolni.

4. Egyéb kiadványaink is gyarapodást mutatnak, így elsősorban a „Gyermektanulmányi Füzetek”. Az 1936-os évben még további három szám jelent meg: *Benedek László*, *Weszely Ödön*, *Kováts Albert* tollából.

Különösen jelentős eseménynek kell mondanunk a *Gyermektanulmányi és Nevelésügyi Könyvtár* felújítását, illetőleg újraindítását. Társaságunk két lelkes hölgytagja, *Domokos Lászlóné* és *Blaskovich Edith dr.*, egy pompás, 180 lapos könyvben beszámoltak az *Új Iskolában* szerzett tapasztalataikról. A szó legmélyebb értelmében vett szellemi nevelés hertzetői ők e kitéző műben, amely a szaksajtóban is a legnagyobb elismerés visszhangját keltette. És ha még hozzávesszük ehhez, hogy a két illusztris szerző a könyv kiadásának költségeit is maga viselte, akkor érezhetjük át igazán, mekkora hállával tartozik Társaságunk e két áldozatkész tagjának.

A két esztendő rövid mérlege nem teljesen mentes az aggodalmat keltő okoktól. A fellendülés után következő elerőtlenedés nyugtalanságot kelthet bennünk. De amilyen kilátástalan volt helyzetünk elnökünk váratlan halálakor, annyira bizalomkeltő az az őszinte összefogás, amelyet e közgyűlésünk, a legmeggyőzőbben bizonyít. A ma sokat hangoztatott nemzetnevelés nemcsak az eszmei oldalról jelent a magyar nevelésért felelős tényezők számára feladatot. A *valóban magyar nevelés* csakis a *jobban megismert magyar gyermek* természetéhez alkalmazkodva születhetik meg. Ennek a belátása talán sohasem volt annyira általános, mint éppen ma. A három évtizedes úttörés, úgy látszik, most ígéri eredményeit. A magyar nevelés felelős tényezőinek megértése, Társaságunk célkitűzését magukévává tevő személyiségek súlya és tette-készsége a legfőbb biztosítékot nyújtja arra nézve, hogy a magyar gyermektanulmányozásnak *Weszely Ödön* által diadalra segítik a magyar gyermek megismerésének nemes, de nehéz munkáját. Adja Isten, hogy úgy legyen! Mély tisztelettel kérem a Közgyűlést, hogy jelentésemet szíveskedjék tudomásul venni.

A közgyűlés a főtitkári jelentést tudomásul vette és meleg köszönetet mondott mindazoknak, akik a Társaság ügyéért áldozattal adóztak. A pénztári beszámolót Tavasz Iván pénztáros mutatta be, egyben a következő évi költségvetéstervezetet is felolvasta, a számvizsgáló bizottság jóváhagyó megjegyzésével együtt. Az elnök felkérésére a főtitkár felolvasta a működő tagok névsorát.

Megválasztott működő tagjaink:

Balassa Brunó dr. tanker. kir. főigazgató, egyetemi magántanár, nevelés-tudományi író.

Ballai Károly, a Gyermektanulmányi Múzeum egyik megalapítója és igazgatója, szakíró.

Baranyai Erzsébet dr. tanár, egy Nagy Lászlóról szóló és számos nevelés-lélektani tanulmány írója.

Bernolák Kálmán tanügyi tanácsos, az Orsz. Közoktatásügyi Tanács tagja, szakíró.

Blaskovich Edith dr., az Új Iskola tanára, neveléstudományi tanulmányok és könyvek írója.

Boda István dr. egyetemi magántanár, a Magyar Pszichológiai Társaság

- alelnöke és folyóiratának volt szerkesztője, számos lélektani és neveléstani tanulmány szerzője.
- Bodó Sándor dr.* székesfővárosi iskolaorvos, iskolaegészségügyi tanulmányok írója.
- Bognár Cecil dr.* egyetemi c. ny. rk. tanár, a gyermeklélektan megbízott előadója a budapesti Pázmány-Egyetemen, számos neveléstani, lélektani és gyermektanulmányi könyv és tanulmány szerzője.
- Cser János dr.,* a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumának vezetője, Társaságunk főtítkára és folyóiratának szerkesztője, lélektani és neveléstani tanulmányok írója.
- Dékány István dr.* egy. c. ny. rk. tanár, számos bölcséleti, társadalomtudományi és neveléstudományi mű szerzője, a Pedagógiai Szakkönyvek c. módszertani könyvsorozat megindítója és szerkesztője.
- Dobos László* tanár, folyóiratunk munkatársa, több gyermektanulmányi cikk írója.
- Domokos Lászlóné,* az Új Iskola alapító-igazgatója, neveléstani és ifjúságtanulmányi könyvek és tanulmányok írója.
- vitéz Duzár József dr.* egyetemi tanár, a pécsi egyetemi gyermekklinika vezetője, szakíró.
- vitéz Fraknóy József* középisk. igazgató, gyakorló gimnáziumi tanár, szakfolyóirat szerkesztője és számos neveléstani cikk szerzője.
- Gáspár Pál dr.* gimnáziumi igazgató, neveléstani könyvek és tanulmányok szerzője.
- Gyulai Ágost dr.* egyetemi magántanár, ny. főiskolai igazgató, a Magyar Pedagógiai Társaság titkára, neveléstudományi író.
- Haán Győző* iparostanonciskolai igazgató, Társaságunknak alapítása óta tagja, szakíró.
- Hajós Elemér* gyógypedagógiai tanár, szakíró.
- Haltenberger Mihály dr.* tanügyi főtanácsos, egyetemi c. ny. rk. tanár, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium igazgatója, a Pedagógiai Szeminárium szerkesztője.
- Hamvai Vilmos* tanár, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumának asszisztense, szakíró.
- Háros Antal* szakfelügyelő-igazgató, az Orsz. Közoktatásügyi Tanács tagja, szakíró.
- Imre Sándor dr.* ny. államtítkár, egyetemi tanár, Társaságunk volt elnöke, számos neveléstudományi tanulmány és könyv szerzője.
- Kemenes Illés dr.* tankerületi kir. főigazgató, az Orsz. Közoktatásügyi Tanács volt elnöke, Társaságunk ügyvezető elnöke, neveléstani tanulmányok írója.
- Kempelen Attila dr.* tanár, számos ifjúságtanulmányi könyv és tanulmány írója.
- Koszterszitz József dr.,* a Szent Imre-Kollégium igazgatója, ifjúságnevelő könyvek szerzője.
- Kováts Albert dr.* tanár, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumának asszisztense, számos, különösen tesztvizsgálatokkal foglalkozó tanulmány szerzője.
- Kratofil Dezső* gyakorló polgári iskolai igazgató, A Cselekvés Iskolája c. szakfolyóirat szerkesztője, pedagógiai tanulmányok írója.
- Lechnitzky Gyula* tanár, számos szakkönyv és tanulmány szerzője.
- Lenkei István* tanár, több pedagógiai tanulmány írója.
- Loczka Alajos dr.* egyetemi magántanár, gimnáziumi igazgató, az Orsz. Közoktatásügyi Tanács igazgatója, számos neveléstudományi könyv és tanulmány szerzője.
- Marczell Mihály dr.* egyetemi ny. r. tanár, számos neveléstudományi tanulmány és a Bontakozó Élet c. neveléstudományi és lélektani könyvsorozat szerzője.
- Máday István dr.* egyetemi magántanár, orvos, számos lélektani cikk írója, a Gyermekvédelem c. szakfolyóirat szerkesztője.

- Mester János dr.* egyetemi ny. r. tanár, filozófiai és neveléstudományi könyvek és tanulmányok szerzője.
- Mitrovics Gyula dr.* egyetemi ny. r. tanár, filozófiai, lélektani és neveléstudományi könyvek és tanulmányok írója.
- Nemes Lipót* tanár, a züllésnek induló gyermekekre vonatkozó tanulmányok szerzője.
- Padányi-Frank Antal dr.* tanítóképző-intézeti igazgató, számos neveléstani tanulmány és könyv írója.
- Prohászka Lajos dr.* egyetemi tanár, filozófiai és pedagógiai író.
- Répay Dániel* ny. tanítóképző-intézeti tanár, Társaságunknak alapításától fogva lelkes és munkás tagja.
- Révész Emil dr.* tanár, a Székesfővárosi Lélektani Laboratórium asszisztense, lélektani és neveléstani cikkek írója, folyóiratunk szorgalmas munkatársa.
- vitéz Rozsnoky Antal* övönöképző-intézeti tanár, a Kisdednevelés szerkesztője, számos gyermektanulmányi könyv kiadója, H. Eng gyermekrajz-könyvének fordítója.
- Schmidt Ferenc dr.* polgári iskolai igazgató, főiskolai előadó-tanár, számos gyermek- és ifjúságtanulmányi értekezés szerzője.
- Schnell János dr.,* a Magyar Kir. Gyermeklélektani Intézet igazgatója, számos tanulmány írója.
- Sebes Gyula* gimnáziumi igazgató, neveléstani tanulmányok szerzője.
- Somogyi József dr.* főiskolai tanár, egyetemi magántanár, filozófiai író, tehetségkérdéssel foglalkozó könyvek és tanulmányok szerzője.
- Somos Lajos dr.* tanár, lélektani és neveléstudományi tanulmányok írója.
- Stelly Gizella* fővönő, a Kisdednevelés társszerkesztője, szakíró.
- Stolmár László dr.* igazgató, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium előadója, az Orsz. Közoktatási Tanács tagja, számos neveléstani, különösen didaktikai könyv és tanulmány szerzője.
- Stuhlmann Patrik dr.* kat. középiskolai főigazgató, számos ifjúságtanulmányi könyv és tanulmány szerzője.
- Székelly Károly* tanár, folyóiratunk főmunkatársa, H. Eng Gyermekrajz-könyvének fordítója.
- Szokolay Leó dr.* székesfővárosi árvaszéki elnökhelyettes, szakíró.
- Tamás Viktor* gimnáziumi igazgató, az ifjúságtanulmányi vizsgálatoknak a középiskolában lelkes meghonosítója.
- Tavas Iván* tanító, a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumának asszisztense, Társaságunk pénztárosa.
- Tuszkaí Ödön dr.* orvos, szakíró.
- Várkonyi Hildebrand dr.* egyetemi tanár, a szegei egyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetének igazgatója, számos filozófiai, neveléstudományi és neveléslélektani könyv és tanulmány szerzője.
- Vajkai Júlia Éva* igazgató, jeles gyakorlati pedagógus, szakíró.
- Vértés O. József dr.* gyógypedagógiai igazgató, az emlékeztetvizsgálatok és környezetelmélet művelője.
- Zibolen Endre dr.* tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgató, neveléstani tanulmányok szerzője.

S. K.

A névsort a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Az elnök bejelentette a működő tagok megválasztását, majd köszönetet mondván a megítisztelő bizalomért, tisztársai nevében lemondott és felkérte *Stuhlmann Patrik dr.* ő méltóságát mint korelnököt az ülés továbbvezetésére. Egyben kiosztotta a szavazólapokat. A korelnök felolvasta a jelöltek névsorát, amelyet a közgyűlés egyhangúlag, közfelkiáltással elfogadott.

Az új tisztikar a következő:

Fővédnök: *Anna királyi főhercegasszony.*Diszelnökök: *Glattfelder Gyula, Károlyi Viktorné grófné, Kornis Gyula, Raffay Sándor, Ranschburg Pál, Ravasz László, Szendy Károly, Széchenyi György gróf, Teleki Pál gróf.*Elnök: *Duzár József.*Ügyvezető elnök: *Bognár Cecil.*Társelnökök: *Dékány István, Haltenberger Mihály, Kemenes Illés, Kenéz Béla, Marczell Mihály, Mitrovics Gyula, Stuhlmann Patrik, Várkonyi Hildebrand.*Főtítká: *Cser János.*Titkárok: *Blaskovich Edith, Kempelen Attila, Dobos László.*Jegyzők: *Kováts Albert, Kovács Aladár, Lenkei István.*Könyvtáros: *Hamvai Vilmos.*Pénztáros: *Tavas Iván.*Ellenőr: *Révész Emil.*Számvizsgálók: *Fraknóy József, Hajós Elemér.*

Szakosztályok:

Pszichológiai:

Gáspár Pál

Pedagógiai:

*Domokos Lászlóné
Mitrovics Gyula*

Biológiai:

Schnell János

Múzeumi:

*Ballai Károly
Hamvai Vilmos
Németh Ilona*

Igazgatótanács tagjai:

*Bernolák Kálmán**Bodó Sándor**Boda István**vitéz Fraknóy József**Haán Győző**Háros Antal**Koszterszitz József**Máday István**Mester János**Nemes Lipót**Padányi-Frank Antal**Prohászka Lajos**Répay Dániel**Schmidt Ferenc**Stelly Gizella**Sebes Gyula**Somogyi József**Stolmár László**Székely Károly**Szokolay Leó**Tamás Viktor**Tuszkai Ödön**Vértes O. József**Zibolen Endre*

A választás után a közgyűlés lelkes tapsa mellett az új elnökség foglalta el az elnöki emelvényt, élén Duzár József egyetemi tanárral, aki lendületes szavakban mondotta el székfoglaló beszédét (1. folyóiratunk vezető cikkét). Majd megnyitván a folytatólagos ülést, átadta a szót *Bognár Cecil* ügyvezető elnöknek, aki röviden vázolta a Társaság legközelebbi célkitűzéseit és felhatalmazást kért a közgyűléstől a részletek önálló kidolgozására. Ezek után az elnök megköszönvén *Anna királyi főhercegasszony* kiténtető megjelenését, továbbá a közgyűlés bizalmát és a távozó tisztikar eddigi áldozatos munkáját, az ülést berekesztette.

Ülés után *Haltenberger Mihály dr.* társelnök, mint házigazda, bemutatta a főherceggasszony ö királyi fenségének a Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumát és a benne elhelyezett Gyermektanulmányi Múzeumot és Könyvtárat.

Előadássorozataink. Az 1935/36. iskolai évben főképen ifjúságtanulmányi tárgykörben mozgó előadásainkat 1936. december 11-én *Stulmann Patrik dr. c. kir. főigazgató, társelnökünk* „Család és internátus” c. előadásával folytattuk. A nagy érdeklődéssel kísért előadó hangsúlyozta, hogy a nevelés munkájának igazi színhelye a családban van. A nehezen pótolható család szerepe mellett a mai nehéz időkben mégis számot kell vetnünk a családon kívüli neveléssel is. Ma különösen jó hatással van az internátusi nevelés, mert az egyke-gyermekek nagy tömege kapja ott azt, amit családja egyáltalán nem, vagy csak nehezen adhatna meg.

K. A.

Nyugtázások: 1935. évre: Ballenegger Róbertné, Magyar Ilona, 1936. évre: Ballenegger Róbertné, Falábu Teréz, Haich Károly, Haviárné Th. Judit (2.50 P), Jellinek Andorné, dr. Jelitayné Lajos Mária, Kenessey Péterné (2.— P), Kováts Margit Zalaegerszeg, Lechnitzky Gyula, Luzsa Izabella, Magasi M. Franciska, Magyar Ilona, Meggyesi Zsófia, Moravcsik Gyula, Novák Ernő, Padányi Frank Antal, Prokopné Stengl Marianne, Péntes Zoltán, Sáborszky István, Szász Alajos, Takács Gyula, dr. Tagányi Lászlóné, Vadász Zoltán, Vasvári Miklós, Áll. el. népisk. Pestszenterzsébet, Egyetemi Pedagógiai Könyvtár, Kir. Kat. Tanítóképző Pécs, Kir. Kat. Tanítóképző Győr, Mosonmegyei Ált. Tan. Egyesület Magyaróvár, R. Kat. Tanítónőképző Baja, R. K. Tanítónőképző Debrecen, R. K. Óvónőképző Budapest, Szföv. Pedagógiai Könyvtár, 1937. évre: Cser M. Margit, Emmert P. Klotild, Masszi Ferenc, Padányi Frank Antal, Schoner Irén (2.— P), Takács Gyula (2.— P), Tagányi Lászlóné, Váradi József, Áll. Kossuth Lajos reálgimn. Pestszenterzsébet, Áll. Tanítóképző Budapest, Angolkisasszonyok Tanítónőképző Eger, Szent Margit leánygimn. Főnöksége, Szföv. Népművelési Bizottság Budapest, Szvf. Ped. Könyvtár, Tanítóképző Pécs, Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola gyakorló iskolája 1936—37.

INHALTSANGABE. — RÉSUMÉ.

Übersetzt von *Karl Székely*.

Antrittsrede.

Von *Prof. Dr. J. v. Duzár*.

Der neuerwählte Vorstand unserer Gesellschaft erörterte in seiner Antrittsrede die innigen Beziehungen zwischen dem Berufe des Kinderarztes und dem des Pädagogen. Da der Hausarzt die Entwicklung des Menschen von der Geburt bis zur vollen Reife begleiten kann, ist sein Zusammenwirken mit dem Pädagogen im Beobachten und Entfalten der in Kürze ange-deuteten körperlichen und geistigen Entwicklungserscheinungen hochwichtig. Die gemeinsame Grundlage für ein solches Zusammenwirken kann gefunden werden in der beiden, Ärzten wie Pädagogen, gleichsam innewohnenden Liebe zum Kinde.

Schulauslese.

Von *Dr. E. Baranyai*.

Die Verfasserin bespricht zunächst die Grundprinzipien der Auslesepraxis: Grundlage, Inhalt, Richtung, Zeitpunkt, Methoden und Zuverlässigkeit. Daraus ergibt sich, daß nicht bloß die Intelligenz oder das Wissen, sondern beide Faktoren, auf die Zukunftsleistungen hin, positiv (die Guten aushebend), an den Wendepunkten der seelischen Entwicklung wiederholt, einerseits mit die Reaktion quantitativ prüfenden Tests, anderseits mit die freien Leistungen qualitativ bewertenden Methoden, mehrseitig untersucht werden müssen.

Nach diesen Gesichtspunkten hat Verf. ein Prüfverfahren zusammengestellt, womit sie unter zwei Jahren in Szeged 166 Schüler (II. Volksschulklasse, 7—8. Lebensjahr) untersucht und aus den Punktzahlen der Lösungen eine vorläufige Norm (sowie das noch annehmbare Leistungsminimum) festgestellt hat. Über Begabung der Schüler unternichtete eine weitere Untersuchung (eine neuartige, das schlußfolgernde Denken prüfende Rechenaufgabe und ein unvorbereiteter freier Aufsatz, der nach Stil, Zahl und grammatischem Bau der Sätze bewertet wurde).

Verf. wünschte durch diesen Versuch eine Norm für die erste Auslese an der Volksschule zu finden und die Notwendigkeit der Systematisierung einer fachgemäßen, objektiven Auslese für alle Schulgattungen und Schulstufen nachzuweisen.

Beurteilung physikalisch-technischer Verhältnisse bei 10—14jährigen Kindern.

Von Dr. J. Cser.

Der von *L. Nagy* modifizierte Test (s. S. 83) stammt von *Roloff*. Einen ähnlichen hat auch *Huth* in seinen Untersuchungen (Psychologische Eignungsprüfungen im Dienste der Berufsberatung, S. 112) angewendet. Er kann vor allem in der Berufsberatung nutzbar gemacht werden. Zur Beurteilung der Drehrichtung der Riemenscheiben stehen $1\frac{1}{2}$, zur Feststellung der Schnelligkeitsverhältnisse der untersten 5 Scheiben 1 Minute zur Verfügung.

Ergebnisse: Die gemeinsame Entwicklung der beiden Geschlechter ist gleichmäßig. Auffallend — obzwar allgemein bekannt — ist es, daß die Knaben besser sind als die Mädchen (s. S. 84, Abb. 3). Die Beurteilung der Drehrichtungen scheint leichter zu sein, als das Feststellen der Schnelligkeitsverhältnisse. Die Reihenfolge der Mittelwerte nach Schulgattungen ist: Volks-, Mittel- (Bürger, o. Haupt-) und höhere Schule.

(Aus dem Psychologischen Laboratorium des Pädagogischen Seminars der Hauptstadt Budapest. Leiter: Dr. J. Cser.)

A kiadásért felelős: *Cser János dr.*